230

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Türk Edebiyatı'nın en verimli kısımlarından birisi klasik türk edebiyatıdır. Bu edebiyatın mahsülü olarak kaleme alınan yüzbinlerce eser Osmanlı alfabesiyle yazıldıkları için kütüphane raflarında beklemektedirler. Bu hazine değerindeki eserlerin vakit geçirmeden Latin alfabesine çevrilmesi bir zarurettir. Özellikle kültürümüz açısından bu eserlerin mevcuduyeti büyük bir kazançtır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu müteakip yıllarda yapılan alfabe değişikliği, eski yazının ancak akademik seviyede öğrenilmesine sebep olmuş. Bu nedenle çok az sayıda Osmanlıca bilen personelle bu eserlerin günümüz alfabesine aktarılmasını adeta imkansız hale getirmiştir.

Bununla birlikte Klasik Türk Edebiyatı üzerine çalışmak isteyen şahısların elleri altında bulunması gereken malzemenin hazırlanması bizce önemli bir hadisedir. Özellikle devrinde ve umumi Türk Edebiyatı içinde önemli yeri bulunan şairlerin eserlerinin traskribe edilmesi elzemdir. Aksi taktirde bir üst seviyede yorum ve tahlil çalışmalarının yapılabilmesi imkansız olacaktır.

Taşlıcalı Yahya Bey de devrinden üstad kabül edilmiş, ayrıca umumi Türk Edebiyatı işinde de seçkin bir yere sahiptir. Özellikle mesnevi alanındaki mahareti, muasır şairler tarafından da teslim edilmiştir.

Hamsesi genç şairlere örnek olmuş bir üstad şairin, birçok eserinin henüz günümüz alfabesine çevrilmemiş olması bizce büyük bir kayıptır.

Bu değerlendirmemiz ışığı altında Yahya Bey'in Hamse'si üzerine her hangi bir çalışmanın olmadığını görüp elimizden geldiği kadar bu alanı değerlendirmeye kara verdik. Yahya Bey'in Hamsesi'nin son mesnevisi olan "Gülşen-i Envâr" üzerinde çalışmayı uygun bulduk.

Çalışmamızda en büyük amacımız sağlam ve tam bir metnini iki değişik nüshayla karşılaştırmalı olarak günümüz alfabesine aktarmaktır. Çalışma için esas aldığımız nüsha 133 varaktı. İleriki sayfalarda daha teferruatlı tanıtacağımız için burada ayrıntılı bilgi vermemeyi uygun bulduk. Esas aldığımız

nüshadan müstensihın bir çok imla hatası yaptığını gördük. Bilhassa "h,h" harflerinde karışıklık çok fazlaydı.

Karşılaştırma yapacağımız nüshalardan, Lala İsmail Efendi,(Süleymaniye ktb.) 568/1 kayıtlı olanla ; B. ismini verdik. Üçüncü nüshaya da "C" ismini verdik.

"B" Nüshası, 1742 istinsah tarihli olmasına rağmen yazısı net ve okunaklı olduğu için seçildi. "C" Nüshası ise 1571 istinsah tarihlidir, dolayısıyla otoğraf nüshaya yakınlığı sebebiyle seçildi.

Her ne kadar XVI. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesi özellikleri tam manasıyla hakim değilsede biz nazal "ñ" lerden önceki yuvarlaklaşmaya dikkat etmeye çalıştık.Metinde "t" ile başlayan kelimelerde her hangi bir yumuşama yapmadık. aslını muhafaza etmeye dikkat ettik,

Çalışmamızın dört dörtlük olduğunu söylemek mümkün değildir. Elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalıştık. Bu bir gerçektir ki hiç olmazsa ilmi bir çalışmanın nasıl hazırlanması gerektiği konusunda fikir sahibi olmuş olduk.

Bu çalışmam esnasında yardımlarını esirgemeyen sayın Yard.Doç.Dr. Hasan KAVRUK'a teşekkürlerimi sunarım.

Malatya
14.9.1991

XVI. Asır Başlarında Türkiye'nin Umumî Durumu[1]

XVI. asır başlarında, 1520'de Yavuz'un ölümü ve genç Kaanûnî'nin cülusu sırasında Türkiye, bütün Türk tarihinde o ana kadar rastlanmayan bir güce erişmiş bulunuyordu. Türkiye devleti, askeri ve iktisadi gücü bakımından - deniz gücü dâhil - dünyânın bütün öteki devletlerine hemen hemen eşit bir güş seviyesine yükselmişti. Yavuz'un doğuya ve güneye doğru iki muazzam hamlesi, Fatih'in eserlerini tamamlamış ve yüceltmişti. Türkiye, Afrika'ya geniş ölçüde el atmıştı ve medeni Amarika'nın tamamını elde etmek üzereydi. Barbaros Kardeşler'in Cezâyir'de pek güçlü bir deniz devleti kurmaları, Türkiye'yi Batı Akdeniz'in en büyük kuvveti haline getirmişti. Nil şelâlelerine kadar Afrika Türkiye'nin idi. Orta Afrika ve Doğu Afrikadaki Müslüman devletcikler, Halife-Padişah'ın kudretli metbûluğu altına sığınmışlar, Türk nüfûzu Ekvtor'u geniş ölçüde güneye doğru atlıyarak Mozambik'in güneyine ulaşmıştı. Tunus Türk hakimiyetine düşecek olgun bir meyva hâlinde idi. Fas imparatorluğu da Türk nüfûzuna açıktı. Doğuda Anadolu birliği hemen hemen gerçekleşmiş olup, daha az bir (?) gayret istiyordu. Dünyanın ikinci devleti olan İran Türk İmparatorluğu bir çeyrek asırdan önce toplanamayacak derecede zorlu bir darbe yemiş, başkentine girilmiş, şiilik, Anadolu'dan hemen hemen kovulmuştu. Kuzey Irak'a hakim olunmuştu. Bağdad ve Basra Körfezi ile Umman denizi Türk akışına açıktı.

Osmanoğulları, tarihte hiçbir hânedana nasib olmamış bir şan, şeref ve sevkate erişmek üzereydi.

XVI.yy Türk Edebiyatı'nın Genel Durumu

Klasik Türk Edebiyatı'nın teşekkülünü müteakiben en olgun eserler şüphesizki 16.yy.da verilmeye başlanmıştır.[2]. Özellikle iran Edebiyatının tesiriyle ve imparatorluğun yükselişiyle parelel olarak meydana gelen bu edebiyat, en güzide

---

[1] Yılmaz Öztuna, Büyük Türkiye Tarihi, c.3, s.323, İst.1977

[2] Ord. Prof. Dr. Fuad Köprülü, Türk Edebiyatı Araştırmaları, 1987

mahsüllerini bu asırda ortaya koymuştur. Bu asırda, taklitden kurtulmuş telif eserler vücuda gelmeye başlanmıştır. Klasik Türk Edebiyatı asıl şahsiyetini ve statik karakterini bu asırda kazanmıştır.

Zamanın süper gücü olan Osmanlı İmparatorluğu her alanda olduğu gibi edebiyat sahasında da çeverisendeki diğer milletlerin edebiyatlarına baskın çıkmak temayülündeydi. Bu sebepten dolayıdır ki Kalsik Edebiyatımızda İran Edebiyatı sevgisi ve hayranlığı yanında bir de daha iyisini yapma ve mevcut İran Edebiyatını aşma arzusunu görmek mümkündü. İşte bu arzuya muvafık ilk şahaserler yine 16. asırda telif edilmiştir.

Yüz ölçümü milyonlarca kilometreyi bulan imparatorluk sınırlarının içinde onlarca mamur şehir ve edebiyat çevresi mevcuttu. Fakat bu edebiyat çevrelerinin en büyüğü, en muhteşemi İstanbuldaydı.

Türkçe'nin en olgun şeklinin konuşulduğu İstanbul: hem imparatorluk başkenti hem de şairlerin, bilim adamlarının, sanatların, akın akın gelip toplandığı bir merkez idi.

"Osmanlı imparatorluğu'nun maddi ve manevi bütün müesseselerinde göze çarpan kuvvetli gelişme, lisan ve edebiyatta da çok kuvvetle kendini gösterir. Bu asır, yalnız İstanbul'da Bâkî'yi ve imparatorluk'un şark sınırlarında - San'atının bir çok unsurlarını Azeri Lehçesi Edebiyatından olan - Fuzûlî'yi yetiştirmekle kalmayarak, bir çok kıymetli nasirler ve mütercimler vb.de yetiştirmiştir.

Yani, Anadolu Türkçesi, bu asırda büyük bir imparatorluğun ilim ve san'at lisanı olmak haysiyetiyle - o sırada artık büyük simalar yetiştirmekte pek hasis olan -Arap ve Acem hars ve Lisanlarıyla rekâbetde, hem de cidden bir başarı ile muktedir olmuştur.[3]

Klasik edebiyatın bu tekamülü Türkçe malzemeyi çoğaltmış, bunu müteakip,yeni yetişen genç şairler okuyacakları ve etkisinde kalacakları Türkçe malzemeleri hazır olarak bulmuşlardır.

---

[3] Ord.Prof.Dr. Fuad Köprülü, Edebiyat Araştırmaları S.288, İst.1987

İmparatorluğun belli başlı bütün şehirlerinde bu arada Anadolu ve Balkan şehirlerinde kurulu bir ilim ve sanat faliyeti görülmekle berâber, yurdun sayılı kültür merkezleri başta İstanbul olmak üzere, edirne, Bursa, Konya, Kastamonu, Bağdat gibi şehirlerdir.[4]

Bu şehirlerde alim ve şairlerin müdavimi olduğu bir çok sanat merkezleri teşekkül etmişti. Padişah sarayları, paşa konakları, köşkleri akşamları adeta birer akademi havasıyla genç şairlerin yetişmesi için gerekli ortamı hayırlıyordı. Bazan bu musahabeler iş yerlerine kadar taşımaktaydı. Zatî'nin "Beyazıt Cami'i yakınındaki dükkânı, genç şaairlerin devam etdiği bir akademi gibiydi.[5] Bu tip mekanlara da devam ederek yeni şiirlerini üstad şairlere gösterirler, eserleri üzerine yapılan tenkitler şair adaylarına yeni ufuklar açardı.

Ayrıca yaz ve kış kahveler ve bahçeler dönüşümlü olarak sanat severlerin hizmetindeydi. Yaz aylarında XVı. asır saltanatının ince zevki ile süslenmiş şark bahçelerinde toplanırlardı. Kış aylarında ise kahvehanelere gidiliyordu. İstanbul'da meselâ: Tahta Kale'de çok süslü, zevkli ve ferah bir mimari ile inşâ edilen Kahvehaneler hem sohbet hem kahve tiryakilerinin devâm etdikleri yerler olmuştur. O kadar ki bu kahveler kış aylarında yaz bahçelerinin işini görmeye başlamıştı.

Bu asırda müderrislere, alimlere, dânişmendlere gösterilen saygı ve itibar o derece yüksektir ki bu devrin gençleri ilim adamı olmaya, medreseye ve hocalığa karşı her meslekten üstün bir heves ve alaka duyuyorlardı.

Hatta bu kültür ve heves hareketi halk arasında da yayılıyor ve devrinin hareketli hayatından alduğu kadar aydınlarından da çok çok şeyler ögrenen sazşairleri arasında Hayalî, öksüzDede, Köroğlu, hatta Karacaoğlan gibi asırların ötesine söz söyleyecek şairler yetişiyordu.[6]

---

4 Nihad Sani Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, S.558, c.I, İst. 1987

5 a.g.e., s.558

6 Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, s.558, c.I, İst. 1987

XVI asır Türk Edebiyatı, özellikle de Klasik Türk Edebiyatı için çok verimli ve velûd olmuştur. Klasik Edebiyatımızın en mükemmel örnekleri bu asırda ortaya konmuştur. XVI. asırda Klasik Türk Edebiyatı en ihtişamlı devirlerinden birini yaşamıştır.

NAZIM ŞEKLİ OLARAK MESNEVİ VE ÖZELLİKLERİ

Başta İran edebiyatı olmak üzere, Arap ve Klasik Türk Edebiyatında çok kullanılan bir nazım biçimidir. Şairler yeteneklerini göstermek için bu nazım şekline çok itibar etmişlerdir.

Nazım biçimi olarak mesnevi: Her beytinin mısraları kendi aralarında kafiyeli, aruz bahirlerinin kısa şekillerinden biri ile yazılmış bir nazım şekli. Bu şekilde beyitlerin miktarı ikiden başlıyarak bir veya bir çok ciltlik eserler dolduracak sayıda olabilir. Bu tarzda beyitlerden meydana gelmiş eserlere de mesnevi denildiği gibi bu tabir yalnızca Mevlâna Celâleddin Rûmi'nin bu şekilde kaleme alınmış 6 ciltlik tasavvufi eserine de alem olmuştur.[7]

Her beytin kendi arasında kafiyeli olması söyleyiş kolaylığı meydana getirmektedir. Manzum ve büyük hacimli eserlerin meydna gelmesi böylece kolaylaşmaktadır.

Mesnevi: kelime olarak Arapça menşidir. Kelime arapça s n y kökünden "ikişer-ikişer" manasına gelen "mesne.. kelimesinin bir nisbet şekli gibi göründüğüne göre, kök ve şekil bakımından Arapçadır; fakat Arap dilinde asla kullanılmış değildir. Bu kelimenin yerine, her beyitin kendi arasında kafiyeli olması nedeniyle "müzdevice" tabiri kullanılmıştır. Aruzun recez bahri vezinleri kullanıldığı için bu nazım biçimine recez ya da onun çoğulu olan "urcuze" ismi verilmiştir.[8]

---

7 Ahmet Ateş, İslam Ansiklopedisi "Mesnevi" c.8, s.127, İst, 1960

8 İsmail Ünver, "Mesnevi" Türk Dili, Divan Edebiyatı Özel sayısı II., s.430, Ankara 1986

Arap Edebiyatında sırf sanat amacı güden mesnevi oldukca azdır. Bunlardan birkaçı: Kelile ve Dimne, Kitab sindbâd, Kitab Mazdak gibi eserleri sayabiliriz.[9]

Bununla birlikte öğretici mahiyetde bilhassa ezberlenmesi istenilen mevzularda bu şekil pek çok kullanılmıştır. Bunlar arasında gramer kaidelerini muhtevi eserleri, dini, fıkhî eserleri saymak mümkündür.

Müslüman İran Edebiyatının IV. (x) asırda tarih sahasına çıkmağı başladığı devirlerde mesnevi şeklinin çok mebzul miktarda kullanılmakta olduğunu görüyoruz. Bu devirde meydana getirilen mesneviler arasında, İran'da millî uyanış hareketi ile müterâfık olarak mevzularını eski İran tarihinden alan eserleri yani bir dereceye kadar milli destanları zikr edebiliriz.

Bu arada Türk Edebiyatını da etkileyen ünlü İranlı mesnevi şairlerine de temas etmek uygun olacaktır.

Attar (1119?-1193) Mutasavvıf şair Feridüddin-i Attar İranın en büyük mesnevicilerindendir. Türk şairleri üzerinde de derin tesirleri bulunan mesnevileri şunlardır: Hüsrev-nâme, Esrâr-nâme, Bülbül-nâme, Pend-nâme, Cümcüme-nâme.

Nizâmi (1150? - 1214?) Mesnevi alanında İran'ın en önde gelen şairleridir. Beş mesneviden oluşan "Hamse"si kendisinden sonra gelenlere örnek olmuştur. Hatta bir çok belagat kitabı mesnevinin şekli özelliklerini belirtirken Nizâmi'yi kaynak göstermişlerdir. "Hamse"sındeki mesneviler: Mahzenu'l-esrâr, Hüsrev ü şirin, Leylî vü Mecnûn Heft-peyker, İskender-nâme, (Şeref-nâme ve İkbâl-nâme)dir.

Taşlıcalı Yahya Bey, Gülşen-i envâr'ın sebeb-i telif kısmında Nizâmi'den şöyle bahsediyor:

"Kıldı Nizâmî sözüni reh-nümâ
Halk aña sâni vü o sâni aña"

[9] Ahmet Ateş, İslam Ansiklopedisi "Mesnevi"maddesi, s.128, İst.1960

Muteakib beyitlerde Nizamî'nin bu vedide söz söyleyen en büyük şairlerden olduğunu belirtiyor.

Sa di (1213?-1292) Mensûr olarak kaleme alınmış olmakla birlikte, arada çeşitli türlerde manzum bölümleri de bulunan "Gülistan" adlı eseri yazan Sa di dünyaca tanınmıştır. Bûstân (Sa di-nâme) adlı mesnevisi ise, Türk Edebiyatında hep ilgi gören eserler arasındadır. Medreselerde Arapça eserler yanında bu eser hem Farsça'yı öğretmek hem de ahlaki niteliğinden dolayı okutulmuştur.

Molla Lâmî'de (Öl: 1492) XV. yüzyılda İran'ın en büyük mesnevi şairidir. Türk şairlerini Nizâmiden sonra en çok etkileyen şair Lâmî'dir.

Bu sebeple Osmanlı sarayında ilgi, takdir ve himâye görmüştür. Mesnevileri Şunlardır: Silsiletü'z-zehep, selâmân u Ebsâl, Tuhfetü'l-ahrâr, sübhatü'l-ebrâr, Yusûf u Züleyhâ, Leylî vü Mecnun, Hired-nâme, İskenderi.

Kendisi Türk olduğu halde yazdığı Farsça mesnevi ile Klasik Türk edebiyatının bütün devirlerinde kuvvetli tesiri bulunan Mevlânâ Celâleddin Rûmî'yi de bu şairler arasında sayabiliriz.

TÜRK EDEBİYATINDA MESNEVİ

Türk edebiyatında mesnevi şekli en eski nazım biçimlerinden biridir. Yusuf Has Hacib'in (1069/1070) de yazdığı "Kutatgu Bilig" elimize geçen mesnevi tarzındaki ilk eserdir. Bu eserin muasır İran edebiyatı mahsülü mesnevilere benzemekle birlikte farklı noktaları mevcuttur. Eserde yer yer Türk halk nazım şekillerinden alınmış dörtlükler de araya sokulmuştur. Aynı asırdan itibaren başta Anadolu olmak üzere Azari ve Çağatay sahalarında da kuvvetle inkişaf eden Türk Edebiyatında, İran Edebiyatının derin tesiri görülmektedir. Bu sebepten dolayı Farsça mesneviler, Türk şairleri arasında hep revaçda olmuş, gerek taklit gerekse tercüme tarzında etkilenmeler sürekli kendisini hissettirmeştir.[10]

---

[10] Ahmet Ateş, İslam Ansiklopedisi "Mesnevi" maddesi, s.132, 1960

Zamanla olgunlaşan Türk mesneviciliği kendisine ait bir çok konu ve şekil değişikliğini beraberinde getirmiştir. Şehrengizler, Gazavat-nâmeler bunlar arasındadır. Bilhassa XV. asırdan itibaren, Behişti, Hamdullah Hamdi (ölm.1508) Yahya Bey (ölm.1582) Nev i-zâde Atâyî (ölm.1634) gibi şairlerde yerli temayüllere rastlamak mümkündür.

Türk mesnevicileri konularda olduğu gibi şekil yönünden de bazı yenilikler gerçekleştirmişlerdir. Bu değişikliklerden en mühimi: mesnevilerde kahramanlar ağzından yazılmış gazellerin vezin ve şekil bakımından, tamamiyle normal gazeller tarzında kaleme alınmış olmasıdır.[11]

Dini mevzular ve bilhassa mevlid Türk mesneviciliğinin kendine has bir özelliğini oluşturur. Küçük bir mesnevi olan mevlidler Süleyman Çelebi ile en yüksek mertebesine varmıştır.[12]

XVI. Asırda Mesnevi Edebiyatı

XVI. asırda mesnevî edebiyâtı, diğer sanat ve edebiyat türlerine paralel olarak yüzyılın hayat düzeyine uygun olarak tekamül etmiş ve bu asırda Türk şahsiyeti kazanmıştır.

Bu devirde İrân edebiyâtı'nın birçok klasik mesnevîleri yine Türkçe'ye çevrilmiş, bu mesnevîlerin kudretli Türk şâirleri tarafından tekrar kaleme alınıp yeni eserler hâline konuldukları görülmüştür.

"Devrin sosyal hayâtını; mahalli renklerini; Osmanlı coğrafyasının medenî köşelerini; târih ve fütûhât hareketlerini ve inanış hayâtını aksettiren mesnevîler yazılmıştır. Şehrengizler, Selimnâme, Süleymânnâme, fethinâme, şetecâtnâme ve dinî, ahlaki, tasavvufî eserler, Maktel-i Hüseyn'ler, mevlidler, manzum Osmanlı tarihleri ve vekaayinâmeler bunlar arasındadır.[13]

---

11 Ahmet Ateş. İslam Ansiklopedisi "Mesnevi" maddesi, İst. 1960

12 Ahmet Ateş, Vesiletü'n-Necât, Ankara, 1954

13 Yahya Kemal, Eski Şiirin Rüzârıyla, s.112, İst.1962

Oturmuş bir Osmanlı Türkçesi, sanat anlayışı, dili kullanışdaki ustalık, sosyal hayatın yansıtılışı hepsi son derece mukemmel bir şekilde bu devir mesnevilerinde görülmektedir.

Dinde İslam'a samimî bağlanışlar: dinî riyakarlık ve taassuba karşı oluşlar; aşkda ince ve fedâkar duygular; tasavvufda hayat vak alarıyla ustalıkla birleştirilmiş fikrî ve mistik inanışlar bu mesnevilerin yine ortak vasıflardandır.

Bunlar, hiç süphesiz asrın muvaffak olmuş eserlerinde görülen husûsiyetlerdir. Aslında çok sayıda yazılı eser veren bu asrın, kültür ve sanat değeri düşük olan; dili ve sanatı incitmeden sosyal hayattan hisse ve ibret almayı beceremeyen, üçüncü, dördüncü sınıf eserleri bu umumi tarifin dışında bırakılmıştır.[14]

---

[14] Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı, c.I. s.597, İstanbul 1987

TAŞLICALI YAHYA (? 1582)

Yahya Bey bir Arnavut beyzâdesidir. Henüz delikanlılık çağında iken, bir devşirme çocuğu olarak İstanbul'a getirilmiş, yeniçeri ocağında tahsil ve terbiye görmüş, sonra askerlik mesleğinde ilerleyerek yayabaşlığa kadar yükselmiştir.[15]

Devrinin kuvvetli şairleri arasında bulunan Yahya Bey hakkında Kınalızâde de şu bilgileri mevcuttur: "Mevlid ü menşe'i gencine-i râzda didügü gibi Arnavud vilâyetidür. Devşirme tâ'ifesindendir. Acemi oglan oldukdan sonra yeniçeri ve yayabaşı olup.....[16]

Kaynaklarda Arnavud asıllı olduğu açıkca zikredilmektedir. Kendisi de birçok şiirinde Arnavud asıllı olduğunu belirtiyor. Tarihi vechesi bizce malum olmamakla birlikte, Gülşen-i Envar'ın Sebeb-i Telîf bölümünde aslının Arabistan'dan Taşlu vilayetine göç ettiklerinden bahsetmektedir.

"Arnavuduñ hasları vü beğleri
Nesl-i kadîm-i Dükakin begleri
Mülki Arab'dan ki firâr itdiler
Taşlu vilayetine karar itdiler.[17]

Beyitten de anlaşılacağı üzere Arnavud olduklarını inkar etmiyor. İkinci beyitte de Arap topraklarından kaçarak, Taşlu vilayetine geldiklerini söylüyor. Konu hakkındaki mataryalin bundan ibaret olması kesin bir sonuca varmamızı imkansız kılmaktadır.

Yahya Bey eserlerinde kendi hayatından sık sık bahsetmektedir. Kahramanlığını, gözünü budaktan esirgemediği fırsat buldukça nakl etmeyi ihmal etmiyor. Ömrünün gazameydanlarında geçtiğini, kalem ve kılıcının çok kuvvetli

---

15 Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, c.I, s.598, İst.1987

16 Kınalızâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-Şuara, c.II, s.1077

17 Gülşen-i Envâr, v.27b, Beyit 38, 39

olduğunu, bu sebepten dolayı kendisini çekemediklerini söylemekten çekinmez.[18]

Şu bir gerçektir ki Yahya Bey bu gözü pekliğini hayatı boyunca göstermiştir. Yazdığı şiirlerle önce Sadrâzam Rüstem Paşa'nın sonra Kanuni'nin teveccühünü kazanmıştır.

Fakat daha sonra katledilen Şehzâde Mustafa için, içi yanarak yazdığı güzel bir mersiye, bütün sanat değerine ve sonunda padişaha duâ edişine rağmen, bu hâdisenin kuvvetli bir tenkidi olduğu için, gerek Rüstem Paşa gerek hükümdar tarafından iyi karşılanmamıştır. İdamdan kıl payı kurtulmuştur.

Yazdığı mersiye halk arasında çok beğenilmiş, dilden dile dolaşmıştı. Bu hadiseden sonra İstanbul'dan ayrılmış. Tamışvar çevresinde kendisine tahsis edilen zeametle meşgul olmuştur. Zvernik'de Divanı'nı tanzim etmekde iken 1582 yılında ölmüştür.[19]

Yahya Bey İstanbul Türkçesinin kudretli şairlerindendir. Özellikle mesnevi sahasında devrinin en büyük şairlerindendir. Bağdat'ı Selimi muteakip Fuzuli ile görüşen Rum şairlerinden birisinin Yahya Bey olması muhtemeldir.

ESERLERİ: Bütün Klasik edebiyat şairleri gibi Yahya Bey'in Divan'ı mevcuttur. Amma Yahya Bey'i asıl meşhur eden "Hamse"sidir. Divan edebiyatında büyük İran şairi Nizamî'den beri hamse yapmak bir gelenek halini almıştı. Yahya Bey gibi, bu beş mesnevînin herbirini bir değer hâlinde ortaya koymak, her şairin başarısı olamamıştır. Yahya Bey'in mesnevileri: Gencîne-i Râz, Kitâb-ı Usûl, Şâh u Gedâ, Yûsuf ü Züleyhâ, Gülşen-i Envar, adlı eserlerdir.

Bunlardan Şâh u Gedâ ile Yûsuf ü Züleyhâ birer aşk mâcerâsıdır.

kitâb-ı Usûl isimli mesnevisi; Usûl-nâme ismiyle de bilinir. Velilik, doğruluk, şükût, muhabbet-i aile gibi mevzuları işlemiştir. En son eseri Gülşen-i Envâr da yine dini ve ahlaki konulu bir mesnevidir.[20]

---

18 Gülşen-i Envar, Sebeb-i Telif

19 Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, s.599, İst.1987

20 İleride daha geniş bilgi verilecektir.

GÜLŞEN-İ ENVAR

Gülşen-i Envâr, Yahya Bey'in "Hamse"sinin son eseridir. Eserde üç besmele, üç tevhid, üç münâcât, iki nât, bir mizaciye, bir methiye bölümü bulunmaktadır.

Esere besmelenin tavsifiyle başlamakta ve takip eden beyitlerde meziyetlerini anlatmaktadır.

Eserin "Sebeb-i telif" kısmında şair önce kendini ve soyunu anlatmakda daha sonra mesnevi şairlerinden bahsetmektedir.

Yahya Bey, tarikata girerek Uryan Mehmed Dedeyi intisap eder. Gülşen-i Envâr mesnevisini ona îthaf ettiğini kaynaklar nakl etmektedir.[21] Kendisi "Gülşen-i Envar'da bu hadiseden bahsetmektedir. "Bir gün yaşadıkları şehre bir veli şahıs gelir. İki gün önce yazmış olduğu ve sonra unuttuğu Arapça beyitleri kendisine hatırlattığını ve ona hamsesini tamamlanan için ruhsat verdiğini söylemektedir.[22]

Bu çalışmayı yaparken şu nüshayı esas aldık: Ali EMİRİ, Manzum Eserler (Millet ktb.)993

133 varak 13 satırdır. Ortada bazı varaklarda beyit sayısı dokuza kadar düşmektedir. Yine bazı saraklarda yazı karakterinin değiştiğini görmekteyiz. nüshanın istinsah tarihi 1645 dir. Gülşen-i envâr'ın telif tarihi 1551 olarak kaynaklarda geçmektedir.[23]

Ayrıca, esas alınan nüshayla karşılaştırmak amacıyla iki nüsha daha tesbit ettik. Bunlardan birincisi, Lala İsmail Efendi (Süleymaniye ktb) 193/3 de kayıtlı olan nüshadadır. Digeri ise Es ad Efendi (Süleymaniye Ktb)1636. da kayıtlı olan nüshadır.

GÜLŞEN-İ ENVAR'IN NÜSHALARI

1- Ali Emiri Ef. Manzum Eserler (Millet Ktb).986/2

2- Es ad Efendi (Süleymaniye Ktb)1636

---

[21] Hadaiku'l-hakaik fi Tekmîleti'ş-Şakaik, hazırlayan, Doç, Dr. Abdulkadir Özcan, s.480, İst.1989

[22] Gülşen-i Envâr, s.66, V.30a

[23] Nihad Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, s.598, İst.1987

3- Ali Emiri Ef. Manzum Eserler (Millet Ktb)992

4- İst. Üniversitesi. KTB.T.1800/1

5- İst. Üniversitesi. KTB. T. 1967/2

6- İst. Üniversitesi. KTB.T.2959/2

7- İst. Üniversitesi. KTB. T. 6384

8- Ali Emiri Ef. Manzum Eserler (Millet Ktb.)993

9- Lala İsmail Ef.(Süleymaniye Ktb.)193/3

10- Ali Emiri Ef. Manzum Eserler (Millet Ktb)991

11- Ali Emiri Ef. Manzum Eserler (Millet Ktb)1001/3

12- Beyazıt Umumi Ktb.5621

13- Hacı Mahmud Ef.(Süleymaniye Ktb)

14- Nuruosmaniye Ktb.4165

15- Lala İsmail Ef.(Süleymaniye Ktb)568/2

16- İst. Üniversitesi KTB.T.3047

17- İst. Üniversitesi KTB.T.3818

ARKAİK KELİMELER

1. Andagı: Oradaki, ordaki, o yerdeki, s.4, V.8b, Bey 37

Andagı Allah elifi der-zebân
Tengri bir oldugunu eyler beyân

2- Debren: Kımıldatmak, sarsmak, harekete geçmek, s.6 v.3b, Bey: 57

Debrenür anuñla zebân u dehân
Bâdla gûyâ varak-ı erguvân

3- Uçmag: Cennet s.10. ,vb5a, beyit: 96

Heybeti var sanki Liva'ü'l-guzât
Uçmag içün adama bir kol kanat

4- Eynine: sırtı, arka

Sayfa: 2 ,V: 2a, Beyit.13
Her kelime eynine salmış küre
Merd-i mübarez gibi giymiş zireh

5- İr-ur: er-

Sayfa: 45, V.20a, Beyit:467
Düşmenine şem gibi dâyima
Kendü vücudundan irurdi belâ

6- Kendüzeni: Kendisini

Sayfa:39, V: 17b, Beyit: 412
Gözün aça gül gibi handan ola
Kendüzini cennet içinde bula

7- Irag: Uzak

Sayfa: 29, V:13b, Beyit 305
Baña tabîb eyle gerü sen seni
Bir dem ırag eyleme senden beni

8- Ağ: Ak

Sayfa: 29, V: 13a, Beyit: 301

Saçımı ağ eyle koma kara kıl

Zulmetimi nûruna tebdîl kıl

9- Yayak: Yüriyerek

Sayfa: 18, Varak: 8b, Beyit: 185

Serv gibi cem ola iller yayak

Bir ayak üstüne ola biñ ayak

10*Tokuş: Çarpışmak

Sayfa: 17, V: 8a, Beyit: 176

Tokuşa tag taga ola hep hebâ

Zîr ü zeber ola zemîn ü semâ

11- Yalag: Kürün, Yemlik

Sayfa: 116, Varak: 54a, Beyit:1024

Eyleme her fâhişeye iltiyâm

İt yalagından yimez adam talâm

12- Arak

13- Talaş: Dalga, kasırga

Sayfa:118 Beyit 1221

İtdi cemâlinde araklar zuhûn

Sanki talazlandı o deryâ-yı nûr

14- Issı: Sıcaklık, hararet

Sayfa: 18

Ey hasenât ıssı Hudâ-yı kerîm

İsmetüñi eyle göñülde mukîm

15- Karaçı: Yağmacı, gönül alan, cirgane

Sayfa: 124, Varak: 58a, Beyit: 1280

Göñli kara bir karaçı hekka bâz

Kara başına olamaz çâre-sâz

16- Sendere-: Sarsılmak, sendelemek

Sayfa:130, Varak:60b, Beyit:1342

Senderenip dülger olan bî-nevâ

Bakdı ale'l-fevr nidâdan yaña

17- Tonan-: Donan

Sayfa:141, Varak: 66a Beyit:1454

Gelberü ey ma nide üryân olan

Böyle tonanmak saña eyler ziyân

18- Sındı: Makas, kesici alet, kes-di

Sayfa: 143, Varak: 67a, Beyit:1477

Bazısı bazısına itdi zorar

Söz sıdılar anuñ içün sındılar

19- Karaguluk: Karanlık

Sayfa: 146, Varak: 68b, Beyit:1508

Tâ at-ı peygamberi âdet idüñ

Karaguluklarda ibâdet idüñ

20- Karagu: Karanlık

Sayfa: 148, Varak: 69b, Beyit: 1527

Hakkı unutmuşlar arası müdâm

Gözüme olurdı karagı makâm

21- Ugrı: Hırsız

Sayfa:153, Varak:69b, Beyit:1595

Yolda arab ugrıları tuydılar

Anı ecel gibi gelüb soydılar

22- Karañu:Karanlık

Sayfa:167, Varak:78b, Beyit: 1710

Şevki olan merdüm-ı âli nazar

Göñli karañuları pür-nûr ider

23- Alda- : Hileye düşmek

Sayfa: 124, Varak: 58a, Beyit: 1282

Aldamış eblehleri ahmakları
Bī-hıred u gul u Hebennekaları

ARAPÇA BEYİTLER

El- ümerâ ke- bulûbi'l-enâm
Tâ aduhum bâ isi zühdü'l-âvâm
S.78, V.36a, Beyit.818

Ya le muhu'r-rûhı ke-şemsi'ş-duhâ
Yudrukihu tâ'ifetü'l-evliyâ
V.9a, S.19b,192, Tevhîd-i Sânî

Muktedirün Leyse bihi müştebih
Muhteri u'l-âmeli amentü bih
V.9a, s.19 Beyit 191, Tevhîd-i Sânî

Ente ilahun mülkü kadirün
Muntakimün muktedirün kâhirün
S.33, V.349 ve 15a

Ahmedü hamden bihuhûsi'l-fu'ad
Lil-meliki'l-vâhidi rabbu'l-i bâd
V.9a, s.19, Tevhîd-i Sânî, Beyit.190

Arapça kısım
Sallü alâ min have şemsü'd-duhâ
Sallü alâ seyidina'l-Mustafa
Beyit.416, S.40, V.18b

"aldı ana naasla Hakdan nasîb
Nasru min mAllahı ve'fethün karîb"
S.57 v.25b. Beyit.595

Arapça
İçtima u'n-nâsı ale'z-zatihi
İrşadallahu ilâ zâtihi
S.57, V.25 Beyit 594

Arapça
İnni huve'l-isnedi'l-hâmidîn
Muhterimu'l-âbidîn ve'z-zâhidîn
S.43 Beyit.453, V.19a

Arapça
Lâ yetecennü bi-kuyûdi'l-vücûd
Müşgületü'lgayru hicâbu'l-vedûd
S.68, V.31a, B.715

Marifetün Kâfiyetün hikmetün
Mev izetün Şâfiyetün ibretün
S.72, V.33a, Beyt.759

İn salaha'l-kalbü bi-nûri'l-hüdâ
Yetba a'l-cismü yezvülü'l-hevâ
S.78, V.36, B.817

Yegtenimü'r-rûhu bi-ezhârihim
Yentefi u'l kalbu bi-envârihim
S.72, V.33a, B.758

Zâviyetü'l-vahdetü kurbu'l-visâl
Yehdike'llaha bi-nûri'l-cemâl
S.68, V.31a, 717

Ma deletu'n-nâsı sebîlü's-sevâb
Ma siyetü'l-halkı delilü'l-gadâb
S.26, 11b, 266 beyt

GÜLŞEN-İ ENVAR'DA ŞAHIS İSİMLERİ

a-Tarihî Şahsiyetler I

1 Hazret-i İsâ: Sayfa: 110, Varak: 51a, Beyit: 1138

Hazret-i İsâ'ya aleyhi's-selâm
Teñriden irişdi azîm ihtirâm

2- Behlûl: Sayfa:90, Varak: 41b, Beyit: 939

İstedi Behlûl o şâh-ı ferîd
Anı murâd itdi ki ola mürîd

3- Harûn Reşit: Sayfa: 88, Varak: 41a, Beyit: 82b

Şâh-ı cihân eşref-i abbasiyân
Ya ni ki Harûn-ı fasîhi'l-lisân

4- Hz. Ömer: Sayfa: 84, Varak: 39a, Beyit: 881

Kurb-ı mukâribde tururken Ömer
Kayser-i Rûm elçisi geldi meger

5- Mir Nevâyi: Sayfa:73, Varak: 33b, Beyit: 769

Mîr Nevâyi gül bî-hârdur
Hamsesi bir nâfe-i Tatardur

6- Hz. Câmi: Sayfa: 73, Varak:33b, Beyit: 765

Harez-i Câmidür anuñ sâlisi
Genc-i malâninüñ odur vârisi

7- Şeyh Nizâmi: Sayfa: 73, Varak: 33b, Beyit: 763

Sözde kodu Hind ilinüñ Hüsrevi
Şeyh-i Nizâminüñ odur peder

8- Hz. Yusuf: Sayfa: 70, Varak: 32a, Beyit: 739

Eyleme cân Yusûfunı bî-nişân
Kurtarı gör câh-ı belâdan hemân

9- Hz. İmâm-ı Azam: Sayfa: 68, Varak: 31b, Beyit: 718

Hikâyet-i Hazret-i İmâm-ı Azam Hazretleri

10- Hızır Nebi: Sayfa: 59, Varak: 266, Beyit: 621

Halka yeşil sancağı virür hurûş

Hızır Nebi gibi olur sebze-pûş

11- Ceddi Süleymân: Sayfa: 57, Varak: 25, Beyit: 592

Tâli kuvvetlü yazı kuvvetlü şâh

Ceddi Süleymâna deyin pâdişâh

12- Taşlıcalı Yahya: Sayfa: 56, Varak: 25a, Beyit: 582

Ey kerem ıssı ahad-ı zü'l-mineñ

Zerrece Yahya'ya vir ol nûrdan

13- Ebû Bekir: Sayfa: 213, Varak: 1026, Beyit: 2209

Didi Ebû bekr'e Resûl-ı güzîn

Havfı fider gönlüñi eyle emin

14- Ebû Cehil: Sayfa 145, Varak: 68a, Beyit: 1494

Basdı Ebû Cehli Nebî leşkeri

Cenkale yüzine deperdi biri

15- Hz. Muhammed: Sayfa: 41, Varak: 18b, Beyit: 429

Ya ni Nebiyyü'l-arabı ve'l-acem

Ahmed u Mahmûd uşefîü'l acem

16- Bilâl Habeş: Sayfa: 46, Varak: 20b, Beyit: 4000

Mescidi yolunda meger kim Bilâl

Takılur idi aña sâye misâl

17- Hân-ı Halîl: Sayfa: 221, Varak: 106b, Beyit: 2298

Va'zına cem olur idi evliyâ

Hân-ı Halîle nite kim asfiyâ

18- Üveyse'l Kenan: Hazreti: Sayfa: 224, Varak: 108a, Beyit:2332

Cümleye Rahmânuñ olur rahmeti

Ya'ni İveyse'l-karani hazreti

19- Sa di: Sayfa: 175, Varak: 82b,

Sa'di gülistânına bî-ihtiyâr

Ugradı mânend-i nesim-i bahâr

20- Hz. Eyyûb: Sayfa: 159, Varak: 74b

Derdle Eyyubi idüp imtihân

Hikmet-i pinhanını kıldı iyân

21- Hz. Ya kub: Sayfa: 182, Varak:85a

22. Hz. Halîl: Sayfa: 159, Varak:76b

Hakka Halîl bu yoldan itdı ubûr

Ateşe atladı misâl-i ubûr

EFSANEVİ ŞAHSİYETLER I

1- Zeliha: Sayfa: 172, Varak: 81a

Kani Zeliha gibi bir pelivân

Aşk odı ile tutuşa her zamân

2- Kerem: Sayfa: 56, Varak: 25a, Beyit:582

Ey kerem ıssı ahad-ı zü'l-minen

3- Hüsrev: Sayfa:73, Varak: 33b, Beyit:763

Sözde kodı, Hind ilinüñ Hüsrevi

Şeyh-i Nizâminüñ odur pederi

4- Hüsrev ü Şirin: Sayfa:76, Varak: 35a, Beyit:799

Hüsrev ü şirinine ne itibar

Fikr ü hayâl eyle ne manâsı var

5- Nerîmân: Sayfa:108, Varak:50a, Beyit: 1121

Kanlu ide kendüyi hekân gibi

Señi yaman ola Nerîmân gibi

6- Nûşü'r-revân: Sayfa:82, Varak:38a, Beyit:757

Şîr gibi tağlara Nûşü'r-revân

Azm-i şikâr itmiş idi bir zamân

7- Hebennek: Sayfa:124, Varak:58a, Beyit:1282

Aldamış eblehleri ahmakları
Bî-hıred u gul ü Hebennekaları

YER İSİMLERİ

1- Şiraz: Sayfa:175, Varak:82b

Meyve zamânında meger bir dilîr
Mülket-i şirâze varır hem-çü şîr

2- Ka'be: Sayfa:213, Varak:104b, Beyit:2264

Gah varur aşkla bir âlem
Ka'be-i zâtında kopar zemzeme

3- Arnavud: Sayfa:61, Varak:27b, Beyit:638

Arñavuduñ hâsları ül begleri
Nesl-i kadîm-i Dükakin begleri

4- Dükakin: " " "

5- Arab Ülkesi: Sayfa:61, Varak:27b, Beyit:639

Mülk-i Arab'dan firâr itdiler
Taşlu vilâyetde karâr itdiler

6- Taşlu: " " "

7- Bedehşân: Sayfa:61, Varak:27b, Beyit:643

Anda karar itmişidüm câr gibi
Hâre degil lâ'l-i Bedehşân gibi

8- Kayser-i Rûm: Sayfa:84, V: 39a, B:881

Kurb-ı mukâribde tururken Ömer
Kayser-i Rûm elçisi geldi meger

9- Mekke: Sayfa:101, V: 47a, B.1050

Yüzlerine didi o şah<ı haşîn
Mekkenüñ adamlarına âferin

10- Keşiş Dağı: Sayfa:107, V:49b, B:1110

Karlu Keşiş Dağı gibi kış u yaz
Ak zarına kılmaya ama namâz

GÜLŞEN-İ ENVAR'DA GEÇEN HİKAYELERİN ÖZETLERİ

HİKAYET-İ DİĞER

Keşf ü karameli olan bir evliya şeytanı açıkca görür. Gerdüki bir gözü yok cirkin mi çirkin. Bu şeytan dedi ki ey veli beni dinle seher vaktinde yat huzur eyle kendini fazla yorma. Bunun üzerine veli dedi ki: ey kayin ben Hz. Peygamber'in adetini terk edemem. O layin baktı ki veli kendisini anladı boynunu eğip gitti.
S.198-199

HİKAYET-İ GARRA VÜ ZİBA

Sözü tesirli bir veli vardı. Saygısız müridi vardı. Bir müridle dağa odun almaya gitdiler. Mürid acıktı. Keşf ile Hepravın altında iki tesi görüp satmak istedi. Şeyh ona engel oldu. Açlık ruhun inkişafına sebep olur dedi.
s.8-204-208

HİKAYET-İ HİKMET-AMİZ

Hz. Peygamber ile Hz. Ebu Bekir hicret esnasında bir magaraya sıgındılar. Hz. Sıddık, Hz. Peygamber'e bir zarar gelir endişesiyle tedirgindi. Hz. Peygamber dediki Magaranın duvarına bak, gördüler ki duvarın ardında büyük bir deniz var ve kenarda büyük bir gemi demirli. İçi müslüman askerleriyle dolu. Hz. Peygamber Ebu Bekir'e bu kadar yardımcımız varken niçin korkuyorsun dedi.
S.211-213

HİKAYET-İ RA'NA VÜ Bİ-Bİ BEDEL Ü ZİBA

Bilâl Habeşi Hz. Peygambere öyle bir sevgi duyuyordu ki onun yanından bir an bile ayrılmak istemiyordu. Dedi ki ölür de cennete gidemessem ne olur seni göremem bu bana cehennem azabından daha kötüdür.

Hz. Peygamber dedi ki herkes sevdiğiyle beraberdir.

S.222-223

HİKAYET-İ YADİGAR

Veli adında bir genç gelip Vefa Şeyhine murid olur. Aka hiçbir tevazu belirtisi ve saygı belirtisi görünmez. O bunun sebebini sorunca, derki kapıdaki,

eşekle köpek de bana saygı göstermiyor. Bu benim eksikliğimden değil onların cahaletinden der.

S.184-185

HİKAYET-İ HİKMET-AMİZ

Hazreti Mollaya, Rum yanı Mevlana mesnevisi yazdı. O mesnevide her şeyin hakiki sebebini yazdı. Dünyamızın gerçek yüzünü gösterdi. O mesneviyi okuyan herkes semaya kalkıp döndü. Cezbeye geldi.

S.195-197

HİKAYET-İ GARİB

Meyve zamanında bir yigit Sadinin gülistanına ugradı. Padişah dedi ki ey Şeyh dün gece rüyamda gördüm ki bin meyve agacı ki dag büyüklüğünde. Her meyvesi murdandı. O agacın dalları ve meyveleri beylerdir. O meyveler de halka yapması gereken ihsanlardır.

S.175-177. V-82a-83b

HİKMET-İ DİGER

Güz mevsimi geldi. Çiçekler gözlerini yumdular. Rüzgar soğuk esmeye başladı. Padişah dediki düşmemde bir ağaç uzatarak bana meyvesini verdi. O kadar büyükdü ki ta yıldızlara kadar uzanmıştı. Şeyh dedi ki bu yakında hasta olacaksın.

S.177-178 V.84a

HİKAYET-İ DİGER

Yine bir kişi gelip şeyhe dedi ki dün gece rüyamda bir ulu agaç gördüm. İki budağı vardı. Budaklarını uzatıp alnıma tokundı. Alıp yemişini yedim. Şeyh dedi ki bu yakında bin suç işleyeceksin Kadı sana haddini bildirecek. İki üç gün sonra Şeyhin dediği oldu.

S.175-179 V.84b

HİKAYE

Hazreti Yusuf hapse girince rüya görenlerin ruyâlarını tabir etmeye başladı. Birisi rüyasında başında bir ekmek gördüğünü kuşlar tarafında bu ekmeğin

yenildiğini gördüğünü söyledi. Hz. Yusuf ona masum olarak idam edileceğini söyledi. Sonunda o şeyh idam edildi.

HİKAYET-İ GARRA

Hama şehrinde zühd ve takvada üstün bir mürid vardı. Yemek derdi sürekli onu engellemezdi. Yeşhine bu halini söyleyince şeyhi şaşırdı. Çünki öyle müridler vardı ki gözüyle yıldızları yerdi. O müridi çok takdir etti. Dedi ki insan nefsine hakim olarak hedefine varabilir.

S.155-156

HİKAYET-İ Bİ-BEDEL

Hz. Musa'nın ümmetinden bir kişi otuz yıl ibadet ettiği takdirde veli olurdu. Kendisinde keşf ve keramet görünürdü. Bir kişi otuz yıl ibadet etti amma kendisinde herhangi bir değişiklik olmadı. Bu hali Hz. Musa Allah'dan sordu bu adamın durumu nedir diye. Cenabı Allah dedi ki: O ibadet ederdi. Amma ibret gözüyle mahlukuma bakmazdı. Bunun üzerine o şahıs tefekküre daldı. Otuz yıl ibadet etti sonunda onda da keramet görülmeye başladı.

S.164-166

HİKAYET-İ HİKMET-AMİZ

Uhud savaşında sahabeler düşmana çok şiddetle saldırmışlardı. Her birisi bir yıldız gibi parlak ve bir cihan pehlivanı kadar kuvvetli olan sahabe o gün gerçekten mükemmel savaşmaktaydı. Kafin dağılınca mü'minler yağmaya daldılar. Bunu gören kafirler ansızın yeniden saldırdılar. Ortalık kan gövdeyi gtürdü. Birçok sahabe şehid oludu. Yine bir çoğu yaralandı. Savaş sözü verenler, sezlerinden dönüp yagmaya dalarlarsa sonu böyle olur.

S.141-146. v.66b-68a

HİKAYET-İ TUHFE

Bütün iyi huyların kendisinde toplandığı şahıs yani Hz. Ali ümmete derdiki ey müminler. Hz. Peygamber'in ibadetini adet edinin. Bu söze uyan şeyher ve süfiler kendilerini Allah yoluna adadılar. Gece uykularını terk ettiler. Kemale erdiler. Bu sufilerden birisi sık sık pazar yerine giderdi. Bu sufi velilerin şahı oldı.

Hz. Musa ona sordu. sen nasıl bu hale geldin. O dediki ben halk arasında gezerek zikrettim ve Allah'a daha yakın oldum.

S.146-149

HİKAYET-İ ZİBA

Bir riyakar şeyh vardı. Başına kara sarık sarardı. Çok hilekardı. Halkın kendisine teveccüh göstermesinden çok hoşlanırdı. Halk onun başına toplanırdı. Elini öperlerdi. O da bundan çok hoşlanırdı. Ona mürid olmak isteyen halis bir safi onun kıbleye karşı tütürdüğünü gördi ve dedi ki kalbi huşyer bir şeyh asla bu hareketi yapmaz.

HİKAYET-İ Bİ-BEDEL

Hazreti Davud'a Cenab-ı Hak birçok ihsanlarda bulunmuştur. Ona gönül parını eritecek gür bir ses vermişti. Onu dinlemeye bütün kuşlar vę hayvanlar toplanırlardı. O bir gün dostlarına selam vererek camiye doğru salınarak giderken ona bir nida geldi. Ey Davud bu şekilde gönül evine mi gidiyorsun diye Hazret-i Davut bu hadiseden çok ibret aldı.

s.138-149

HİKAYET-İ RANA

Davut Peygamber'in ümmetinden birisi çok alim ve hünerliyde. Hz. Davud dediki Ey rabbim bunca ilim ve hünere rağmen ona bu hali hiç tesir etmez. Çünki orda müminde bulunmamızı gereken üç özellik mevcut değildir. O pis dünyaya selam verir amma bir müslümana başını eğip de selam vermez. O sarığını çözüp bağlarken namaz vaktini kaçırır, zarar eder. Bu sebeple daima zarardadır.

S.136-138

HİKAYET-İ GARRA

Bu dünyaya benzeyen bir kadın vardı. Yaşlanmış beli bükülmüşdü.İnek tersini alıp yüzüne sürdü. Birisi ona dedi ey ahmak bu yaptığın nedir senin bu pisliği sürünürsün eline yüzüne. Kadın dediki: ya sizin yaptığınız nedir. Dünyadan pis şey mi vardır. Onu elinize yüzünüze sürüyorsunuz.

S.133-135

HİKAYET-İ TUHFE

Bursa'da bir riyakar şeyh vardı. Yeni bir ev yapmak istedi. Yapmaya başladı. Bu esnada bir saf adam bu şeyhe mürid olmak istedi. Müridlerden birisi digerine Ali diye bagırınca, yabancı arkasını dönüp baktı. Şeyh anladı ki yabancının adı Ali'dir. Sonra yabancının yeni yapılan binanın ahşap kısımlarını incelediğini gördü. Anladı ki yabancı aynı zamanda dulgerdir. Yabancının torbasına konan sineklerden onun torbasında helva olduğunu anladı.

Yabancı Şeyhin yanına geldiğinde şeyh ona dediki bana helva getirdin.

HİKAYET-İ RA NA

Hz. Muhammed'in ümmetinden birisi anne ve babasını ziyaret etmek istedi. Annesi ve babası onun terbiyesine hayran oldular. Önüne yemek getirdiler. O yemeği yemed. Sebebini sorduklarında dedi ki: Ben gelirken komşunuz harman savuruyordu. Onun savurduğu tanelerden bir kısmı sizin harmana düşüyordu. İhtimalki bu yemeğe haram karışmış olabilir.

S.121-123

HİKAYET-İ GARRA

Birgün Hz. Ebu Bekir otururken bir gencin kendisine doğru geldiğini gördü. Bu genç kız çok güzeldi. Hz. Ebu Bekir hemen ondan sakınıp, saklandı. Yanındakiler dedilerki, sen yaşlı bir adamsın niçin ondan çekiniyorsun. Bunlara mukabil Ebu Bekir dedi ki: Bu konuda yaşlı veya gencin bir farkı yoktur. Dünyadaki bütün fitnelerin temelinde bu yatar.

S.117-119 V.55a-55b

HİKAYET-İ RA NA

Kendi kendine büyüklenen bir vezîr var idi. Bir gün seyre çıktı. Çok merhametsiz ve kötü bir insandı. Zulümkâr ve çok elem vericiydi. Sırtına sırmadan bir elbise giyer ve elbiselerini sayardı. O kadar çok hizmet kârı vardı ki sayısı belirsizdi.

Vezirin karşısına bir adam çıktı. Ayakta duruyordu. Herkes hayret etti nasıl ayata durursun, niçin zerre kadar iltifat etmezsin. Onu saadetli günler gibi

karşıla dediler. O adam cevabını verdi: Ey usulsüzler ben o adamı biliyorum, evveli bir katre su, sonu bir parça toprak, onun etrafına üşüşen halk balaya düşüyor, açıkca görülüyor ki vezirin görünüşü günah içi çöplüktür. Ölünce kabrinde yalnız kalacak. Sivrisinekler yüzüne konacaklar, zevk ve safasından çok derdi olacak. Halk başına üşüşmese o da kendini büyük görmez der.

"Halka ululanma ki olur azâb"

Taşa tutarlar ulu nice kilâp"

HİKAYET-İ TUHFE

Eşkıya yaratılışlı, bir çok insanın ölümüne sabep olan Mervan Ka beyi ziyarete geldi. Ka be halkı ona hiç yaklaşmadı. Kim onu gördüyse başını eğdi. O cihan padihâhı Mekke halkının çok terbiyeli olduğunu kendisine hürmet edip uzaktan geçtiğini söyler. Onların sana karşı gösterdikleri çekingenlik saygıdan ileri gelmiyor. Sen bir pisliksin bu halk sana bulaşmaktan çekiniyor der. Asıl olan veli Allah'dan başka kimseden zalim olan şahdan korkmaz gerçekleri yüzüne karşı söyler.

S.100-102, V.46b-47b, Beyit 1039-1062

HİKAYET-İ GARRA

Mısırda bir padişah bir şeyhi ziyaret etti. Şeyhe dedi ki niçin ben ahireti düşünemiyorum. Bin yıl yaşasam bile hiç ölmek istemiyorum. Şeyh ona dünya gafleti sana çok zarar vermiş dedi.Ünvan, şan ve şeref seni dünyaya çok bağlamış.

Dünya gerçek manada bizlere benzer. Ona fazla meyl etme. Nasıl olsa bir gün öleceksin. Zaten bir kul gerçek manada ahireti anla yaşaması mümkün değildir. Sen bu dünyaya gerekdiğinden feazla ehemmiyet verme. Gerçek erenlerden ol.

S.97-100 V.45a-46b, B.1011-1039

HİKAYET-İ GARRA

Fıskıle meşhûr bir padişah vardı. Sürekli içerdi. O kadar içerdi ki gözleri içkiden mest ve kan çanağına dönerdi. Bu padişah şâm'da bir cami yaptırdı. Hak

yoluna malını mülkünü her şeyini harcadı. İçini dışını her tarafını çok güzel bir şekilde süslediler

Cami'nin açılışına, o devrin mübarek şeyhi de çağırdı. Şeyh geldi. Camiyi çok beğendi ve şaha dedi ki ey ulu şah cemiyete niçin sarhoşları çağırmadın. Caminin içine küplerle şarap koysaydında içselerdi dedi. Şah bu söze kızıp, ey şeyh hazretleri hiç böyle sözler size yakışmıyor. Allah'ın evine hiç şarap konur mu dedi. Şeyh de ona ey padişahım senin vucudun da Allah'ın evidir. Sen nasıl oraya şarap koyuyorsun dedi. Şah bu sözler üzerine kendisine geldi.

S.93-97, V.93-97, B.971-1010

HİKAYET-İ TUHFE

Cihan padişahı, Abbasilerin en mşanlı halifesi Harun Reşid Sultanlığı eksik yaptığını gördü. Durmadan hata yapıyordu. Hataları halkı güldürüyordu. Bütün günü kendisini eğlendirmeyle geçiyordu. Ava gider çiftçilerin yeni ekilmiş tarlalarını çiğnerdi. Sonuç olarak insan, hayvan, kuş her türlü mahluk onun elinden bizârdı.

Bir seher vakti hidâyet güneşi ona ulaşdı. Kedine şöyle bir baktı. İsyanını onladı ve pişman oldı. Veziri Behlülü çağırdı. Ona mürîd olmak istedi. Saltanatından geçip derviş olmak istedi. Şehri şöyle bir gezmeye çıkdı. Bir viranede yatan bir derviş gördü. Hiç kimseyle ilgilenmiyordu. O dervişe dedi ki ben de senin gibi olmak istiyorum. Tac ve tahtımı bırakmak istiyorum. Derviş ona tac ve tahtı bırakmamasını bir padişah olarak Allah'a daha yakın olabileçeğini yeter ki adaleti bırakmasın. Ona şu nasihatı veriyor.

"Ahiretini yapa dünyâ ile
Zevk-i nihânı ola mevlâyla"

S.88-93, V.41a-43a, B.926-970

HİKAYET-İ İBRAHİM EDHEM

Şahların şahı ve en büyüğü, bir gece divanını süsleyerek Beglerini davet eder. Onlara ziyafet vermek ister. En süslü elbiselerini giydi. Ta ki halk ona teveccüh etsin. Bu sırada bir eşek arısı yüzünü sokar. Yüzü şiyer aklı şaşar. O

kadar şişer ki yağ tulumuna benzer. Eğer o böyle gurura kapılmasa yüzü böyle şişmezdi.

Kimdeki var kibr-i hafi gibi ayb
Aybını yüzüne urur dest-i gayb

Bu hadiseden sonra suratının şeklini bir eşek arısının bozduğu bir adamın cihan sultanı olması mümkün değildir dedi. Şâhlığı bırakıp fakirliği seçdi. Ehl-i tarikat ve bütün müslümanlar arasında şöhret buldu. Bu dünyanın saltanatından vaz geçip öbür dünyanın sultanlığını kazandı.

S.85-88, V.39b-41a, B.895-925

HİKAYET-İ CEZA

Ömer huzurda dururken Rûm elçisi geldi. Bir alay armağan getirdi. Armağanlar arasında tazı, doğan gibi av hayvanları da vardı. Ömer bunları görünce kızdı.Onları cezalandırıp mektuplarını yıktı. dediki biz halkın gafletine sebep olan adetleri sevmeyiz. bu şekil bir adettir ki gece gündüz başına kuş kana Mecnun gibi. Bu işi Peygamberler yapmadı. Hikaye:

Haslet-i farûkla ol muhterem
işini işle sözüni esle hem

V.39b, S.84-85, B.881-894

HİKAYET-İ TUHFE

Bir gün Nuşü'r-revân dağlara avlanmaya gitmişdi. Evi her tarafı av köpekleriyle doldu. Av için gezerken yolları Bahçelerin içine uğradı. Her taraf meyve ağaçlarıyla doluydu. Beğlerinden biri bir ağaçın ucunu kesti. Dişlerini kurcaladı. Bu hadiseyi padişah gördü. dedi ki bir ağaca kıyanın bir memlekete nasıl faydası olur. Gördüğüm yerde bunu yapanlar görmediğim yerde acaba neler yapar.

Bir doğanın arkasına bir kaç genç düşdü ve bir tarlayı tar u mar etdiler. Tarlanın bu halini görünce padişah agladı ve anl zalimin kendisi olduğunu anladı.

Al bu kitâbı ele şeh-bâz var
Ma rifet-i ilahi yüzi kıl şikâr

S.82-84, V.37a-39a

HİKAYET-İ TUHFE-İ ZİBA

Şâfi i devrinde birünüñ meğer

Bir kuyu buğdayına olur zarar

İmam Şafi i zamanında bir köylü komşusun bir kuyu buğdayına zarar veriyor. Şer i hükümlere göre cezalandırılıyor. Bir yıl sonra bir kuyu dolusu buğdayı vererek hem kommusunu sevindiriyor. Hem de kısas yerini bulmuş oluyor.

"Topragı anuñ gibiler pâk ider

Adam olan aslanı idrâk ider"

Beyitiyle hikaye sona eriyor. Bundan sonra hikayenin konusuna mutenasip tenbihlerle bulunur. Nasihat ediyor.

Hikaye:

Zemzeme-i rûz-ı kıyâmet hemân

Korhulu düz gibi gice nâ-gehan"

beyitiyle sonuçlanıyor.

HİKAYET-İ HAZRET-İ İMAM-I AZAM HAZRETLERİ

İmam-ı Azam küçüklüğün itibaren, ilim ve faziletle etrafındakilerinin dikkatini çekmiş. On yedi yaşına gelince derslerini tamam itdi. Hocasına gösterdiği saygı ve hizmet her kesinkinden fazlaydı. Ona böyle yapmamasını annesine babasına daha fazla saygı göstermesi gerektiğini söylediklerinde o hocam bana alem-i balanın yollarını gösteriyor demiştir.

Bu hikayeyi aktardıktan sonra nasihat kısmına geçerek hocalara saygı meselesine temas ediyor.

S.70 V.32a

SONUÇ

En büyük hedefimiz olan eserin transkripsiyonunu gerçekleştirdik. Taşlıcalı Yahya'nın bu eseri konu itibarıyla tamamıyla ahlaki mevzuları işlemektedir. Ahlaki dersler veren bir çok küçük hikaye anlatılmış ve hikaye sonunda, bu hikayeden alınması gereken dersi yine Taşlıcalı Yahya kendisi açıkca zikretmiştir. Bu yönü dikkate alınırsa bu mesnevi'nin halka ahlaki dersler vermek amacıyla yazıldığını söylemek zor olmaz sanırım.

Faydacı bir amaç doğrultusunda kaleme alınan bu eserin dili oldukça sadedir. Adeta bir manzum vazlar kitabıdır. Sanat endişesini görmek mümkün değildir. Tasvirler basit ve sade olarak yapılmış. İşlenilen mevzularda sözü fazla uzatmamış hemen alınacak derse geçmiştir.

Tamamen ahlaki amaç güden bu mesnevide o devre aid bir takım ahlakî anlayışlardan öte bir yerli karekter dikkat çekici olarak yer almamıştır.

Devrin ahlaki durumuna sık sık değinen bu eser sosyolojik bir çalışmaya konu olabilecek niteliklere sahiptir.

BİBLİYOGRAFYA

- AKSOY, Ömer Asım; Atasözleri Sözlüğü -I-, Ank. 1971
- —— ; Deyimler Sözlüğü -II-, Ank. 1976
- BANARLI, Nihad Sami; Resimli Türk Edebiyatı, C.I, İst., 1971
- Bursalı Mehmet Tahir; Osmanlı Müellifleri, C.', İst.1972
- ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; "Yahya Bey" md. İslam. Ansk. İst. 1977
- DEVELLİOĞLU, Ferit; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ank.1986
- İstanbul Kütüphaneleri Hamseler Kataloğu, İst. 1961
- Kınalı-zâde Hasan Çelebi; Tezkiretü'ş-Şu arâ (Haz. İbrahim Kutluk), C. II., Ank.1978
- KOCATÜRK, Vasfi Mahir; Büyük Türk Edebiyatı Tarihi, Ank.1970
- Kur'ân-ı Kerîm ve Türkçe Anlamı (Meâl), Ank.1986
- Latîfî, Tezkire-i Latîfî; Dersa âdet, 1314
- LEVEND, Agâh Sırrı; Divan Edebiyatı, Kelimeler Remizleri, 4.bs. İst.1984
- Muhammed Fuâd Abdu'l-bâkî; el-Mu cemu'l-Müfehres li-elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm, İst.1986
- PALA, İskender; Ansiklopedik Divan Şiir Sözlüğü, II.bs. (Tarihsiz), C.I-II
- Redhouse, By Sir James W.; A Turkish and Englis Lexicon (Türkçe İngilizce Lugat Kitabı), İst. 1978
- Şeneseddin Sami; Kâmûs-ı Türkî, İst.1978
- Yahya Bey; Divan (Haz. M. Çavuşoğlu), İst.1977
- —— ; Yûsuf u Zelîhâ (Haz. M. Çavuşoğlu), İst.1979
- Yeni Tarama Sözlüğü; (Düzenleyen: Cem Dilçin), Ank.1983

1.b

VAṢF-I EVVEL DER-BESMELE

c 1- Bismi'llahi'r-raḥmani'r-raḥîm
Ḳâfile-i ʿilm-i ʿalîm ü ḥakîm
\- Ḥarfleri maʿrifetün kânıdur
Herbiri bir ʿalem-i rebanıdur
\- ʿİlmile Allâh'a yaḳın oldular
Künc-i nihânına emîn oldular
\- ʿĀlem-i bâlada mis̱âl-i sürûş
Açtılar esrâr-ı ilâhîyi gûş
5 5- Oldu kemâliyle pür-nûr-i ʿiyân
Baḥr-ı maʿânî dile tercümân
\- Bir yere gelmiş nice molla-yı Rûm
Sanki ider cümlesi baḥs̱-i ʿulûm
\- Geldi bu Manṣûr u muẓaffer çeri
Ṣındı hemân leşker-i dîv-i peri
8- Ḳıldı bu yazıda bu leşker mekân
Ṣaldı vilâyetlere emn ü emân
\- Ḳâfile-i maʿrifet-i ẕü'l-Celâl
Vâṣıṭa-yı mağfiret-i lâ-yezâl
10- Ḥâl ide gör bu ulu cemʿiyeti
Rabıṭa-i vaḥdet olur kes̱reti

---

[5] a) nûr-ı: nûrlar C

[8] b) ṣaldı: ṣanki C

2.a - Bulmaġiçün rây-ı şerîʿat ẓuhûr
Anun ile ḳurdı alaylar süṭûr
\- Anlara anlarki aḥibbâ geçer
Mülk-i vucûdunda velâyet açar
13- Her kelime eynine ṣalmış küre
Merd-i mübârez gibi giymiş zireh
\- Tâ ser ü pâ giymiş ol ḳavm-i ḳavî
Cevşen-i s̱evrî-yi zireh maʿnevî
15- Besmeledür ṣanki suṭûre imâm
Ümmete gûyâ ki resûl-i enâm
16- Ehl-i ḳıyâm-ı rükûʿ û vücûd
Ḳavm-i ṣaḥâbe gibi ḫayru'l-Cünûd
17- Şevḳıle gûyâki uçarlar ʿı yân
ʿÂlem-i maʿnâdaki kerr ü beyân
\- Sâlik-ı pür-ḥayrete ḥablü'l-metin
Merd-i ṣalâḥiyete şemşîr-i dîn
19- Vird-i Nebîdür o kelâm-ı çihâr
Birlikle bitmiş nitekim çâr-ıyâr
20- Muḥabbet-i Mevlâ'ya bir imżâdur ol
Ḥikmetinin ḥikmete ṭuġrâdur ol

---

13 a) anına: altına B,C

16 a) ḳıyâm-ı: ḳıyâm ehl

17 b) ʿâlem-i maʿnâ: ʿarş-ı muʿallâ B,C

19 b) Birlikle bitmiş: Birliğe yetmış B,C

Dil müteḥayyîr bu ʿaceb ḥikmete
Benzeri çoḳmuş cümel-i ḳudrete

Dil dilini açmağa miftâḥ olur
Ṣâliḥ ider ṭaliḥ-i ıṣlâḥ olur

Naḳş-ı ḥurûf andaki mestûrdur
Ṣanki niḳâbıyla ṭurur ḥûrdur

2.b ʿÂyine-i rû-yı cemâl-i kemâl
Maşrıḳ-ı nûr-ı baṣar ehl-i ḥâl

[25] Ḥatt-ı siyâh-ı şeref-i Şeyḫ ü Şâb
Silsile-i ṭurra-ı ümmu'l-Kitâp

Şâhid-i râza ḥatlı miskîn ḳaba
ʿAyn-ı baṣîre besi nûr u żiyâ

[27] Cümle ʿulûm itdi o bâde ḳarar
Baḥre muḥîte varan enhâr var

Eyledi bâsını H̱udâ-yı Cemîl
Ḳâfile-i maʿrifetine delîl

Seyr-i sulûk ehline tâc-ı sürûr
Bâl-ı pür-rifʿat-ı ʿabd-ı şekûr

ʿAynı ile sîn saʿâdet-i nişân
Künküre-i kürsî-yi ḥaḳdan beyân

---

[25] a) Siyâh-ı: siyâhı B,C

[27] b) Baḥre muḥît: Baḥr-i muḥît B,C

Besmele meddine gözün râhdur
Çünki delîli anun Allâh'dur

Tîğ-i Yedu'llah o medd-i benâm
Ṣaṭr-ı siyâhî iki miski niyâm

ʿAşḳı kemendi gibi meddiʿiyân
Adamı Allâh'a çeker her zamân

Ṭûr gibi maʿnâ yüzünde o mîm
Mertebesi ʿâlem ü ḳadrî ʿaẓîm

Mîmi verir ḳâf-ı beḳâdan nişân
Meddi oradan aḳan âb-ı revân

Her elifi ʿâlem-i ârâya râh
Yaʿnî tarîḳ-ı derecât-ı ilâh

Andaġı Allâh elifi der-zebân
3.a Tengri bir olduğunu eyler beyân

[38] Bir elifün şehrine yoḳ iḳtidâr
Ṣûretî bir maʿnası ammâ hezâr

Ḥatt-ı celâle ki muʿallâdır ol
Ẓıll-ı yed-i ḳudret-i mevlâdur ol

Lâmları lâm-ı selâm-ı ʿaleyk
Bâʿis̱-i ikrâm-ı selâm-ı ʿaleyk

Ḥâsı anın ḥalḳa-i bâb-i kerem
Penceredür ʿâlem-i envâra hem

---

[38] b) bir: B nüshasından vezin gereği eklenmiştir

Râlarıdur ziynet-i rûy-i celâl
Ġürre-i yarrâ-yı sipihr-i celâl

Vecde varıp râları düşmüş meğer
Ḳoltuğuna girmiş anun lamları

Ḥażret-i Raḥmân'dan olup iltifât
Ḥikmetile ḥâları bulmuş ḥayât

Nûnlarun cez̲besi ġâlib gibi
Kim görünür merd-i mürâḳıp gibi

Nûnı bize Tañrıdan inʿâmıdır
Kevs̲erile dopdolu bir câmıdır

Canukişinün ḳaçan ol nûn ola
Sırr-ı velâyet gele z̲u'l-nûn ola

Pâye-i raḥmiyle çekilür müdâm
İnʿam-i raḥmet-i rabbu'l-enâm

Fetḥaları kesreleri var ʿiyân
Ṣanki ger zâḳ-ı mâ hiyân

Cezmi mis̲âl-i dehen-ı ḥûrdur
Ḥûre yahûd âyine-i nûrdur

[51] Noḳṭası benzer Ḥacerü'l-esvede
Kim ana yüzler sürülür kaʿbede

Râla olur merd-i şerîʿat-şinâs
Eyleyemez vaṣf-ı cemîlün ḳıyâṣ

---

51 a) râ) B nüshasındaki şekil alınmıştır.
b) Vaṣf-ı cemâlın: Vaṣf-ı şerefin B

VAṢF-I S̱ANİ

Bismillahi'r-raḥmani'r-raḥîm
Serv-i gülistân-ı kelâm-i ḳadîm
Ma'nada başı yedi göğün aşâr
Sidreye benzer yaşadıḳça yaşar
Her budağından biter es̱mâr-ı ḥû
Her ṭarafından çıḳar envâr-ı hû
Ṭoldı anun bâṭını nâfe mis̱âl
Râyiḥa-i ṭayyibe-i lâ-yezâl
Debrenür anunla zebân u dehân
Bâdla gûyâ varaḳ-ı erġuvân
[58] Söylemez iken dili gûyâ olur
Mu'cizî-i Aḥmedî peydâ olur
Ma'nâları kâşif-i esrâr-ı dîn
Şem'-i şebistân-ı ḫatt-ı 'anberîn
Cümleden üstün yed-i ḳudretdür ol
Ellere yâ seyf-i hidâyetdir ol
Her kelime keştî-i deryâ-yı nûr
Sâye-i ḥak ẓıll-ı Ḫudâ-i Ġafûr
Bâ-i bülendi ser-i sidre mis̱âl
'Arż ider evc-i 'aẓametden celâl

---

[58] a) güyâ alur: güyâ ider B
b) peydâ olur: peydâ ider B

Cânla başın sanasın sîn üyâ
Eyledi Allâh yolunda fedâ

Besmelenin meddi mis̱âl-i fırâṭ
4.a Mîmi anın mâhî-i ʿaynı'l-ḥayât

[65] Medd-i mezîdinde ḫurd-ı muzmahil
Beñzer o meddeki evvele muttaṣıl

Mîmleri nâfe-i ʿanber-i şemîm
Her biri Ḥaḳ'dan bize lüṭf-i ʿamîm

Lâm-ı muʿallâları rûḥu'l-kelâm
Ziynet-i islâm-ı hümâmi'l-enâm

Oldı ṣaḥîḥ evvel elf-i aṣfîyâ
ʿÂlem-i bâlâya teveccüh-nümâ

Greçek erenler gibi ḳıl ġayreti
Sûr-ı elifi şemʿiyle ẓulmeti

Ol iki lâmı mes̱elâ ṣağ u ṣol
Şevḳle tekbîre varan iki ḳol

[71] Gözi açıḳlardan olan hâ gibi
Şevḳle ilâhuñ olur ṭâlibi

Ḫâṭır-ı dervişe gelir râ-yı râz
Oḳusa burâları ḳılsa niyâz

---

[65] b) ula ula: evvele B

[71] b) Şevḳle: ʿAşḳla B

\- Demler olur râ-yı taḥayyür gider
Cân gözi Raḥmân cemenin seyreder
\- Surḫ ile yazılsa olur bī-bedel
Pence-i mecrâña döner fi'l-mis̱âl
Mīmileri gül gibi tezyīn olur
Yâr dehânı gibi rengīn olur
4b - Ḥâları Raḥmân Cemmeninden saʿīd
Ṣanki Ser-i cism-i Ḥüseyn-i şehīd
\- Besmelenin meddī olur pür-sürûr
Niteki enhâr-ı şarâban ṭuhûr
\- Yazsalar altunla raʿnâ olur
Şaʿşaa-ı mihr-i mücellâ olur
\- Ḥarfleri aḥsen olur ḥûrdan
Herbiri kandile döner mûrdan
Encüm olur noḳṭası ey nüktedân
Râları virür meh-i nûrdan nişân
\- Her elif ü lâm-ı ʿaleyhi's-selâm
Āl-i Muḥammed gibi pür-iḥtişâm
\- Ol iki râ ḥâl-i esrârdur
Her birinin iki yüzü vardur
\- Şehr-i şerīʿatla belâdan emīn
Ḳahr-ı ṭarīḳatda ḳażâdan ḥaṣīn

Mîmleri evcler gibi pür-iḥtişâm
Hem-ser-i i maḳṣûd-ı murâd u merâm
Nûn-ı güzîni ṭıbḳ-ı nûrdur
Cân u dil o nûrla mesrûrdur
Yâsı sürûr-ı dil-ı mîr ü faḳîr
ʿAyn-ı maʿâniye sirâcu'l-münîr
Fetḥaları ʿâlem-i bâlâya yol
Kes̱releri sırrına ermez ʿuḳûl
Noḳṭalarında görünür ḥayli ḥâl
Aḳ deñiz içinde Cezâyir mis̱âl
5a Söyleye yüzbin dil ile nis ü cân
Vaṣf-ı cemîlin edemezler beyân

VAṢF-I S̱ÂLİS̱

Bism'i-lillâhi'r-raḥmani'r-raḥîm
Sünbül-i gülzâr-ı kitâb-ı kerîm
Ravża-ı rıḍvân gibi bu sebze-zâr
İki yanında iki ırmağı var
Şâm gibidür bu sevâd-ı ʿaẓîm
Her ṭarafı cennet ü bâğ-ı naʿîm
[93] ʿAmme-i nâsa şifâu'l-ḳulûb
Huşe-i engür-ı cinân gibi ḥûb

---

[93] a) nâsa: esas alınan nüshada yoktur

[94]- Sâye-i ṭûba gibidur âşikâr
Yer yer anun zulmeti var nûrı var

5b - Hey niçe ẓulmet-ı şeb yâr-ı visâl
Göz ḳarası gibi ʿadîmu'l-mis̱âl

- Heybeti var ṣanki livâ'ü'l-ġuzât
Uçmaġ içün adama bir ḳol ḳanat

- Fikri ile ṭoldı gönülleri evi
Sünbül-i sûri vü gül-i maʿnavî

- Râdde-i defter-i ʿilmü'l-kitâb
Pîş-rev-ı râh-ı cinân-ı s̱evâb

- Kâse-i ġubâr gibidir her ḥurûf
Kim leben-i cennete olmuş ẓurûf

[105]- Bâsı beḳâ ʿâlemi ser-defteri
Sin'i selâmet ilinün serveri

- Sini ser-i sidrede bâlâ nişîn
ʿAynı ile şehr-i rûḥi'l-emîn

- Meddi anun ṣanki ʿaṣâ-yı Nebî
Ḥaddini bilmezlere bir ḥad gibi

- Meddîdür Allah'a varan ṭoġ'rı yol
Var yüri Allah'la Allah'ı bul

---

94 b) nur var: nurı var B,C

105 a)ʿâlemi ser-defteri: ʿâleminün defteri C

Mim'i münâcât-ı temennâdadur
Göñli gözi cânib-i Mevlâ'dadur

Mîmi ser-i mülhide mismârdur
ᶜAyn-ı ᶜadû'ya elifi ḥârdur

Oldı elfi ḫâme-i ḳudret mis̱âl
Yazılur anunla dil-i pür-melâl

Zikr-i celâliyle gönül yârdur
Yazıda bir gülşen-i envârdur

Ẓâhiridur sünbül-i bâğ-ı cemâl
Baṭınıdur ġonce-i zanbak mis̱âl

Ḥak buna müstecemiᶜ-i esmâdur ol
Ḳalbde bir lâle-i ḥamrâdır ol

Lâm-ı tecellâdur ol mâh-ı laṭîf
ᶜAyn-ı maᶜârifdür o râ-yı şerîf

İki elf-i lâmı iki eldür ol
Muntaẓırân-ı niᶜam-ı müsteᶜân

Râları ḳurbiyyete dâl-ı ḳadîm
Râbıṭa-ı raḥmet-i Rabi'r-Raḥîm

Ḳanı anun ḥâ'sı gibi ehl-i ḥâl
Nûrla tolmuş dil-i Aḥmed mis̱âl

6a Ḥâlarıdur mazhar-ı ḥayyı'l-ḥalîm
Maḥkeme-i ḥikmete olmuş muḳîm

115- Pâye-i muʿallâsî iken yücedur
ʿArşdan iʿlâ yüceden yücedur
- Noḳṭaları güher-i baḥr-ı kemâl
Encüm-i Hâdî gibi ferḫünde-fâl
- Cezmleri dân-i tesbîḥdür
Ḥalḳa-ı ebvâb-ı miftâḥdür
- ʿĀrif olana yeter ey ehl-i ḥâl
Cezmleri aḳçesi mâl-ı menâl
- Adamuñ ol aḳçe yüzün ağ eder
Genç-ı ʿulûmiyle beḳâya gider
120 [120]- Fetḥaları tuhfe-i iḳlîm-i ḥâl
Kesreleri kâse-i cünd-i ḍalâl
- Vaṣf-ı bediʿine erişmez ʿuḳûl
ʿĀlem-i tevḥîde yüri sâlik ol

TEVḤİD-İ EVVEL

- Daḫi yoğiken bu zemîn ü zamân
Ḥażret-i Ḥaḳ var idi ancaḳ hemân
- Görmez idi kimseler encüm yüzin
Açmamış idi daḫı ʿâlem gözin
125- Yoğidi hem nûr ne kevn-i cihân
Yağni doḳuz dâire-i âsumân

---

120 b) kese-i: kaser-i B,C

\- S̱âbit ü seyyâreye mihr u dûd
Ẕerre gibi vermemiş idi vücûd

6b 127- Secde-i şükr itmemiş idi cibâl
Levḥa ḳalem yazmamış idi miṣâl

128- Bitmemiş idi gecenin sünbüli
Hem Ḳamerun Lâlesi mihruñ gülü

\- Cevher-i câna beden-i ins ü cân
Olmamış idi daḫî bâr-ı girân

130- Ġâyib idi noḳṭa-i rûy-ı zemîn
Âdem ü Havvâ-ı mekân ü mekîn

\- ᶜÂşıḳ u maᶜşûḳla ᶜaşḳ-ı vedûd
Ẕerre gibi bulmamış idi vucûd

\- Olmaz idi ġamze-i canân ġamı
Dil ne bilürdi elem-i ᶜâlemi

\- Nevᶜ-i beşer hem melik-i muḥterem
Şeyn-i şeyâṭînle çekmezdi ġam

\- İtmez idi ilâha ehl-i ḍalâl
Fikre varıp râ gibi eğri ḫayâl

135- Gelmemiş idi yüze mülk-i cihân
Olmış idi baḥr-ı ᶜademden nihân

---

127 Levḥa ḳalem: Hevh-i ḳalem B

128 b) Ḳamerün: vezin gereği esas alınan nüshaya eklendi

Ḳıldı celâl-ı ʿaẓamet iḳtiżâ
ʿÂlemi ḫalḳ eyleye maʿbûd ola

ʿAyn-ı ʿademden aḳa âb-ı ḥayât
Zinde ola emri ile kâ'inât

Ḳudret eli Âdemi mevcûd ide
Ḥikmetle sâcid-i mescûd ide

Cismi ṭılsımını ʿıyân eyleye
ʿİlmin aña genc-i nihân eyleye

7a 140- Âdem'e esmâsını taʿlîm ide
ʿİlmle tekrîm ide taʿzîm ide

Ḳullarını kendüye müştâḳ ide
Ḳapusını kaʿbe-i ʿuşşâḳ ide

Ḫavf u recâ ile ḳamu ʿâşıḳân
Eyleyeler nâle vü âh u fiġân

Mürşid-i kâmileri fâżıları
Vâṣıl ide kendüye ḳâbilleri

144- Nûr-ı Muḥammed yaradıldı hemân
Ẓâhir ola başladı andan cihân

145- Geldi ẓuhûr eyledi deryâ-yı cûd
Buldu talazlar gibi ʿâlem ü cûd

Levḥ-i ḳalem yazdı ḫaṭṭ-ı müşk-bâr
Ẓulmet ü nûr oldı maʿan âşikâr

---

144 a) yaradıldı heman: pür aldı heman, B

Encümle virdi göğe zîb ü fer
Ḳıldı bu dokuz ṭabaḳı pür-güher

Ḳadre irişdi felek-i bî-esâs
Giydi nücûmile mücevher libâs

Ṭağlar ile ṭoldı fezâ-yı cihân
Ṣanki ḳıṭâr-ı cemel-i kârbân

ʿArż u semâ cümle bu fâni maḳâm
Āb-ı ḥayâtıle ṣulandı tamâm

Cümleye emreyledi Rabu'l-vedûd
Dâl gibi Âdem'e ḳıldı vücûd

[152] Ḥayli ʿinâd etdi o ʿulvî mizâc
Gönlüne geldi ʿâdem-i iḥtiyâc

7b Sürdü melekeler anı der-gâhdan
Kendüyi dûr eyledi Allah'dan

Eyledi cumhûra muḫâlif işi
Anlamadı ol żarar-ı fâhişi

Verdi kerâmet naẓîrin Âdem'e
Geldi şeref Âdemle ʿâleme

Ḥâlet-i esmâ ile ol şâh-ı cûd
Bildi nedir sırr-ı sarây-ı vücûd

---

152 b) salandı: toldı, C
Ḳudret eli yazdı bilüp ḥikmetin
Âdemün evvel elif-i ḳametin

Çekdi anun ḳaddi bülendi ʿilm
Geldi melekeler naẓarına o dem

Ādem olur maẓhar-ı ʿilm ü kemâl
Niteki enhâra vücûd-ı cibâl

Doldu benî Ādem ile her ṭaraf
Rûy-ı cihân buldu bu yüzden şeref

Ḳıldı miŝâl-ı şecer-i meyve-dâr
Eyledi aʿzasın ona şâh-sâr

Yel gibi virdi ḥareket cân ana
Canlara gûyâki ḥayât-ı maʿnevî

Ẓâhir olup ol şecer-i maʿnevi
Verdi cihâna semer-i maʿnevî

[162]- Kâlıb-ı insana ki ihsân ider
Ḳaṭreye deryâları pinhân eder

[163]- ʿArş-ı muʿallaḳ eŝer-ı ḳudreti
Ferş-ı muṭabbaḳ ŝemer-i ḥikmeti

[164]- Ḥażretidür sâḳî-yi âb-ı ḥayât
Muhteri ü müctemiʿ- kâyinât

Ya vạr ola ya yoğ ola bi cihân
Kendüye ne faide var ne żiyân

8a [166]- ʿAḳl-ı selîm anlayamaz ḥikmeti
Ẕerre ḳadar şerh edemez ḳudreti

---

162 b) Eyledi derbend-i rah-ı maʿnevi ?

163 a) İlnüni insana ki ihsân ider ?

164 a) Sâki-yi: B,C (Esas nushaya eklendi)

166 b) Zerre kadar: Şerh idemez zerre kadar, C

\- ʿÂḳıbet illâm gelür bir zamân
Ġarḳ-ı baḥr-ı ʿadem olur cihân
\- Cümle ʿâlem yoġ iken ḳıldı var
Varımızı geru yoġ itse ne var
\- Yeller ese rûz-ı ḳıyâmet gele
Ṣaḳf-ı semâvâtı yıka zelzele
170- Zelzeletü'ṣ-ṣâati şeyîn ʿaẓîm
Kim ola kem çekmeye ġayetde bîm
\- Oynaya ḫalḳun yüreği nâ-gehân
Baḥr-ı revânda nitekim mahiyân
\- Ṭaġıda gülzârun olan cemʿini
Murde ide lâle vü gül-i şemʿini
\- Biri birine gire cümle seḥâb
Niteki evrâḳ-ı vucûd-ı kitâb
\- Ẓâhir ola ṣarṣar-ı ḳahr-ı melâl
Ṭâġila ṣanki kütüb-i Dâniyâl
175- Olmışiken zîr ü zemînde mekîn
Çala zemîni yere nûr-ı zemîn
\- Devrile çârḫın bu yedi defteri
Berḳ-ı ḫazân gibi düşe aḫteri
\- Ṭoḳuşa ṭaġ ṭaġa ola hep hebâ
Zîr ü zeber ola zemîn ü semâ

178- ʿÂlem içinde elem imiş vücûd
Maʿnîde ʿaynʿadem imiş vucûd
8b - ʿÖmr ise bir şems-i serîʿ iʾz-zevâl
Cân ise bir ṭâyir-ı vaḥşi mis̱âl
180- Mevt ise insâna görünmez belâ
Dehr ise bir maḥkeme-i bî-beḳâ
- Adam isen gözle dem-i âḫirî
Ṣâf ide gör bâṭını vü ẓâhiri
- Ḫarman-ı ʿömri ṭagıdur rúzgâr
ʿÂḳıbet kârınadur iʿtibâr
- Tevbeye gel ʿaḳlun eğer yâr ise
ʿAybuñı gözle hünerüün var ise
- Ṣoñra yaġa yerlere âb-ı ḥayât
Zinde ola ṭâʾife-i mümkinât
185- Dirile âdem derile bir yere
Derd ü ġam ile süreler maḥşere
- Serv gibi cemʿ ola iller yayaḳ
Bir ayaḳ üstüne ola bin ayaḳ
187- Bir germe germola ḳahr-ı munîr
Ṣusıya bulmaya bay u faḳîr

---

[178] b) Maʿnide ʿayn: Maʿnide ʿilm, c

[187] a) kahr-mümir: mihr-i münir, B,C

- Ḫalḳa büyüklendi şu kim hem-çü kâf
Kâf gibi ola dehânı şikâf
[189]- Yüzi ḳarası ile ehl-i günâh
Çağırışlar niteki zâġ-ı siyâh
190- Kimi cinâna gire süre ṣafâ
Kimi cəhîme gire göre cefâ

TEVḤÎD-İ S̱ÂNÎ

9a - Aḥmedü ḥamden biḫuṣûsi'l-fu'âd
Lil-melikil-vâḥidi rabbu'l-i bâd
- Muḳtedirün Leyse bihi müştebih
Muḫteri u'l-ʿâlemi âmentü bih
- Ya lemuhu'r-rûḥı ke-şemsi'ş-ḍuḥa
Yudrukihu ṭâ'ifetü'l-evliyâ
- Ḳudretini eyelese fikrü ḥayâl
Baḥra düşen mûra döner ehl-i ḥâl
195- Baḥr-ı celâlinde erenle ḫamûş
Ġarḳ olur enḥâr gibi ʿaḳl u ḥûş
- Şerḥ-ı cemâli ḫaber-i ḳudreti
Medḥ-i celâli es̱er-i raḥmeti
- Her neki var ḫaşyeti ile zebûn
Bâr-ı ḥicâbında anun ser-nigûn

---

189 Çağırışlar: Çağırışalar, B,C

\- Zîr-iyed salṭanatda ḥaḳîr
Sefl ü i'lâ vü sağîr ü kebîr
\- Birliginün iki cihân şâhidi
Daḫı cihân yoġ idi ol şâhidi
200- Birliği ḳâdirliği günden 'iyân
Anun 'ıyânest çi hâcet beyân
\- Düşmese iḥsânı olur dest-igîr
Ṣanki nim-i şebnemi mihr-i münîr
\- Salṭanatı lem-yezel ü lâ-yezel
Ma'deeleti bî-bedel ü bî-miṡâl
9b - 'Âlemi yoḳdan var eden ḥaḳdur ol
Raḥmeti çoḳ vâḥid-i muṭlaḳdur ol
\- Gülşen-i iḥsan cihândan vesî
Lüṭfı celâl u ġażabından sesî
205- Her görünen tâ'at-ı mevlâdadur
Ṭûr-ı münâcât u temennâdadır
\- Dâl gibi secdededür ṭağlar
Ẕikr ü tilâvetdedür ırmağlar
\- 'Arż-ı sevi ile sipihr-i refî
Emrine münḳâd sözüne muṭí
208- Buyruğına râżı nehâr-ı leyâl
Ḥayder-i kerrâr ile ḳanber miṡâl

208 a) nehâr u leyâl: leyâl u nehâr, B,C

\- Çâker-i miskini nesîm-i seḥer
Bende-i üftâdesi şems ü ḳamer

210- Levḥ-i ḳalem nüsḫa-ı esrârıdır
Bağ-ı cinân gülşen-i envârıdır

\- Evveli yoḳ ahiri bî-intihâ
Evvel-i vehm âḫir o dur dâ'imâ

\- Ḳudretinüñ ḳaṭresi baḥr-ı revân
Ḥikmetinüñ ẕerresi şems ü cihân

\- Verdi Arisṭoya fenâ ḥikmeti
Aldı vücûdın Āres-i ḥayreti

\- Ḥażret-i sulṭan-ı Serîr-i beḳâ
Ermez aña bâr-ı ġubâr-ı fenâ

215- Dil diline güher-i ḥikmet ḳodı
Künc-i ḥayâtını emânet ḳodı

10a - Çenber-i çarḫ-ı felek hey'eti
Ḥalḳa-ı bâb-ı ḥarem-ı ʿizzeti

\- ʿİzzeti yanında bu kûy-ı zemîn
Maʿnası yoḳ ṣıfır gibidir hemîn

\- Ekrem olan kimselerin ekremi
İʿlami vü irhami vü iʿzami

\- Cevher-i ʿaḳl olmasa baḫşâyiş
Yeri göğü bilmez idi bir kişi

Çâker-i miskini nesîm-i seḥer
Bende-i üftâdesi şems ü ḳamer

Levḥ-i ḳalem nüsḫa-ı esrârıdır
Bağ-ı cinân gülşen-i envârıdır

Evveli yoḳ ahiri bî-intihâ
Evvel-i vehm âḫir o dur dâ'imâ

Ḳudretinüñ ḳaṭresi baḥr-ı revân
Ḥikmetinüñ ẕerresi şems ü cihân

Verdi Arisṭoya fenâ ḥikmeti
Aldı vücûdın Āres-i ḥayreti

Ḥażret-i sulṭan-ı Serîr-i beḳâ
Ermez aña bâr-ı ġubâr-ı fenâ

Dil diline güher-i ḥikmet ḳodı
Künc-i ḥayâtını emânet ḳodı

10a Çenber-i çarḫ-ı felek hey'eti
Ḥalḳa-ı bâb-ı ḥarem-ı ʿizzeti

ʿIzzeti yanında bu kûy-ı zemîn
Maʿnası yoḳ ṣıfır gibidir hemîn

Ekrem olan kimselerin ekremi
İʿlami vü irhami vü iʿzami

Cevher-i ʿaḳl olmasa baḫşâyiş
Yeri göğü bilmez idi bir kişi

Mühri ile aña ki şaldı cünûn
Çarḫ gibi kendüye gelmez sükûn
Ḥayreti ile aḳar ırmaġlar
Ṭurduğı yerlerde ḳalur ṭağlar
Āyine-i ḳudretidür bî-gümân
Nevᶜ-i beşer şems ü ḳamer âsumân
Gel şalavâtile bu mir'âte baḳ
ᶜAyn-ı maᶜâni ile ol ẕâta baḳ
Cûdla cevherdi ider ᶜayn-ı mâl
Aḳdığı yere aḳar âb-ı zülâl
Āteşe eyler ṭaş içinde mekân
Mâl-ı ḫasisân gibi olur nihân
[226] Şaḥn-ı çemen cümle-i dert-i bülend
Faṣl-ı bahârile olur behre-mend
Bâğda eşcârı ider şâd-ımân
Ḥılᶜat-i nevrûzı virür nâ-gehân
Emri ile yer yüzi maᶜmûr olur
Ṭûr-ı şecer ġarḳa-ı envâr olur
Nâẓil ider nuṭfe-i emṭârını
Ḥâmil ider meyvenün eşcârını
10b ᶜĀleme zehrini döker zemherîr
Emri ile sebze olur ḳara yir

---

226 a) dert-i bülend: dırḫat-ı bulend B

231- Yağsa kaçan berf-i belâ vü mihen
Şarılur emvât-ı nebâta kefen

\- Faşl-ı baharî kereminden nişân
Vakt ü şitâsı eleminden beyân

\- Vaşfını itmekte Lisân-ı ricâl
Berk-i gül ü lâle gibi lâl

TEVHİD-İ SÂLİS

\- Şükr ü sipâs anaki ol müsteʿân
Verdi bize şükr idici bir lisân

235- Fażl-ı kitâbında ʿulûm-ı cihân
Nokta dağı noktaʾa yokdur hemân

\- Her ne kadar fażlun olursa bülend
Pâye-i ednâdasın ey derd-mend

237- Eyleyen inkâr-ı celâl-ı Ḫudâ
ʿÂlem-i ḥayretde gezer dâʾimâ

\- Kûh-ı Celâliyle cihân dopdolu
Her ṭarafından gelür avâz-ı hû

---

231 vakt u şitâsı: vakt-i şitâsı B

* Eyledi Ḳurʾanı zahir ü muʿin
Ḳıldı suṭûrın bize şemşir-idin
Oldı ehâdis-ı resûl-ı cemîl
Zulmet-i ġamdan bize rûşen delil

237 a) inkar-ı celâl: o kâr-ı celâl

Ney gibi fırḳatde olan 'âşikân
Tâ ser u pâ göz ḳulaḳ olur hemân
'Âşıḳınuñ 'âşıḳıdur ẕü'l-celâl
Ṭâlibinüñ ṭâlibidür lâ-yezâl
İsteyeni isteyen Allah'dur
'Aşḳı visâline anun râhdur
Yeller eser ṣular aḳar ṣû be-ṣû
Ṭurmayub Allah'ı ider cüst-cû
[243] Yellerün âhı ṣularun yaşı var
Lâleye baḳ yüreğinin başı var
11a Şevḳı ḳaçan gelse gider iḫtiyâr
Dîde olur mihrine âyîne-dâr
Añladı ẕevḳı yerini ins ü cân
Ḫâk-deri olmaġiçün verdi cân
Ehl-i dilüñ baḥr-ı muṣaffâ miṣâl
Göñlin ider âyine-i ẕü'l-celâl
Şevḳi cemâli dil-i aḥbâbda
'Aks-ı sitâre gibidür âbda
Virdi kemâl ehline bir imtiyâz
Ḳıldı dehânını dürr-i genc-irâz
Ṣanki ṭabâḳ-ı felek-i bî-sütun
Ḳat ḳat olur müntehi ẕü-fünûî

---

243 a) başı var: yaşı var, B,C

250- Kâşif-i aḫbârı Nebîler anıñ
Vâḳıf-ı esrârı velîler anıñ

\- Encüm-ı tâbında gibi câ be-câ
Gözcileri oldı onuñ evliyâ

\- Hâdî-ı dîni selef-i mürşidîn
Ka'be-i ʿUlyâsı dil-i ʿâbidîn

253- ʿAşḳıdur göñül ḫânesinuñ şevḳidür
Derdi devâdur elemi ẕevḳıdür

\- Sevdi yarattı bizi Rabbu'l-Vedûd
Varımıza varlığı virdi vücûd

11b 255- ʿAşḳı anuñ cân gibi genc-i nihân
Câm-ı mey şevḳ ḳatar câna cân

\- ʿAyn-ı ʿinâyetle iderse naẓar
Bir ḳulunı şâh-ı velâyet eder

257- Adam olur menbaʿ-ı ḥâlât olur
Göñlü güzer-gâh-ı kerâmât olur

\- Vay aña kim izzetini bilmedi
Devletinüñ kıymetini bilmedi

\- Zâtı güneş ṣanki beşer sâyedir
Sâyedur ammâ aña hem-sâyedir

---

253 a) ʿÂşıḳudur: ʿÂşıḳı, B,C

257 a) Adam olur: Adam olan B,C

260 [260]- Sâye olanuī ne vudûdı ola
ʿAyn-ı ʿademdür naẓar itseñ aña

- Şevḳile ṭağden yaña etseñ nidâ
ʿAkṣ-i nidâ ile gelür bir ṣadâ

- Ṭağ gibidur ṣanki cemâd-ı beden
Bâr-i taʿâlâ dur anı söyleten

- Her kimi söyletti ise söyledi
ʿİlm-i nihânını ʿıyân eyledi

- Söyleyeni ḳo yüri var ey mürīd
Söyledeni görmeği eyle ümīd

265- ʿĀdile iḥsânı olur reh-nümâ
Ẓâlimi eyler eleme mübtelâ

- Fasığa ṣıḳ ṣıḳ irişür miḥneti
Kâfiri fır fır çevirur nekbeti

- Maʿdeletü'n-nâsı sebīlü's-ṣevâb
Maʿsiyetü'l-ḫalḳı delīlü'l-ġaḍâb

12a - Râh-ı firâḳında saʿīd u şaḳī
Güçleri yetdikçe ararlar Ḥaḳḳı

- Yolcı firâvân yol uzaḳdan uzaḳ
Her birinüñ himmeti Mevlâya çaḳ

270- Āh ki ʿıṣyanı ile şerm-sâr
Her bir adım yolda bin üftâde var

---

260 a) vucûdı: B. şekil alınmıştır

Tâze çiçekler gibi ehl-i du'â
Göğe diker yüzüni subḥ u mesâ
Merhamet işidür o rabbü'l-'ibâd
Bende-i muḥtâcı ḳomaz nâ-murâd
Ṣuçlarına göre olursa 'itâb
Ḥâli beni ademüñ olur ḫarâb
Olmasa ger merḥamet-i lâ-yezâl
Bir dilim etmek bulamazdı helâl
Ṭoğmasa mihr Kerem̄ı her zamân
Ẓulmet-i ġafletde ḳalurdu cihân
Luṭfı firâvân keremi bī-şümâr
Raḥmeti çoḳ maġfireti lâ-yezâl
Ṭûr-ı münâcâta var ey ehl-i râz
Sûz u güdâzıyle yüri ḳıl niyâz

MÜNĀCĀT-I EVVEL

Ey bizi yoḳdan var iden müste ân
Nâr-ı aẕâbından amanu'l-amân
Bir bölük âvâre vü bi-çâre yüz
Derdle dermânda yüzi ḳarayuz
12b Böyle ḳoma şol ḳara maġbûnları
Ṭâli'i yoḳ yıldızı düşgünleri
'Âlem-i ḥayretde perīşânlaruz
Nöbetine kûbcı ḳurbanlarız

ʿAḳlı başında olan etmez günâh
Nâme-i âmâlini ḳılmaz siyâh

Biz bu cunûnile tebâhilerüz
Ṣormadın öldürmeli sâhilerüz

Ṣu gibi bir yalımı alçaḳlarız
Dilde ümîd-i keremüñ ṣaḳlaruz

Nefsimizüñ aḥsen-ı ámâli yoḳ
Mûcib-i iḥsân olacaḳ ḥâli yoḳ

[286] ʿAybımızı örtücü Allah'sın
Varımıza iylik eden şâhsın

Baḥr-ı saʿâdet ṭarafıdur ṭapuñ
Ḫalḳa selâmet yaḳasıdur ḳapuñ

Baḥr-ı muḥîte varan enhâr var
Herbiri senden yaña eyler firâr

Ḳılma bu düşkünleri pây-mâl
Yardan uçurma miṡâl-i zuhâl

Yatalu düşürdü bizi nefs denî
Düşmeyicek añlamaduk düşmenî

Oldı ḥużûruñda riʿâyetde bir
Mûr-ı saġîr ile sipihr-i kebîr

Sensin o sulṭân-ı kerîmi'l-vucûd
Yerler u gökler saña eyler sucûd

---

[286] b) varumuza: yaremize B

13a - Yerde vü gökde olan ehl-i recâ
Dest-ı duʿâsını uzadır saña
- Dest-i duʿâdan budur ancaḳ murâd
El sunar iḥsânuña yaʿnî ʿıbâd
295- ʿÂşıḳı çoḳ yâr-ı vefâdârsın
Ḳulları vâfir şeh-i ġaffârsın
- Ẕâtuñ aḥbâbına eyle muḥib
Ḳılma muḥibbüñ olanı muẓṭarib
- Ḥâlet-i nezʿimde şefîḳ ol baña
Ḳorḫulu yollarda refîḳ ol bana
- Her kişinüñ ṣoñ demîdir yük demi
Ol demi ḳıl ẕevḳ u ṣafâ ʿâlemi
299- ʿAynıma dîdârıki eyle ʿîyân
Cânımuñ acısın unuttur hemân
300- ʿAşḳ olur insâna beşîrü'l-viṣâl
Eyle beni ʿâşıḳ-ı şûrîde ḥâl
301- Şevḳuñi ḳıl baña muʿîn ü ẓahîr
Ẓulmetime eyle sirâcü'l-münîr
302- Ṣaçımı ağ eyle ḳoma ḳara ḳıl
Ẓulmetimi nûruna tebdil ḳıl

---

299 a) didârki: didârıki B

301 b) żulmetime: żulmetimi B,C

302 a) ağ: aḳ B

- Nûh Nebî gibi benim ʻâḳıbet
Yaşımı eyle sebeb-i merḥamet
- Ẕikrimi añdırmaġa sensin sebeb
Ẕikrimi sen gerü ḳabûl eyle hep
305- Emr senûn ḳul senüñ iḥsân senüñ
Derd-i firâvânla dermân senüñ
13b - Banâ ṭabîb eyle gerü sen seni
Bir dem ıraġ eyleme senden beni
- Ḥażretüñ oldı baña benden yaḳın
Ḳıl bu yaḳında beni ehl-i yaḳîn
- Vây eğer olmazsa ʻinâyet baña
Vây eğer olmazsa hidâyet baña
- ʻAynıma ʻıṣyânımı itdüñ ʻıyân
Gerü ʻıyân itdüñi ḳıl nihân
310- Ben ḳuluñı itdügünî buldı tut
Canıma biñ durlü ġaḍâb oldı tut
- Girse cinâna götüri ʻâṣîyân
Saña ʻıyândurki tar olmaz cinân
- Mücrim ü bî-çâre vü âvâreyin
Sen variken ben kime yalvarayın
- Levḥ-i niyâzımda kelâm-ı âḫır
Bende-i muḥtâc u faḳîr u ḥaḳîr

Ümmet-i peyġâmber ile raḥmet it
Menzilimi meskenimi cennet it

MÜNÂCÂT-I S̱ÂNÎ

Ey Aḥad ü Vâḥid u ferd ü vaḥîd
ʿÂlim ü ʿallâm ü ḥamîd ü mecîd

Cümle cihân yoğ idi sen var idüñ
Fâʿil idüñ ḳâdir-i muḫtâr idüñ

14a Ṣâliḥe vü taliḥe virdüñ vücûd
Emr-i sücûd eyledüñ ey şâh-ı cûd

Ṭâʿati yüzüne yöneldi biri
Ẓulmeti deryâsına ṭaldı biri

ʿÂlem-i ḥayretde ṣaġîr ü kebîr
Kimse değil ḫâtimesinden ḫabîr

Cümle bu esrârla ḥayrânlaruz
Ḫavf u recâ ile perîşânlaruz

Gerçi bizim ṭâʿatimüz çoḳ değil
Ağlamamız sızlamamız yoḳ değil

Şevḳle envâ -ı şükûfe mis̱âl
Hep ṭaraf-ı mihrüñe mâʾil musâl

Ḳıble-nümâlar gibi leyl ü nehâr
Dil ḥaramuñdan yaña lerzân u râz

Cümle ṣalâtımda nihân u ʿıyân
Yüze gelen yüz ḳarasıdur hemân

\- Ṭâʿatüñe ḳıldı melekler şitâb
Olsa ne var herbiri ʿâlî cenâb
\- Olmışuz İblîs gibi rû-siyâh
Alçaġa çekti bizi dest-i günâh
328- ʿAşḳuñ oldı sînede eksün maḳâm
Ġayrı ḫayâlâtını yaḳsun mudâm
\- Cürmüme ḳıl perde-i ʿârî ḥicâb
Eyle murâdım yüzüni bî-niḳâb
330- Ḳıl dil-i divâneme ʿâlî naẓar
Kibr u riyâ ḳaydını andan gider
14b - ʿÂṣî içindür kerem u raḥmetüñ
Merḥametüñ maġfiretüñ himmetüñ
\- Mihrüñle ẓulmetimi zâyil it
Maġfirete meşrebimi ḳâbil it
\- Sensin eyyâ ḫâlıḳ-ı kevn ü mekân
ʿÂleme sulṭan-ı selâṭîn olan
\- Rây müzahrafla muḳaṣṣî ḫayâl
Ḫâṭırıma gelmeği eyle muhâl
335- Yerde vü gökte ne ki var hep sen
Yerde senüñ çarḫ-ı meẕheb senüñ
\- Bende senüñ ʿızzet u raḥmet senüñ
Luṭfuñ irişürse ʿinâyet senüñ

---

328 a) ʿAşḳun odı: ʿUşşâḳuñ odı B

\- Yaḳdı bu dünyâda bizi eşḳıyâ
Yanmayalım bir daḫî rûz-ı cezâ
\- Maʿrifetüñ gevher-i baḥrı vücûd
Maġrifetüñ meyve-i gülzâr-ı cûd
\- Dîde-i cân ṭâlib-i nûr-ı cemâl
Bende vü âzâde esîr ü visâl
340- Niceleri ehl-i necât eyledüñ
Az ʿamelle çok ḥasenât eylüdüñ
\- Ḫâṭırımı ḫayr işe meyyâl kıl
Ḳalbimi Ḳâle Allah ile ḳâl ḳıl
\- Cân ḥaṭṭ-ı şiʿrim gibi âşüfte ḥâl
Dil elem-i ḥicrüñ ile pây-mâl
\- Gözle göñül bâġınuñ esmârını
Eyle münevver anuñ envârını
15a 344- Ḳatı yel öğünce nitekim ġubâr
Eyleyeyin ehl-i hevâdan firâr
345- Ḳılma beni nâr-ı cehennem mis̱âl
Muntaẓır-ı vuṣlat-ı ehl-i ḍalâl
\- Yaşla yu yüzümi leyl ü nehâr
Aç gözümi ḫâb-ı tamʿadan uyar
\- Yüzleme ʿıṣyânımı yevmü'l-vaʿîd
Eyleme aṣḥâb-ı Nebî'den baʿîd

---

344 b) Eyleyemin: Eyleyeyim B

MÜNĀCĀT-I S̱ĀLİS̱

[348] Keşf ü kerâmâtı olan mürşîdîn
Gördi bu ḥâl dedi ey ehl-i yaḳîn
ʿĀlem-i ervâḥdaki evliyâ
Böyle niyâz eylerimiş dâyimâ
Ey aḥad-ı lem-yezel ü lâ-yezâl
Vey ṣamad-i bî-bedel ü bî-mis̱âl
Ente ilahun mülkü ḳadirün
Muntaḳımün muḳtedirün ḳâhirün
Sensin o sulṭân-ı seríʿi'l-ḥisâb
Mâlik u ḳahhâr u şedîdu'l-ʿı ḳâb
Cân gibi vâr olsa yoġ olsa cihân
Kendüñe ne ıssı olur ne ziyân
Oḳ gibi toġruldı ḳubûra ricâl
Yerde yatur muntaẓırân-ı cemâl
Öldi eyyâ ḫâlıḳ-ı pür vird-kâr
Anlara ölmekden eşedd intiẓâr
15b [356] Olmadı mı daḫi zamân-ı viṣâl
Gelmedimi vaḳt-i cevâb-ı su'âl
Rûz-ı ḳıyâmet ġâmı hicrân gibi
Durmaz uzanur ḳad-ı cenân[1] gibi

---

348 b) bu ḥâl: bu ḥali B,C

356 a) ġamı hicrân: ġam-ı hicrân B

Derd-i Ḥabîbân gibi bu zelzele
Yegdür o kim bir gün öñürdi gele

Nice dek ṭura aṣḥâbu'lenâm
Niceye dek olmaya rûz-ı ḳıyâm

[360] Çoḳ yaşadıḳca azar oldı usât
Ḫôşdur o kim anlara ire memât

Niceye dek sehvle divâneler
Issı olan yerde yapa ḫâneler

Niçeye dek ṭâyife-i ḫâk-sâr
Ṭoprağla oynayan eṭfâl var

Ḳahruñla gökleri yap yap
Eyle bu virân olacağı ḫarâb

Eyle hemân noḳṭa-ı ḫâki tirâş
Ḳul Limeni'l-mülki su'âlini fâş

Oldı ḳıbâb-ı felek-i bî-s̱ebât
Ġurretile tâc-ı ser-kâ'inât

Taḫtını tâcını hebâ eyle hep
Muntaẓır-ı râh-ı beḳâ eyle hep

Ḳıl bu dokuz câmı yere pây-mâl
Münkes̱ir et ḫâtır-ı câhil mis̱âl

Boz feleğüñ ʿillet-i hengâmesin
Ṣoy güneşüñ ariyeti câmesin

---

360 b) Ḫoşdur: Yeğdur B

16a - Koma ulu ecnihadan bir nişân
Niçe bir ide feleği aşiyân
- Hışmla Zâl-ı feleği çal yere
Bâm-ı semâdan güneşi şal yere
- Sâye-i üftâde gibi fi'l-misâl
Kıl felekden yere düşsün zuhal
- Kıl kameruñ kadr-ı bülendini pest
Kâse-i mecnûn gibi eyle şikest
- Hâke yıkılsın şütür-i müşteri
Ya'nî sipihrüñ cesed-i ekberi
- Hûtı çıkar bahr-ı felekden hemîn
Nûrı dahî eyleme zîr-i zemîn
- Eyle bu dünya feleğine gażab
Okunu at yayını yas cümle hep
[376]- Hâsılı hep gökde olan kevkebi
Hâke düşür katre-i eşkim gibi
- Cânları kıl bend-i bedenden halâs
Kendüyi bilsün bu 'avâm u havâs
- Yoluña cânlar virici 'âşıkân
'Âlem-ı firkatte turur nâ-tüvân
- Yüzlerin ağ eyle misâl-i kefen
Bâd-ı sabâ gibi götür hâkden

---

376 b) Hâke düşür: Yere düşür B

380- Serv-i ḥarem yaʿní Nebiyyu'l-enâm
Sidre gibi ravżadan etsin ḳıyâm

\- Ümmet öğünce elif-i ḳâmeti
Ümmetüñ olsun sebeb-i raḥmeti

\- Ẓulmetiʿayan oldı bu nûrʿinân
Emrüñle ber-ṭaraf olsun hemân

\- Ḳâbil-i iḥsanları ḳıl intihâb
Sâyirine eyle ʿâẕâb u ʿıḳâb

384- Ḫâb-ı memâtından uyanasın enâm
Cennetiʿuşşâḳla eyle maḳâm

385- Ḥasretine her kişi bulsun vüṣûl
ʿÂlem-i iḥsanlaruñ itsün ẓuhûr

\- Teşne-i iḥsanlaruñ itsün ẓuhûr
Çağlasun enhâr-ı şarâben ṭûhûr

\- Teşnedür iḥsânuña Yaḥya daḫî
Gözüne gösterme der-i dûzaḫı

\- ʿArż-ı cemâl eyle götür perdegi
Ḫâk-i haḳîr eyleme perverdegi

\- Luṭfuña lâyıḳ budur ey lâ-yezâl
Olmaya perverde-i ḫak pây-mâl

TENBİHÜ'L-ĠÂFİLÎN-i RAʿNÂ

---

384 b)ʿuşşâḳla:ʿuşşaḳuña B, C

Bir gün eyyâ muhtelit-i nefs-i ġûl
Ehl-i beḳâ ḥâceti olur ḳabûl

Ġâfil iken rûz-ı ḳıyâmet ḳopar
Āhuñla dûd-ı melâmet ḳopar

Tövbe ḳapusı ḳapanır nâ-gehân
Maşrıḳını maġrib eder şems-i cân

Cevrüñle eşk-i revân kim aḳar
Seyle döner beyt-i vucûduñ yaḳar

17a Aç gözüñ itme tamaʿ-ı dünyevî
Ḳul ider insânı bu ḳavl-i ḳavî

Eyle bu tedbîri belâ gelmeden
Cânuñı cellâd-ı ecel almadan

Assısı yok ṣoñra pişmânlıġın
Berk-i ḫazân gibi perişânlıġın

ḤİKĀYET-İ TUHFE-İ ZĪBA

Şâfiʿi devrinde birinüñ meger
Bir ḳuyu buğdayına olur żarar

Ḳoñşı ondan düşlür muḥmelât
Mühmel olur mühmel ile ṭayyibât

Şol yaramazlar gibi kim vuṣlatı
Adamuñ olur sebeb-i nekbeti

Şerʿ-i şerîf anı eder iḳtiżâ
Ḳoñşusı ol buğdayı ölçe ala

Cümlesini ḥıfż u ḥıraset ide
Zerʿ-i zamânında zirâʿat ide

Ḥaṣılını ḥarmana ala gide
Döğdüre anı ṣavura pak ide

Alduğı mikdârını vara vire
Boran edá ide sevâba gire

Ḥâṣılı pâyânına irince sâl
İkisi ḥaḳlaşdı kesildi cidâl

Ṭopraġ anuñ gibileri pâk ider
Adam olan ʿaṣlını idrâk ider

17b [407] Dâne gibi adam ikide bir
Mûr-ı ecel zîr-i zemîne taşır

Yerde yatan zer gibidir evliyâ
Ḳadri bulur ḫâkle neşv ü nemâ

Gör bu müslümânlığı kim muttasıl
Ṭopraġuñ altında yatur buncayıl

[410] Umaruz anı bu ḳavmî żaʿîf
Ola o buğday gibi pâk ü laṭîf

Yatmaġile cîfe-i cirmi gide
Ḫâk-ı siyâhı bedenin pâk ede

---

407 a) adam: adamı B,C

410 b) buğday: ṭopraḳ B

412- Baḫre duḫûl edici enḫâr-var
Pâklere ḳarışa encâm-vár

Cismi nihâlini nesîm-i ṣabâ
Cânib-i firdevs-i berîne ṣala

Cân-ı şehîdân gibi maḳbûl ola
İşrete riḍvân gibi meşġûl ola

415- Gözün aça gül gibi ḫandân ola
Kendüzüni cennet içinde bula

416- Derdini viren vire dermânını
Göstere bu müşgülun âsânını

417- Lâyıḳ olan ʿâlem-i envâra ol
Āyine gibi ire dîdâra ol

Zemzeme-i rûz-ı ḳıyâmet hemân
Ḳorḫulu düş gibi gice mâ-gehân

NAʿT-I EVVEL-İ RESUL-I KİBRİYÄ

18a 420- Ṣallü ʿalâ min huve şemsü'd-ḍuḥâ
Ṣallü ʿalâ seyidina'l-Muṣṭafâ

Bâʿis-i cemʿiyet-i halḳ-ı cihân
Vâris-i ḫâsiyet-i peyġâmberân

---

412 b) encâm var: encâm-ı kâr

416 b) Göstere: B nüshasındaki şekil alındı

417 a) Lâyıḳ olon: lâyıḳ ola, B,C

Vâṣıṭa-ı ʿaşḳ-ı cemâl-i celîl
Râbıṭa-ı ẕevḳ-ı viṣâl-i cemîl

Maḫzen-i esrâr-ı ʿalîm ü ḥakîm
Gülşen-i envâr-ı kerîm ü raḥîm

Server-i aṣḥâb melik-i maʿdelet
Reh-ber-i aḥbâb melik-i menzilet

ʿÂleme sulṭân-ı kerîmü'l-ḫıṣâl
ʿÂdeme bürhân-ı cadîmü'l-miṡâl

Ümmeti cümle ümemüñ serveri
Himmeti ehl-i keremüñ şeh-peri

Keṡret-i noḳṣânımızun ʿârifi
Ẓulmet-i ʿıṣyânımızun vâḳıfı

Ṣâniʿ-i tertîb-i ṣalât-ı güzîn
Mâniʿ-i esîb-ı ʿuṣât-ı zemîn

Aḥsen-i âdem ḥüsn-i enbiyâ
Seyîd-i ʿâlem sened-i aṣfiyâ

Server-i aṣḥâb u ser-i râşidîn
Pîş-rev-i ḳâfile-i ehl-i dîn

Bedr-i dücâ nûr-ı çerâġ-ı cûd
Dürr-i yetîm-i ṣadef-i baḥr-ı cûd

Kendüye ʿâşıḳ olanuñ ʿâşıḳı
Ḥaḳ sözünüñ ṣâdıḳı u nâṭıḳı

18b Ya'ní Nebiyyü'l-'arabı ve'l-'acem
Aḥmed-ü Maḥmûd u şefî'ü'l-ümem

Nur-ı Nübüvvet gezüb enhâr var
Eyledi zâtı zikirinde karâr

Oldı elif gibi o kân-ı kerem
Fâtiḥa vü ḫâtime-i enbiyâ

Ol elif-i câna hezâr âferîn
Evvele vü âḫire bâlâ-nişîn

Muṣḥafıdur hâdi-i râh-i necât
Her varaḳı ümmetine ḳol ḳanat

Merkez-i 'âlem gevher-ı ḫılḳati
Devr-i felek dâyire-i 'izzeti

Ḥażretidür cevher-i câna sebeb
Cân değil esbâb-ı cihâna sebeb

Cûş u ḫurûş eyledi deryâ-yı nûr
Evvel-i mevcidur o ẓıll-ı ġafûr

Tañrı bir amma kiyılı bi-şümâr
Baḥr bir amma ṭalazı Ṣad-hezâr

Mevci anuñ gerçiki bisyâr olur
Biri yoġ olursa biri var olur

Gördü çü dîdârını'ayne'l-yaḳîn
Ona yaḳın oldu hemân 'âşıḳîn

Nâkası güyâ cebel-i tûr idi
Kendü ser-i turda bir nûr idi

ʿArż-ı mukaddes kademinden halîl
Dâmen-ı kudrete ġubâr-ı kalîl

19a Nâm-ı şerîfîni hudâ-ı muʿîn
Eyledi dil kufluna miftâh-ı dîn

Sözleri esrâr-ı vücûd-ı ʿadem
Hâtır-ı levh idi lisân-ı kalem

Lafz-ı kelâmı güher-i maʿnevî
Bahr-ı vücûdu eser-i maʿnevî

Göñlü kitâbından iderdi ibâ
Kılmaz idi rûy-ı beyâżı kara

Şâhid-i maʿnâya urub silsile
Mültefit olmadı hatt-ı müşkile

Çekmez idi anuñ elinden elem
Hâme vü nâme ümem-ı muhterem

Pîş-i hużûrunda mahall-i su'âl
Niçe Kelîm oldı kalem gibi lâl

Böyle değildirki kalem zâhirâ
Maʿrifeti kufluna miftâh ola

Bir gice ol iki cihânuñ şehi
Çâldı benânı elifile mehi

---

445 a) halil: celil, B

Rişte-i tesbîḥi süvâr-ı ṣalâḥ
Mûcib-i ʿızzet sebeb-i iftitâḥ

Rûḥuna ol ḫuşe-i bağ-ı ṣafâ
Ṣubḥ u mesâ bir bir olurdı ġıdâ

[457] İnni huve'l-isnedi'l-ḥâmidîn
Muḫterimü'l-ʿâbidîn ve'z-zâhidîn

[458] Ḥâl-i ruḥ-ı dîn-i güzîni belâl
ʿÂşıḳ u nâṭıḳ-ı ḫayrî'l-maḳâl

Çâr-ı ʿanâṣır gibidür çâr-ı yâr
Her birinüñ bir şeref ü ḳadri var

Oldı rusûle bu çihâr-i güzîn
Hem-dem ü hem-râz u ẓahîr u muʿîn

19b Dem-be-dem efzûn ola raḥmetleri
ʿİzzet u ḥürmetleri devletleri

NAʿT-İ S̱ÂNÎ

Kân-ı vefâ baḥr-ı muḥît-i seḫâ
Ẓıll-ı Ḫudâ şems-i hüdâ Muṣṭafâ

Leşker-i aṣḥâb-ı cuyûş u sürûş
Müfteḳır-ı nâs-ı şeh-i ḥırḳa-pûş

Çünki ṭuḥûr itdi o baḥr-ı kemâl
Cûy gibi geldi aḳışdı ricâl

---

457 b) ʿâbidîn: ʿabidu B,C

458 b) ʿÂşıḳ u: ʿÂşıḳ-ı ḥaḳ C

Ḥaḳ ṭarafın açdı o ʿâlî cenâb
Mülk-i cihânı nitekim âfitâb

Tîgi uzanırdı zamân-ı ḳıtâl
Şaʿşaʿa-ı mihr-i münevver mis̱âl

[467] Yaḳmağa vü yıḳmağa oldı sebeb
Ṣuret-i bî-maʿna-ı esnâm hep

Seyfi ʿadû semtine sedd-i şuḳût
Râhib-i deyrin cañına ṭıḳdı ot

Çarḫı batub oldı ʿadû nâ-tüvân
Yıldızı düşdi nitekim âsumân

Gün gibi uzatdı yed-i nuṣretin
Bozdı peter-gâhlarıñ ṣûretin

20a [471] Düşmenine şem gibi dâyima
Kendü vücûdundan irürdi belâ

[472] Müfsid ü ifsâdı olurdı müdâm
Vasıṭa-ı râbıṭa-ı inhizâm

Gün gibi ḳırânını ḳıldı ʿıyân
Kâfire encüm gibi oldı ʿıyân

Ṭig-ı benânıyle o şâh-ı ricâl
Bedri çalup eyledi iki hilâl

---

467 b) esnâm: esnâmı B,C

471 b) Kendu: Kendi B

472 b) vaṣıṭa-ı râbıṭa: Vasıṭa u râbıta B

Her nereye gide o şems-i cihân
Gökde saḥâb olur idi sâye-bâr

Ona baş üzre yer ederdi Nebî
Süre-i tâ-hâ'de olan med gibi

Şâh-ı beḳâdur o şerifü'l-ʿibâd
Çetr-i hümâyunıña olmaz ʿimâd

Çezbesi aṣḥâbına oldu sebeb
Ḥażret-i Ḥaḳ cânibine çekdi hep

Lüṭfi sebeb olmasa idi müdâm
Çâh-ı cehâletde ḳalurdı enâm

Şol şeb-i yeldâ gibi ẓıll-ı siyâh
Ḳılmadı nev-rûz-ı vucûdın penâh

Olmaz eyyâ zümre-i nûr-ıʿinân
Nûrla ẓulmet bir uġurdan ʿıyân

Ẕâtı anuñ maʿnâ daʿarş-ı eṡer
Yeryüzüne sâyesi niçe düşer

Cümle melek aña olur dâʾire
Gölgesini kimse düşürmez yere

20b Mescidi yolunda meger kim Bilâl
Ṭaḳılur idi aña sâye miṡâl

Görmeyeni görse miṡâl-i bahâr
Gözin açardı nitekim şâh-sâr

\- Himmeti yaranı ile muttaṣıl
Başdan ayağa köz olur baḥr-ı dil
\- Ḥaşre degin niteki şems-i ḍuḥâ
Pertev-i irşâdı olur reh-nümâ
488- Nâme-i ḥaḳdur bize oldı ẓahîr
Şâhid-i ẓahrındaki mihr-i munîr
\- Mühürlü bir genc-i ilâhidur ol
İki cihânuñ ulu şâhididür ol
490- Gizledi destinde ṭaşı bir ġani
Ṭaş didi âmentü biñ yaşını
\- Söyledi imân getürüb ṭaşca ṭaş
Nîl gibi sen daḫî cûş eyle ṭaş
\- Açlıġ acısını severdi Nebî
Ḫoş gelürdi aña şeker gibi
\- Açlıġile niteki ḳandil-i nûr
Yüregi ṣalınsa gelürdı sürûr
\- Bağrına ṭaş bağlamasa her zamân
Ālem-i balâya uçardı hemân
495- Bir ṭaşı el ḫâtimetü'l-mürselîn
Ḥâkem-i cismine iderdi nigîn
\- Ḳâbil-i iḳbâl-i ḳanâʿat çü ḳâf
Ḳâf gibi ẕevḳi yeri iʿtiḳâf

---

488 a) oldı zahir: oldı delil

21a Gerçi Nebiler anuŋ ecdâdıdur
Ma'na da evlâdınuŋ evlâdıdur

Ehl-i ṭavâfa ḥaremi muḥterem
Maḳṣad-ı aḳṣâ vü penâh-ı ümem

Cezbesi 'uşşâḳı çeker dâ'imâ
Ḫalḳ varur ḥâlini ağlar aña

Bî-kes ü mazlûm u za'îf ü nizâr
Şefḳat idenden yaña eyler firâr

Pîr ü civânıyle medîne ṭolar
Yollarını gözleri yaşı sular

Anı ḥabîb eyledi rabbü'l-mucîb
Taŋrı ḥabîbine kim olmaz ḥabîb

Hüsn ise ancak olur ey 'âşıḳâ
'Âşıḳ olur aña ḳullukda cihân

Cümlemize oldı şefî ü'l-verâ
Cânını yolunda kim itmez fedâ

[505] Lüṭfi ziyâde keremi çoğ idi
Baḥr gibi acı dili yoğ idi

Ḫulḳı güzel luṭf-ı kelâmı cemîl
Ẕâtı sa'âdetlü ṣafâtı celîl

Merḥameti derd-i yetîme devâ
Ma'deleti merd-i garîbe şifâ

---

[505] Bahr: Nil B

21b 508- Kenduñi taḥfîf ideni dem-be-dem
Görse ḳonaḳlardı ağırlardı hem
- Düşmenini ol kerem ıssı meğer
Luṭfla iḥsânla ta zîr ider
510- Görse yaramazları leyl-ü nehâr
Eyler idi iylik ile şerm-sâr
- Zaḥmet-i aʿdaya cefâya ṣabûr
Mihnet-i dünyâya belâya şekûr
- Kendüye şol dem ki hidâye gele
Nefsine vermezdi virürdi ele
- Bulsa idi ol şeh-i ʿâlî neseb
ʿÖmruni ashâbına bağışlardı heb
- Ümmetini ḥaşre değin ḳayurur
Ḳalb-i hazînine tesellî verür
515- Ḥâsılı Şermende-i fermânıyüz
Çekeriyüz bende-i fermânıyüz
- Ḳadr-i muʿallâ seni eyler beyân
Sûre-i isrâdaki sırr-ı nihân

NAʿT-I S̲ÂLİS̲ FAḤR-İ CİHÂNUÑ MİRACIDUR

- İstedi açılmağa gülzâr-ı hû
Yaʿni hûvide ola dîdâr-ı hû

---

508 a) Kendüñi: Kenduyi B

22a - Server-i aṣḥâb u ser-i ʿâşiḳîn
Nûr-ı cemâlin göre ʿayne'l-yaḳîn
- Göstere envâr-ı gülistânını
Daḫi ziyâde ide iḥsânını
[520]- Rifʿatini eylese fevḳa'l-ʿalâ
ʿÂlem-i bâlaya ola reh-nümâ
[521]- Kaʿbe-i maḳṣûda irişe resûl
Ola münâcât u duʿâlar resûl
- ʿArż-ı cemâl ide anı ḫoş göre
Mertebe-i ʿâliyeye irgüre
- Hem sevene sevdüği iḥsânla
Görebile çeşm-i dil ü cânla
[524]- ʿİzzet ise ancag olur na-gehân
Şâhlaruñ şâhı ḫudâ-yı cihân
- Bir ḳulunı çağıra taʿẓîm ile
Söyleye ikrâmla tekrîmle
- Bir gice dûn yarısı idi meğer
Yâr diyârından irişdi ḫaber
- Nice ḫaber râbiṭa-ı ḳurb-ı zât
Bû-yı cinân gibi mecdü'l-ḥayât

---

[520] a) fevkâ'l- âlâ: fevkâ'l- ulâ B

[521] b) du âlar resul: du âlar kabul B,C

[524] a) ancağ: ancak, B

\- Rûḥ-ı revân gibi ḥabîbu'l-ḳulûb
Nûr-ı baṣîret gibi merġûb u ḫûb
22b - Lezzet-i vuṣlat gibi cândan lezîz
Her ne ki dersem daḫi andan lezîz
Ol gice yüz vecihle oldı ʿıyân
Miski libâsıylaʿarûs-ı cihân
\- Devr-i zamân niteki mektûb-ı yâr*[1]
Ḳaralanup olmuş idi cümle târ
\- Tarı veli kakül-i canân gibi
Cân gözine kuḫl-ı ṣafâ ḥan gibi
\- Kevs̱er ile sanki ṣulandı cihân
Ḳaṭreleridür görünen aḫterân
\- Geldi bu tarîḳla şevke ricâl
Dildeki sevdâ-yı muḥabbet misâl
Faḫr-ı cihân ḫânede tenḥâ idi
Bir el idi bir şeb-i esrâ idi
\- Ḳudret-i ḥaḳ nâmesidür ol cemîl
Oḳudı taʿzîmle bin celîl
\- Didi selâm eyledi rabbu'l-enâm
Daʿvet-i ḫâs itdi velî luṭf-i ʿâm

---

* Aynı idi anberüñ ol yâr-ı şeb
Kadr-i bülendi aceb-ender- aceb

- Hidmeten gönderdi beni gel buyur
Gökleri seyr eyle o mevlâyı gör

- Bindi burâk üstüne fetha gibi
Gün gibi bâlâya çekildi Nebi

23a Kullugın ol şâhuñ idüb cibri'l
Oldı çerâg-ı hasenâta delîl

- Gün gibi mi'râcını buldı resûl
Çekdi anı cezbe aṣl-ı uṣûl

- Hak yolunuñ murşidi şeyhü'l-enâm
Hâdi islâm u imâmu'l-hümâm

- Serv gibi toğrulub ol dem-i hemân
Eyledi ʿazm-i tarafi'l-mekân

- Geçdi hevâ yüzüni künd-i bülend
Terk-i havâ iden olur ercümend

Nite ki vaslile dil-i âşıkân
Kendüye açıldı der-i âsumân

- Göklere bir demde irüşdi hemân
Ṭağlara mânend-i ṣadâ-yı ezân

- Geldi aña ez semek vü tâ simâk
Zemzeme-i nara-ı rûh-ı fedân

- Açdı bu kühsar-ı semâvâta yol
Ṭay-ı mekân itdi ṣabâ gibi ol

Devletile ol şeh ʿâli hem
Baṣdı güneş gibi sipihre ḳadem
Aġlar iken güldi açıldı semâ
Yaradı aña ḳadem-i Muṣṭafâ
23b Cümle nücûm-ı ṭabaḳât-ı celâl
Gözüni dikdi yola nergis misâl
Şems-i ḍuhâ gibi yüceldi o mâh
Oldı yedi gökler aña bâr-gâh
Oldı saʿâdetle o mihr-i cihân
Dürr-i yetîm-i sadef-i asumân
Seyr-i cinân oldı müyesser aña
Gitti duʿâ gibi Ḫudâ'dan yaña
Oldı ṣafiyyullah anuñ ṭâlibi
Ḳarşuladı tâli -i sa dî gibi
Geçdi kelimullah ile ṣoḥbeti
Eyledi rûḥ-ullah ile ülfeti
Ṣaldı gülistân-ı Halîl'e Zûlâl
Aldı ele göñlüni ḥıyn u ṣâl
Eyledi Dâvud-ı maḳâmın maḳâm
Virdi Süleymân Nebî'ye selâm
ʿAşḳ-ı Ḫudâ gibi o ʿâlî neseb
Uğradı ervâḥ-ı Nebîyîne hep

Ḳıldı ḳıbâb-ı feleği top tolu
Halet-i hû sohbet-i hu zikr-i hû

Yerde iken yerde olandan şerîf
Gökde iken gökde olandan laṭîf

24a Raḥmet-i hak gelmede bu gitmede
ʿAşk-ı nihânını ʿıyân itmedi

[563] Ġonce gibi gülmede açılmada
Kenduni teslîm-i Ḫudâ ḳılmada

Ok gibi geçdi bu dokuz şişeden
Cânı ḫalâs oldı bu endîşeden

Ol yüce yerden görünürdi güneş
Ab-ı zer ile yazılan noḳṭa-veş

Esdi ser-i sidre-i mânend-i yâr
Vardı efendisine ḥayru'l- ibâd

Ḳıldı yedi gökler ile şeş cihât
Döndi yaradılmamışa kaʿinât

[568] Vaṣlla mânend-i ġam-ı ʿâşıḳân
Ṣanki yoġ oldı var iken bu cihân

Ḥaḳḳa yaḳın oldı cihândan ıraḳ
ʿAlem-i ḳurbîyete irişdi çâk

---

[563] b) Kendüni: Kendüyi

[568] b) yog oldı: yok oldı

Mülk-i cihândan geçeğör evvelâ
ʿArz-ı cemâl eyleye tâ kim Ḥudâ
- Vaḥdet-i ḥaḳ gülşenini gözledi
Gül gibi ḳopduğı yeri özledi
- Refrefle ber-ṭaraf oldu resûl
Buldı hemân aṣl-ı uṣûle vüṣûl
24b - Başladı açılmağa gül-zâr-ı hû
Yaʿni serâ-perde-i didâr-ı hû
- Gönli gözi ġarka-i envâr idi
Anda hemân ḥażret-i Ḥaḳ var idi
Cânı ki müsteġraḳ-ı cânân idi
ʿAlem-i envârla yek-sân idi
- Açdı nikâbını saʿâdet yüzi
Gördi cemâlini anûn cân gözi
- Ẕâtına ʿâlî naẓar itdi Ḥudâ
Söyledi bî-harf u ṣadâ vü edâ
- Dahi ʿazîz eyledi bu iʿtibâr
Mertebesi bir iken oldı hezâr
- Bildi Ḥudâ ümmetine himmetin
Yarlıġadı asi olan ummetin
Gitdi velî geldi hedâyâ ile
Devletile raḥmet-i mevlâyıle

- Şevk-i tecellâ ile gitdi resûl
Zevk-i tesellî ile itdi nüzûl

[582]- Âlem-i imkânı yarub geldi ol
Sanki o dünyaya varub geldi ol

- Söyledi ashâba temâşâsını
Sırr-ı surûr-ı şeb-i ısrâsını

25a - Sâki-i şevk oldı muhibbânına
Aline evlâdına yarânına

[585]- Ümmeti eyledi cemâl-i sürûr
Gözlere nûrundan anuñ geldi nûr

- Ey kerem ıssı ahad-ı zü'l-minen
Zerrece Yahyâya vır ol nûrdan

- Pertev-i Hurşîd gibi dâimâ
Def'ide taruñ vucûdunı ta

- Akıbeti hayr ola nûr la
Zâkir ola hâtır-ı mesrûrla

EVSAF-I PADİŞAH-I ALEM-PENAH

- Dini kavî hâkim-i şer -i kavâm
Fikri dakîk añlayışı müstakîm

Gâzilerüñ serverî vü hem-serî
Merd-i hudâ mülk-i velâyet eri

---

[582] b) Sanki: Belki B,C

[585] a) cemâl-i sürûr: Kemâl-i sürûr B,C

Zihni kuşâde nitekim âfitâb
Ma'rifetüñ kâni misâl-i kitâp

Âdil u deryâ-dil ü ehl-i sükûn
Kâmil ü sâhib-hüner-i zü'fünûn

Göñli ġani ḫasleti ġayetde hûb
Sevgüsi insâna ḥabîbü'l-kulûb

25b [594] Aṣlı vü nesli nesebi enbiyâ
Rûz-ı ġazâ gazilere reh-nümâ

Ẕâtı sa'âdetlu sıfâtı şerîf
Her hüneri biri birinden laṭîf

Tâli' kuvvetlü yüzi ḳuvvetlu şâh
Ceddi Süleymâna dağin pâdişâh

Şâh-ı cihân şâh-ı süleymân hân
Pâdişâh-ı Leşker-i Osmâniyân

İçtima'u'n-nâsı 'ale'z-zatihi
İrşadallahu ilâ zâtihi

Oldı aña nassla Hakdan nasîb
Nasru min Allahı ve'fethün ḳarîb

Memleketi cevr u cefâdan ḥasîn
Emn ü emânile göñüller emîn

Gün gibi tâc-ı zer ile ber karı
Aḫşama ḳalınca gezer her yeri

---

594 b) reh-nümâ: mükteda , B

Şîrler ahûya şikârın taşır
Arkasını pençesi ile kaşır
Anuñla niteki faṣl-ı bahâr
Gülmede açılmada her diyâr
Ḥâmesi miftâḥ kilidi sehâ
Nâmesi mazlûma çü şem -ı hüdâ
26a Gördi sehâ vü keremin bî-ḥisâb
Ġark-ı arak oldı ḥayâdan sehâb
Tig ile nite ki şems-i cihân
Açdı cihân mülkün o ṣâḥib-kırân
Halkı gazâya sürer eyler fütüḥ
Mescide güyâ beden-i nâsı rûh
Tuğlı ṭalgalı kulı bî-ḥisâb
Her biri bir şa şa alu âfitâb
Leşkerinüñ kesreti bahr-ı ḳazâ
Her cebeli bende-i mevc-i belâ
Şîr-i Ḥüdâ gibi şecî ü dilir
Olmaz onuñ gibi sipâhi emîr
Atı öğünce nola ol pehlivân
Sâm-ı süvâri yürürse yayan
Gâzilerüñ mürsididür pîridür
Gün gibi sulṭân-ı cihângîridür

Bendeleri bî-aded ü bî-kıyâs
Kullarınuñ kullarıdur bây-ı nâs
Şems-i kamer gibi anuñ her zamân
Yumruğı altında bu halk-ı cihân
Encüm-i sitâre gibi sad-hezâr
İskifle yırtıcı şâhini var
26b Alıcı şâhinlerine her zamân
Kal'a-ı adâyı ider aşiyân
İskifle kulları var bî-nazîr
Sohbetine oldu sirâc-ı münîr
Peykeleri düşmene peykân olur
Rûz-ı ġaza âfet-i okur
İki yaka ıssıdur ol bahr-ı cûd
Rûd gibi hükmi seri u'l-vürûd
Bahre dahi Leşgeri kılsa güzâr
Gök yüzi mir âti olur pür-gubâr
Salsa tonanmasını deryâya ger
Kâfiri hep müflis ü üryân ider
Kadre irer nice kadırġaları
Toyum ider halkı alur her biri
[623] Ak ilmi aynı ile nûrdur
Sanki misâl-i cebel-i Tûrdur

---

[623] b) mısâl-ı cebel: dıraht-ı cebel B

Sevdi kızıl ṣancağını ehl-i ḥâl
Şol şeceru'laḥtarı naren mis̱âl
Ḥalḳa yeşil ṣancağı virür ḫurûş
Ḫızır Nebi gibi olur sebze-pûş
Ṭuğları pîr-i mübârek-i naẓîr
Elleri irşâdı ile şâd ider
27a Ṣaldı anuñ tîgi cihâna celâl
Şa'şa' a-ı mihr-i mücellâ mis̱âl
Sarı kızıl bayraḳ ile her zamân
Bendeleri lâleye benzer hemân
Şeş-perinuñ sâyesi bî -iştibâh
Fetḥ ü ẓafer yüzüne ḫâl-i siyâh
Cümleten bolmuşdur anuñ leşkeri
Nev -i beni Âdem ü div ü peri
Bin yire cem olsa firevân olur
Ḥâkim-i divân-i Süleymân olur
Kâse-i hurşîdle çarh dü-tâ
Dârını dervâze ider bir gedâ
Lâyıka bir mertebe-i lâd yemez
Kimseye ẓulm olduğunı istemez
Söylese eyler edebiyle ḫitâb
Öğüne bakar nitekim âfitâb

Hemçü ömr olsa şeh-i âlem-penâh
Oğlına dahi kıyar itse günâh

Añlasa fi'l-cümle hatâsın eger
Rûhı ise dahi anı terh eder

Râ gibi eğriyi kenâra atar
Mâh-ı nev ise dahi itmez nazar

Toğruya yanında ider itibâr
Câmiʿi yanında misâl-i minâr

Câmiʿi bir olmaz oğuldur aña
Kaʿbe gibi bî-bedel ü dil-küşâ

Mithatını itmez isem ihtisâr
Söz uzanur niteki hicrân-ı yâr

Eyleyelim aña duʿâ u senâ
Ahireti ʿakıbeti hayr ola

SEBEB-İ TE'LİF Ü HASB-İ HAL-İ SAHİB-İ TASNİF

Arnavuduñ hâsları vü begleri
Nesl-i kadîm-i Dükakin beğleri

Mülk-i Arab'danki firâr itdiler
Taşlu vilâyetde kârâr itdiler

Geldi bu şîrân-ı dilirân-ı cenk
Tağlara dağıldı misâl-i peleng

645 [645]- Oldı çogı mezra atu'l-mü'minīn
Ṭurmaz o yerden ṭurur erbâb-ı dīn

\- Hâkleri cümle cevâhir - nisâr
Hikmetle matla'-ı nûr oldı nâr

28a - Anda ḳarar itmışidüm cân gibi
Hâre değil lâ l-i Bedehşân gibi

\- Aldı çıḳardı bizi ehl-i ġazâ
Ṣanki ḥacerden güher-i bī-bahâ

\- Ḳıldı beni ḥalıḳ-ı kevn ü mekân
Bende-i efgende-i ʿosmâniyân

650- Niteki ṭaşdan çıkan âb-ı zülâl
Oldum o dem tâlib-i bahr-ı kemâl

\- Hem-dem olup âlim-i dânâlara
Uğradı yolum niçe deryâlara

\- Kendimi fâẓıllarla kıldım celīs
Mürşid-i kâmillerle oldum enīs

\- İki hüner virdi baña zü'l-celâl
Biri şece at biri fazl u kemâl

\- Birisi mirâs idi el-hâk baña
Biri zekâvetden olan iktizâ

655- Ḳıldı sipâhi beni şâh-ı guzīn
Eyledi ashâb-ı yemīne karīn

---

645 erbâb-ı din: ahbâb-ı din B

- Kırmızı bayrakla elimde sinân
Olur idi bir secer-i ergûvân
- Kal'a savaşında olurdum dilîr
Tîg gibi çalışır idim fakî
- Eyler idüm şevkle şirâne cenk
Taş beresinden olur idim pelenk
28b - Niçe tüfenk fındugı rûz-ı kıtâl
Geçdi benim cânıma firkat misâl
Bildiler ehliyetimi hâs u 'âm
'Izzetini eylediler ihtimâm
- Pâdişâh-ı devr-i zamân 'âkıbet
Virdi baña mertebe-i tevliyet
- Hayli manâsıb baña oldı nasîb
Almadım asîb ile bir dâne sîb
- Adlüm ile niteki nîl u fırât
Uğradığım yirlere virdin hayât
- Kendime evkâf olup kûh-ı kâf
Bâd-ı belâdan bedenim oldı kâf
Bağze azîm eyledi bağzı avân
Toğruluğum aynına oldı nişân
[666]- Bir iki tiryâk-ı sefih ü gabî
Başıma kasd eyledi şekker gibi

---

[666] a) tiryak-ı sefîh: tiryâki sefîh

Gerçi elim yufka idi nâme-veş
Ellere baş eğmez idim hâme-veş

Benzedi ecdâdıma ser-keşliğim
Mûcib-i ġam oldı müşevveşliğim

Ẓulm-ı ʿazîm eyledi ʿadâ-yı din
Mansıbım aldırdılar oldum hazîn

29a Aldı ecel gibi biri dirliğüm
Ḳaldı kemalile bahâdırlığüm

Mey gibi geldi gözüme ḳanlu yaş
Ṭâli -i nahsımla İderdim savaş

Kim ki yolundan sapa mânend-i mest
Ḳalb-i ʿadu gibi ḳo bulsun şikest

Zâlim ider gerçi ʿazâb-ı elîm
Sabrı olur mûcib-i ecr-ı ʿazîm

Cânib-i Haḳdan baña oldı naẓar
Zâviye-i ʿuzlete itdüm güzâr

Ṭoldı sınık göñlüme envâr-ı hû
Yapdı bu virâneyi mimâr-ı hû

Hażret-i Ḥaḳ itdi hidâyet baña
Adam idüp verdi kerâmet baña

Münkeşif oldı gözüme kâyinât
Zulmetimi sürdi benim nûr-ı zât

\- Gitdi güneş gibi gözümden hicâb
Rû-yı murâdımdan açıldı nikâb

\- Olsa celâlüm yüzi halka ıyân
Korkar idim ben dahi benden hemân

\- Düşmene endamum olup zü'l-fikâr
Eyledi cemiyetini târ u mâr

29b - Dâl gibi düşmenimüñ dâimâ
Kellesi cisminden olurdı cüdâ

\- Hâtırımı yıkmağa iden gullû
Ahirete gitti yıkıldı kâmu

\- Gerçi baña zulm-i azîm itdiler
Akıbetü'l- emr za îm itdiler

\- Oldı murâdım ki sülûkum diyem
Gördüğümü bildiğimi söyleyem

\- Tâ ki bile her kişi ayne'l-yakîn
Nice imiş mertebe-i sâlikîn

\- Sufîlerüñ vecd ile hâlâtını
Vahdetini keşf ü kerâmâtını

\- Anlamayan âşıka tefhîm idem
Ahsen-i tedbîr ile ta lîm idem

\- Sırr-ı serîr-i dil-i nurâniyân
Olsa lisan-ı kalemimden beyân

Uydı bu tedbîre dil-i pür-huşû
Eyledi te'lîf-i latîfe şurû

30a İZHAR-I VELAYET Ü İŞ AR-I KERAMET
MAHBUBU'L-KULUB-L MECZUB ZÜL-CELAL
YA'Nİ ABDAL 'ALEYH-İ RAHMETİLLAH EL
-MELİKÜ'L-MÜTE'AL

Sâlik-i meczûblaruñ ayaklar başı
Başı kaba yalın ayaklar başı

Zâhiri virâne vü mihnet-zede
Bâtını ma'mûr-ı Muhammed dede

Gün gibi 'uryân yürür idim müdâm
Tîg-ı vucûd yine yog idi niyâm

Aşık-ı divâneleri böyle bil
Kayd-ı cihânıle mukayyed değil

[695] Yırtar atarlar râme vu pirâhanı
Yine düşen berk-ı dıraht-ı teni

[696] Açılur endâmu şükûfe misâl
Zâhir olur meyve-i bâg-ı cemâl

Şehrimize gelmiş idi sâbıkâ
Hızr gibi yolda sataşdım aña

---

[695] Ya ni Abdâl: Ya ni Muhamed Abdâl, B
a) atarlar: atar B

[696] b) bâg-ı cemal: bâg-ı kemâl B,C

İki gün evvelce düşmede fakîr
Beş ʿArabî beyt didim bî-nâẓîr

Çünki uyandım nitekim şem -i dîn
Ḫâtırıma gelmedi kaldım ḥazîn

Okudı bir bir baña inde'l-vüṣûl
Cümle unutduğımı añdırdı ol

Sağ elini sineme soḳdı ʿıyân
Mürde idüm ṣanki ṣağaldum hemân

Sinemüñ üstünde o beş barmağı
Oldı baña zevḳ ü ṣafâ ırmağı

Kıldı rumûz ile ʿinâyet baña
Ḥamse içün virdi icâzet baña

Hikmetini eylemek olmaz su'âl
Ḳâle gelür hâl degildür bu hâl

Oldı baña ṣanki bahr-ı cünûn
Cezbesi kıldı beni ġâyet zebûn

Şevḳimi arturdı o mihr-i kemâl
Gözlerimi açdı şukûfe misâl

Oldum o bahr-ı kereme aşinâ
Şevḳim oduna benim oldı ṣabâ

Su gibi dahi eyledi gence müdâm
Gülşen-i nazmına virdi nizâm

Alem-i ma nada gelüp dâimâ
Bilmedüğüm bildirür oldı baña
Vuslatım oldı sebeb-i ızzetim
Himmeti artırur salâhıyetim
Sehvle mestâne gibi fi'l-misâl
Toğrı yolumdan sapa idim sehil
31a 'Aybımı yüzlerdi benim mey gibi
Eller idi diller idi ney gibi
Bilmeğe bu ilmi mu allim gerek
Hizmetine her kişi kayim gerek
Kâre şurû eyleme tedbîrsiz
Bu yola kimse giremez pîrsiz
Sende eger varise sa î cemîl
Gerçek erenler saña olur delîl
Lâ'ik-i irşâd ola gör evvelâ
Mürşidunî gönderür Allah saña
Baña o divâneden oldı nazar
Sorar iseñ silsilem aña çıkar
Gel bedelen zümresi dâhil ol
Kayd-i cihândan geçe gör âkıl ol
[719] Kaydı çoh olan kişi divânedür
Zâhiri vü batını virânedür

---

[719] a) coh: çok B

Lâ yetecennü bi-kuyûdi'l-vucûd
Müşgületü'l-gayru hıcâbu'l-vedûd
Zelzeletü'r-rûhu vifâku'l-âvâm
Meretebeü'l-câhilu bâ'isü'l-merâm
Zâviyetü'l-vahdetü kurbu'l-visâl
Yehdike'llaha bi-nûri'l-cemâl

31b HİKAYET-İ HAZRET-İ İMAM-I AZAM HAZRETLERİ

Cümlemize rahmet-i rabbi'l-mu'în
Muhterem-i tâ'ife-i tâbi'în
Nasih-i tafsil-i kenûn lenâ
Nükte-şinâs-ı haber-i mevlâ
Şeyh-i imâmeyn ü sirâci'l-ümem
Kânı kerem-i mürşid-i âlî himem
On yedi yaşına ki buldı vusûl
Okudı dersini tamâm itti ol
Hocasınuñ hıdmetini ol hemân
Cânına minnet bilür idi müdâm
Hürmetini izzetini zâhirâ
Artug iderdi atasından aña
Gördi bu ta'zîmi bir ehl-i su'âl
Hikmetini eyledi añdan su'âl
Didi atañ ey şeref-i asfiyâ
Bir sebeb-i zâhir olubdur saña

\- Besledi bu ḥâle getirdi seni
Eller ile görme berâber anı
\- Belki anuñ hürmeti artuk gerek
Bildiğüñ aḥvâli ne lâzım dimek
32a - Virdi cevâbını didi ol maḥal
Alem-i bâlâda idim ben ezel
734- Atam anam kadrimi itdi denî
Alem-i süflîye götürdi beni
735- Mürşid olup ilmle ḥocam bana
Alem-i bâlâya olur reh-nümâ
\- Hocâma itsem yeridür itibâr
Fazlla yerden göğe dek farkı var
737- Lâyık olur kim aña ta ẓîm idem
Hürmet ü ta zimini taḳdîm idem
738- Ol ki göñül ayinesin pâk ider
Fâ'idelü cânibi idrâk ider
739- Bende-i irfân olan âzâddur
İki cihânda yeri bâlâdadur

---

734 a) anam: olan B,C

737 b) Hürmet: Izzet B,C

738 a) B Nushasındaki şekli alındı

739 a) arâddur: aradedür B,C

740- Ḳabilüñ artar cihet-i izzeti
Anca söz olur sebeb-i raġbeti
\- Cevheri var tîg Dınuşkı gibi
Eller olur ṭâlibi vü râğıbı
\- Ey yüceden ḫâke düşen derd-mend
Himmetüñi kendüñe eyle bülend
\- Eyle o âlî vatanı arzû
Alçaġa meyl eyleme dünyâyı ḳo
32b - Mihr ü muḥabbet gibi ılm u hüner
Rıf at-ı insâna olur bâl u per
745- Eyleme cân Yûsufunı bî-nişân
Kurtarı gör câh-ı belâdan hemân
\- Cân gibi irşâdla ehl-i huşû
Geldiği câniblere eyler rucû
\- Ma rifet öğren yüri üstâda gel
Gitme yabana reh-ı irşâda gel
\- Kimdeki katrece sıdk u ṣafâ
Mürşid olur hocâ çûş-cu aña
\- Alem-i bâlâya çeker ademi
Şems-i cihân sanki gam şebnemi
750- Aña kul ol kim ola müşgül-küşâ
Ḳadri yüce himmeti âlî ola

751- Ḫayrı koyup şerrî murād itmeye
Cehlile şeytânuñı şâd itmeye
- Ḥażret-i Ḥak câhili itmez velî
Maḥrem-i esrâr olmaz her velî
33a 753- Câhil ü nâ-kable eyle naẓar
Cehl-i cünûnına alâmet yeter
- Aklı olan kimse olur ehl-i âr
Ẓulmet-i cehli idemez iḫtiyâr
755- Câhilün olur yeri çâh-ı elem
Müdam olur cânına merhem u ġam
- Kıssa-ı ṣâbıkdan sebk u sabk
Nâme-i i mâlün olur yahşırak
- Ma rifetle ola gör kâm-yâb
Kendüñ cem eyle miṣâl-i kitâb

[1*]İ TİZAR-I ṢAHİBİ'L-KİTAP

- Çarığına sır gibidür merd-i çihâr
Hamse diyüb buldı azîm iştihâr
- Hamse-i dîn tâife-i râşidîn
Kıldılar izhâr-ı mühimmât-ı dîn

---

751 a) itmeye: eyleme B,C
b) itmeye: eyleme B,C

753 a) eyle: etme B

* Ahbar-ı ahyâr ulu'l-elbâb ve izhâr

760- Ḥamseleri muslih-i ḫalḳ-ı cihân
Beş ḳapulu câmi'e beñzer hemân
- Hamseleri bi-bedel-i dil-küşâ
Penceredür bâğ-ı cinândan yaña
- Hamseleri iki cihân gülşeni
Niçe cihân gülşeni cân gülşeni
- Yegtenimü'r-rûhu bi-ezhârihim
Yentefi u'l-kalbu bi-envârihim
- Ma'rifetün Kâfiyetün hikmetün
Mev izetün Şâfiyetün ibretün
33b 765- Şeyḫ-i Nizâmı gevher-i bahr-ı dîn
Ḥalḳa-ı cem'iyete oldı nigîn
- Dâne-i tesbîhi gibi dâ'imâ
Heb eli altında idi asfiyâ
- Hamsesi virdi yedi iklime hâl
Pençe-i hurşîd-i münevver-misâl
- [768] Sözde ḳodı Hind İlinüñ Hüsrevi
Şeyh-i nizâminüñ odur pederi
- [769] Sözleri kim aḥsen-i aḳvâldür
Çehre-i nazmı sanasın hâldür

---

[768] a) Sözde kodı: Sözde kavi B

[769] b) nazmı: nazma B,C

Kıldı Nizâmi sözüni reh-nümâ
Ḥalḳ aña sâni vü o sâni aña
Ḥażret-i Câmidür anuñ ṣâlisi
Genc-i ma ̔ âninuñ odur vârisi
Ḥamsesidür bâ'is-i hengâm-ı aşḳ
Hams-ı mübârekde odur câm-ı aşḳ
Dil dili ile didüği mesnevî
Ḥalḳı ider mest-i mey-i ma ̔ nevî
Mîr Nevâyi gül-i bî-ḥârdur
Ḥamsesi bir nâfe-i Tatardur
Sözleridür aşḳ odunuñ ṣarṣarı
Her biri bahr-ı gazelüñ gevheri
34a Vaṣf idemem ẕât-ı hıred-mendini
Ayn-ı acem görmedi mânendini
Söylediler ol sözükim râzider
Alem-i ma nîde ser-firâz ider
Söz kılıcın arşa asup gitdiler
Ma niyi sûretde nihân itdiler
Ḳıldılar esrâr-ı nihânı kitâp
Bağladılar rûy-ı kemâle nikâp
Seb ̔ a-ı seyyâre gibi geçdiler
Alem-i envâra tarîḳ açdılar

Rûy-ı cihân bu makule mute âl
Ġafleti uyhusuna oldı zülâl
Bende asâ-yı kalemle hemân
Gitdim o yola nite kim âmiyân
Ya ni benüm ilunüñ farisi
Hamse diyen kimselerüñ hâmisi
Ben didüğüm hamseye ehl-i şuhûd
Sâye-i pençe gibi virmez vucûd
Nitekim âvâze-i âb-ı revân
Bir yaban avraduna benzer himân
Her varaki çün siper-i ankebût
Kalb-i arâyişdür ki yoğ onda şûb
34b Hiç ola mı dâfi -i tîr-i belâ
Cevvide olan zerre bî-bekâ
Beñzedüm ol tıfla ki leyl ü nehâr
Düzdüği beyt ile ider iftihâr
Hamse diyen bir niçe âlî cenâb
Gitdi ṭolandı nitekim âfitâb
Fakrla boynumı burup yol gibi
Ardılarunca yürurin kul gibi
Halka ıyândur reviş-i sâlikân
Kâfile ardınca yürür nât-tüvân

- Öykünemez ûd ağacına pelid
Zengi yüzüni yusa olmaz sefîd

- Döndüm ol eblehlere kim lâle var
Gün var iken şem -i şebistan yakar

[794]- Hırkası var kaplubağanuñ veli
Keşf ü kerâmâta yetişmez eli

- Geçdi gülüñ âlemi ḳâldı diken
Ṣonra açıldım nitekim yâsemen

- Bülbülüñ âvâzı virürken ḥayat
Ṣavt-ı gurâba kim ider iltifât

[797]- Elleri altında ḥakîrüm fakîr
Pençede mânend-i benân-ı sağîr

35a - Rûy-ı tevâzu la misâl-i hilâl
Söyleriken ḥalḳa bu yüzden makâl

- Bir veledüm var idi ḳâbil vücûd
Didi eyya gevher-i deryâ-yı cûd

[800]- Kâmile irişse kemal-ı gurûr
Kesre gibi kendü alcakda ḳor

- Her hünere bahrısın ayine var
Eyle derûnuñdekini âşikâr

---

[794] b) yetişmez eli: irişmez eli B

[797] a) hakirum fakir: hakirum hakir B

[800] b) kendu: kendüyi B,C

Hamseñe her vechle olmaz misâl
Kâgıdı ardından okur ehl-i hâl

Şeyh Nizâmi nola olsa ferîd
Kâbil olan şeyhini eyler mürîd

Hüsrev ü şirinine ne i tibâr
Fikr ü hayâl eyle ne ma nâsı vâr

Yâr ola bir kâfire bir kâfire
Meyl ide bir fâcire bir fâcire

Râm ola bir zâniye bir zâniye
Cân vire bir hâyine bir hâyine

Lâf u güzâfında velî bî-dirig
Heybeti yok niteki delâl-i tîg

[808] Hasmı kavî olsa kişinüñ eğer
Aklı şaşâr tîgi şihâbı düşer

35b Tîg-ı zebânuñdaki ru-yı celâl
Eyledi kâl ehlini ma nâda lâl

[810] Olmaya sen denlü müdebbir kişi
Câmi yanuñda acemi bir kişi

Mîr Nevâyîdür emriu'l-kelâm
Hamsesine eylememiş ihtimâm

---

[808] b)Heybeti: Heybeti B

[810] Ba be-i kadrüñde her ashâb-ı fîl
Hüsrev-i Hindi gibi İbnü's-sebîl

Anda olan yüze gelür kâl u kıl
Oldı mahasinleri gibi kalîl
Bir süri üstâd u ferîd-i cihân
Ahirete oldı mukaddem revân
Gussaya râ iyedür İ tibâr
Sürinüñ ardınca kalursa ne var
Fers ilinuñ fâris-i meydânları
Aşdı bekâ illerine elleri
Yügrük atı olsa kişinüñ eğer
Ellerüñ ardınca salar hep geçer
Bir yola azm eylese şâh-ı cihân
Öğünce yürürler kılaguzlar hemân
Sanki ne var bir nice zat-ı cemil
Ka be-i maksûduña olsa delîl
Sözlerini dinledüm itdüm savaş
Eğmedüm ahfeş keçisi gibi baş
36a Kâbil u nahseld u hıred-mend olan
Söylerimiş gerçege benzer yalan
Hâsılı hîç eylemedüm ihtiyâr
Dâ'ireden çıkmagı pür-kâr vâr

FAṢL-Ī EVVEL SÛLÛK MULÛK BEYÂNĪNDADUR

RÜVIYE AN SİKÂTĪ'S-SEHÂBETİ'L-ERBA' ATİ

LÂ-YÜSLEHÜ VELÂ-YÜSLEHU İLLÂ Bİ'L-ERBA' ATİ'S

-SALṬANATI Bİ-ÜLFETİ'L-'İBÂDETİ VE'R-RA' BETİ

Bİ-KESRETİ'L-MA'DELETI VE'L-MA'İDETİ Bİ'ḲĪL

LETİ'L-ET'İMETİ VE'-İMRÂTİ Bİ-HAŞYETİ'S

-SİYÂSETİ

\- İn salaha'l-ḳalbü bi-nûri'l-ḥüdâ

Yetba a'l-cismü yezvülü'l-hevâ

825- El-ümerâ ke-ḳulûbi'l-enâm

Tâ adühüm bâ isi zühdü'l- âvâm

\- Sâlih olan sâh gibi şâh olur

Nâzırı Hak nasırı Allah olur

\- Andaki işgalü'l-hevâ olur

Mâni -i i mâl tebâhi olur

\- Alem-ı ulvinüñ olan tâlibi

Ehl-i salâḥ oldı melekler gibi

\- Asi olan adamı şeyṭân sıfat

Alem-i süfliye çeker ma siyet

830 [830]- Dönme sakın şol ḥacer-i câmide

Alçaga ḳarşu yuvalana gide

---

[830] b) karşu: togru B,C

36b - Rıfʿata meyl eyle miṣâl-i hümâ
Ḥaḳḳ'a iriş hemçü duʿâ vü senâ

\- Maʿnâ da her ṭâlib-ı mal u menâl
Ṭurmaz iner alçağa Ḳarun miṣâl

\- Nûr-ı ṣalâh eyler adamı ḳavî
Olur aña bâl u per-i ma nevî

\- Serv gibi ṣâlih olan çok yaşa
Asi çürük şâh gibi tîz düşer

Asi-i şeyṭân-ı sıfat-ı bed-güher
İki cihâda yerin od ider

\- Şâhki zühd ile ola şöhreti
Lâzım olur kula ṣalâhıyeti

\- Ẓâlim ü bî-dîn olur ise eğer
Ḳulları dahi aña taḳlîd ider

\- Ẓâlim olan şâhuñ olur ẓulmeti
Amme-i nâṣa değer nikbeti

\- Hey ne güzeldür bu ki yâ Rabbenâ
Ṣâlih ola şâh-ı velâyet ola

Ehl-i ṣalâtile ide ittihât
dîn evine ḳâmeti ola imâd

\- Ayn-ı ibâdet ola görür gözi
Aña teveccüh ide devlet yüzi

Bâde-i gülgûn ide bagrını hûn
Eyleye ahlâk-ı zemîme zebûn
Halkuñ ala göz yaşını bî-kıyâs
Kullarına ide mucevher libâs
Dost ola aña kaşık düşmeni
Onlamaya meğer zen-i reh-zeni
[856] Yüzvire kâkül gibi her zâlime
Hâkim ola hâkime bir hekime
Neyleriseñ eyle yüri kıl yemîn
Olma bu ashâb-ı şimâle karîn
Nefret iderse saña nefrîn ide
Kenduyi gam-kin idene kîn ider
Berk-i hazân gibi havâya uyan
Çâh belâsına düşer her zamân
Yelkeni tolmuş gemi gibi hemîn
Bâd-ı hevâ ile geçinme sakın
Bir gün olur ehl-i hevâ târmâr
Külüni göğe savurur rûzgâr
[862] Esle beni akluñ eğer yar ise
Hâle nazar kıl nazarıñ var ise

---

[856] a) her zâlime: bir zâlime B

[862] a) yâr ise : varise B

Bu iber ü mu teber ü muhtasar
Ehl-i nazar kısmına eyler eser

HİKÂYET-İ TUHFE

Şîr gibi taglara Nûşü'r-revân
Azm-i şikâr itmiş idi bir zamân
Nite ki ebrû-yı cefâkâr-yâr
Toldı uçan şâhin ile lâlezâr
Bâz gibi bir niçe ehl-i hevâ
Kol kol olup evdi hevâdan yaña
Dâ'iresi toldı-kilâb-ı şikâr
Kesret-i ağyâr ile güyâ ki yâr
Bâğçeler içine uğradı yol
Hep şeçer-i meyve idi sag u sol
Beğlerinüñ biri meğer ol mahl
Bir şeçerüñ ucunı kesdi sehl
Dişlerini kucaladı nâgehân
Gördi kazâ ile şeh-i kâmrân
Didi eyyâ zâlim-i ehl-i azâb
Mest ü mey-i ma'siyet ü bî-hicâb
Bir şecer-i meyveye yok ra'betün
Memlekete nice ola şefkatüñ
Ellere karşımda idenler ta ab
Görmedügüm yerde ne eyler aceb

Mansıhı aldı itâb eyledi
Döndi harâb itdi azâb eyledi
Dahi öte gitdi biraz padişâh
Sağa vü soluna iderken nigâh
Düşdi doğan ardına bir kaç civân
Çignedi bir tarlaya itdi iyân
Tarlayı görünce itdi âh u vâh
Kendüm imiş bâ is ü zulm ü günâh
Gâyet ile agladı acıdı hem
Şefkatle taşdı o nil-i kerem
Tövbe idüp terk-i şikâr eyledi
Gitdi sarâyına karâr eyledi
Merdi ider meşgaletü'l-gâfilîn
Hem-dem-i râ-dân-ı erâzil-nişîn
Şohbet-i nâ-cinsi murâd eyleme
Terk-i fesâd eyle inâd eyleme
Kâr-ı bed-ı bâtılı ibtâl kıl
Meşgale-i mühmele ihmâl kıl
Halka ulaşır maraz-ı müfsidîn
Olsa kaçan hem-nefes ü hem-nişîn
[884]- Tatlu sular bahra karuşsa eger
Açı olur zekv ü safâsı gider

---

[884] a) müfsidîn: zâlimîn

[885] Olma toğan gibi hevâyî mizâç
Zaḥm-havâlanmadın eyle ilâc
Gezme yabanlarda deliler gibi
Savmaʿa ki begle velîler gibi
Al bu kitâbı ele şeh-bâz var
Ma rifet-i İlahi yüri kıl şikâr

HİKAYET-İ CEZA

Ḳurb-ı muḳâribde tururken ömer
Kayser-i Rûm elçisi geldi meğer
Anda getürdi bir alay armaġan
Bir niçe tazı ile bir kaç toğan
Bakdı gażab itdi itâb eyledi
Arzların yakdı harâb eyledi
Desk-i celâl ile o şâh-ı cihân
Anları aldı salı virdi hemân
Diidi ki biz sevmeziz ol âdeti
Kim ola ḥalḳuñ sebeb-i ġafleti
Kuş nedür insân aña ḥammal ola
Mâni -i a mâl ile idlâl ola
[894] Hey ne revâdur bu leyl ü nehâr
Ḳuş üşe başuña mecnûn var

---

[885] b) Zahm havalanmadın: Zahm hava itmedin C

[894] a) revadur: revâdurki B,C
b) Kuş üşe: Kuşlar üşe B,C

895- İşi kim işlemedi enbiyâ

Râ-yı riyâ 'ayn-ı inâdur saña

\- Mâni'-i a mâl olanı ehl-i hâl

Tutmaz el üstüne ider pây-mâl

\- Olki anuñ ġayreti yok sek gibi

Sek gibi mekrûhuñ olur tâlibi

\- Bizde ol olmazki kerâmet seve

Kelbi eve koymaġa cânı ive

\- Yüri melek 'âdetini 'âdet it

Girme it olduğı yere nefret it

900- Şehr-i şeri atde olan merdi pâk

Nefsi itini dahi eyler helâk

\- Ḥaslet-i fârûkla ol muhterem

İşini işle sözüni esle hem

HİKAYET-İ İBRAHİM EDHEM

\- İki gözüne Zâhiri virân olan

Batını gencîne-i yezdân olan

\- Mertebe-i salṭanatından geçen

Gün gibi şevkıle velâyet açan

\- Şâhlaruñ a'lemi vü a'zamî

Kutublaruñ muhteremi ethemi

Kimde ki var kibr-i ḫafî gibi ayb
Aybını yüzüne urur dest-i ġayb

40b [916] Yüzine bu vecihle hicrân olur
Câni vü pişmân u perişân olur

\- Geldi çü divânına mânend-i dîv
Arz-ı cemâl eyledi ḳoydu girîv

\- Eyledi aṣlını anuñ ḫalḳ su al
Virdi cevâbını o ferhunde-kâl

\- Didi ki hîç ola mı şâh-i cihân
Bir eşek arısına ma' lûb ola

Añmañuz ol padişâhıñ şevḳin
Bir eşek arısı boza sûratın

\- Mâ il olup fakr u fenâdan yaña
Şâhlugundan geçüp oldı gedâ

\- Mâ-meleğin eyledi halka itâ
Kıldı abâsını kabâ-yı bekâ

\- Geldi aña keşf ü kerâmât-ı hû
İtdi heyyûlasını mur ât-ı hû

\- Ehl-i tarîkat ki güzer itdiler
Ayn-ı tetebu la nazar itdiler

---

[916] b) pişman u perişan: perişan u pişman B,

[925] Bir elem-i ʿâleme bulsa vüṣûl
Anı bulur kim bezre olmuşdur ol

[926] Kenduñi añlar bilür idrâk ider
Maʿna yüzi hâ ilini çâk ider

41a Şâhlaruñ salṭanatı ey hümâm
Bir dişi agrısına değmez müdâm

Müẓlime-i nâsı ḳabûl eyleme
Kenduñi soñ demde melûl eyleme

Ol demi yâd eyle ki rûz-ı hisâb
Öz başına viremez adam cevâb

Göñli içinde kişinüñ hâm var
İncelik olmak gerek ey şehr-yâr

Sol ki velîler akebince gider
Hakkı bilür bâtılı idrâk ider

Zer gibi derdile yüzi zerd olur
Kadre iner himmetle merd olur

HİKAYET-İ TUHFE

Şâh-i cihân eşref-i abbâsiyân
Ya ni ki ḥalârûn-ı fasîhi'l-lisân

---

[925] b) bezre : neden, B

[926] a) Kenduni : Kenduyi B,C

Gördüki sulṭanlığı noksân ider
Muhtelit encis-i insân ider

Fasık u fâcirle eyler hitâb
Ḥayırsuza vü âmile virmez cevâb

Şarığa teftîsile güftâr ider
Bir niçe hırsız evini dār ider

41b Memlekete ḥâkim ider bir harı
Ağladur açı söze merdümleri

Göñlüne eğlence hevâ va heves
Müẕlimeden ḥâlî değil bir nefes

Kân-kâradur tîğî dem-i ademe
Ayn -i inâ hısmi gözi âleme

[940] Alalkı ḥatâsı dem olur güldürür
Toğruyu eğri yerine öldürür

Ava sürer kesretile leşkerin
Rençberüñ çikez ekilmiş yerin

Ḥâsılı insân u vuhûs u tuyûr
Eylemez anuñ etiminden huẓûr

Dosta vü düşmenine bâ z-ı kîn
Kini mekân-ı bedeninde mekîn

---

[940] b) egri : ugru B,C

Şemş-i hidâyet irişür bir şeher
Cânı gözi aynına eyler nazar
Alim olur hâlet-i isyânına
Nâdim olur afet-i noksanına
İstedi Behlûl o şâh-ı ferîd
Anı murâd itdi ki ela mürîd
Saltanatından geçe dervîş ola
Niceyedek nûşu anuñ nîş ola
42a Zînet-i dünyâdan ola cânı dûr
Aldâmaya añı meta u l-gurûr
Başına hak üşmiye zebûr-veş
Bir kara kuyuya gire mûr-veş
Râhat ola rûhı ferâgat ide
Abd-i şekür ola ibâdet ide
Bir niçe virâneyi gezdi yayan
Gözüne düş oldı o kunc-i nihân
Gördi yatur çübbe vü destanı yok
Tâlib-i dünyâ ile bâzârı yok
Keyd-ı cihânile perîşân değil
Erzel-i nâsa yüzi handân değil
Vahdeti var zât-ı mu allâsınuñ
Hâyili yok cânib-i mevlâsınıñ

956- Ayine-i kalbi degil yetire renk
Pister ü bâlîni turâbile renk
\- Zevki nihâyetde safâsı kesîr
Âlem-i tecrübede şeh bî-vezîr
\- Kûşe-i virânesi dâru l-fenâ
ʿAyn-ı ʿadûsına guhâr-ı belâ
42b - Didi eyyâ pâdişeh-i bî-sipâh
Bende-i efgende ki eyle nigâh
960- Sultanatum mâniʿ-i tâʿât imiş
Maǵlata-ı emr-i mühimmât imiş
\- Şöyle murâd eyledüm ey şâh-ı dîn
Ehl-i yakîn Mana olam yakın
962- Saña uyam tâcile tahtı koyam
Rû-yı bedenden bu gubârı yuyam
\- Alet-i hengâmeyi yoldan irem
Varımı hak yoluna varam virem
\- Vâz gelem menzilime gitmeyem
Halveti cânım gibi terk itmeyem

---

956 b) türabile B enbârile B,C

962 a) tâcile taht : tahtla tâc B,C

965- Dinledi sözüni o mahbûb-ı hak
Didi o divâne vü meczûb-ı hak
- Ey hülefâ kısmına hayru'l-halef
Hayretile 'ömrüñi kılma telef
- Paraya çalınma yüri def gibi
Şiddete meyl itme muzâ af gibi
- Yohsul olan kimseye fâhir libâs
Anı hüner sanma giyerse pelâs
- Fakr adına şol kişi kim mûm olur
Atası hayrına mı mazlûm olur
43a 970- Terk-i hevâ eylese müflis ne var
Ne cehti var anuñ ne malı var
- Fazl ü hüner aña dirüm şimdi ben
Bir kişi dervîş ola sultân iken
- Kâdir ola kimîye ra'nâ libâs
Bir görüne aña libâs ü pelâs
- Ni mete müstağrak iken dâyimâ
Sâ'im ola ehl-i riyâzât ola
- Pâk-ı mücerred ola isî misâl
Eyleye dünyâ tarafın pây-mâl

[975] Hayra delîl ola güneş gibi hep
Olmaya ısyânı ile müttehem
Âlem-i kesretde ide vahdeti
Menzil-i râhatda çeke zahmeti
Ahiretini yapa dünyâ ile
Zevk-i nihânı ola mevlâyla
Hayra olunca kişinüñ niyeti
Subh gibi zâyil olur zulmeti

HİKAYET-İ GARRA

Fiskla meşhûr idi bir pâdişâh
İşi güci zulm ü günâh u tebâh
43b Sâğar-ı mey gibi gözünde şarâb
Din-i denî gibi harâb u yebâb
Ma na da mey cânına nâr-ı azâb
Bâdede iki gözi sankim habâb
Mey kabı endâmı meyüñ merkebi
Kolları bögrümde gelindür gibi

---

[975] b) isyânı : noksânı B,C

[983]- Nefs-i hevâsında idi her zamân
Anuñ elinden kadeh ağlardı kân
[984]- Şerr-i şarâb ile şehîrü l-enâm
Kanlu gibi yüzi mukassî müdâm
985- Yumağa yüz karasın hemçü nîl
Hak yoluna mâlını itdi sebîl
Kılmağa bu derd-i günâha devâ
Şâmda bir câmi'e urdı binâ
Himmet-i şâhân gibi' âlî vü hûb
Şîret-i hûbân gibi kutu'l-kulûb
Ka'be gibi taşı bekâ gülşeni
Aynı ile içi du'â hurmeti
Kest-i bahr-ı kerem idi hemân
Kubbeleri yer yer aña nerdübân
990 [990]- Câmi'i bu vech ile oldı tamâm
Câmi'e cem oldı havâs u avâm

---

983 a) her zamân : ney gibi B,C

Döke şaça içer idi her zamân
Anuñ elinden kadeh ağlardı kân B,C

984 a) şerr-i şarâbile : şürb-ı şarâbile B,C

990 a) cami i bu vech ile : cami i bu resm ile B,C

44a Şeyh-i ʿarab pîr-i mübârek nazar
Şâhla cemʿiyete geldi meger
Yaptuğı hayrâta olup şâdmân
Seyr ider ol şeyhle şâh-i cihân
Şâh-ı cihâna didi şeyh-i şerîf
Hoşça yapılmış bu makâm-ı latîf
Câmiʿuñ içinde bu gün câ-be-câ
Küpler ile bâde koyalum şâhâ
Tâki gele cemʿ ola her bâde-nûş
Eyleyeler cumʿada cûş u hurûş
Didi ne sözdür bu söz ey şeyh-i pâk
Bu yaramaz söz beni itdi helâk
Saña düşermi hele böyle dimek
Mescidi mey-hâne mi itmek gerek
Şâha didi şeyh-i fasîhi l-makâl
Sözlerimi diñle benim ibret al
Cismüñi hak çünkü bina eyledi
Câmi -i esrâr-ı hüdâ eyledi
El evi kim tegri idübtür binâ
Gaflet ile bâde koyarsuñ aña
Pes ne içün çânuñ ider ıztırâp
Korlar ise kendü binâña şarâb

44b - Şâh-ı cihân sordı sözünden safâ
Oldı salâhi tarafından salâ
- Tanla açıldı gözı hâbdan
Tevbe idüp geçdi mey-ı nâbdan
- Anı velî eyledi hak hazreti
Rıf'ata irişdi meh-i devleti
- Cân-ı gam-encâmı getürme yakın
Kan yalamış ite döner fâsıkîn
- Sunma o bâle ki vebâli ola
Aña sevinme ki melâli ola
- Fâsık olan bî-meze vü yâd-gâr
Kendin ider mashara-ı rüzgâr
- Fâsıka la netler ider mustafa
Kâtelehullahu bi s-seyfi l-belâ
- Câm-ı sabûhı güneş ise dahi
Sâye gibi yerlere cal ey ahi
- Zelzeledür beyt-i vucûda şarâb
Beyt-i vucûdı yakar eyler harâb
[1011]- Sâgar-ı meydür şer-i ma nevî
Nikbet-i sûri zarar-ı ma nevî

[1011] a) zer-i ma nevi : şûr-ı ma nevî

Sevme sakın fısk u fücûr ideni
Bâde gibi güdeni eyler denî
45a Fıskuñı terk eyle nihân u iyân
ʿÖmrüñe vü mâluña eyler ziyân
Görmedi ömründe bir ehl-i suhûd
Fâsık ola yüz yaşıya bir vucûd
Adama bu tecrübe oldı delîl
ʿÖmrü hârâmilerüñ olur kalîl
Akılı şol nesne ki mecnûn ider
ʿAkıl iseñ aynuña alma gider
Göñli kara pend mi sonur bıkar
Bâde-i gül-gûnı ider bî-nevâ
Pendle râm olsa eğer her pelîd
Yüzi ebû cehlüñ olaydı sefîd

HİKAYET-İ GARRA

Mısırda bir pâdişehe bahr u ber
Eyledi bir şeyhi ziyâret meğer
Rûhı ömrüñ derdle mecrûh idi
Feth-i kelâm eyledi şeyhe didi
Hâtırum ey şeyh ne nedür aceb
Ahirete gitmeği itmez taleb

Bin yaşasam hazret-ı ʿadem misâl
Gönlüme gelmez heves-i intiḳâl

45b Ḳor giderüz fânî cihânı veli
Şevḳle pek pek yapışûr hırs eli

Didi aña şeyḫ-i mubârek naẓar
Geflet-i dünyâ-saña itmiş zarar

Yapıdıgun el kasr u sarây-ı taʿb
Ahiretüñ evlerini yıktı hep

Cânuñ o virâneyi itmez murâd
Aña cıkub gitmeğe eyler iʿnâd

Bundaki eyvân-ı refiʿ ü bülend
Anda yerüñ ḳomadı ey derd-mend

Kesret-i ünvân u gınâ-yı kesîr
Maʿni yüzünde seni ḳıldı fakîr

Ahiretinde kime olsa ʿazâb
Bunda iken cânı çeker ıztırâb

Ruḥı ile söyleşür olsa kişi
Olmaz idi hiç işinüñ yañlışı

Hâʾil olur cânuña cism-i kesîf
Mürşid olamaz saña cân-ı laṭîf

Târik-i dünyâya hezâr âferîn
Cân virür olsa eceline yaḳın

İzzetine göñli şehâdet ider
Cânı cihândan ferah ile gider
46a Cânını kılmaz eceli bî-huzûr
Seyre gider gibi gider pür-sürûr
Olki ola mâl u menâl ile hây
Firkat-i dünyâ aña olmaz kolay
Ayine-i ibrete bak her zamân
Saña yüzüñ ağını eyler beyân
Belki senüñ oldı alâkañ kesîr
Ahirete gitmeği itdüñ esîr
Sevme ki yüzlü cihâî kati
Müşkili olur sevdiğünüñ firkati
İt gibidür solki anuñ dâ ima
Zevki yeri cîfe-i dünyâ ola
Vây aña kim kılmasa rây-ı münîr
Bunda azîz da o râh-ı fakîr
Mâlik ise dâhi bütün ʿâleme
Kâr-ı zarûridür ecel adama
Hey meded Allah meded dahi meded
Kullaruña çünki eyle sened
Eylemese hâtıra dünyâ hutûr
Aldamasa halkı meta u l-gurûr

Ahireti añlasa kasâvet basar
Hab-ı gam eyler gözüni bî-basar
46b Cürmi çoğaldıkça kişi azmasa
Nefsi hevâsına uyup gezmese
Tevbe vu tevfiki refîk eylese
Alem-i tahkîke tarîk eylese

HİKAYET-İ TUHFE

Mürtekib-i ma'siyet-ı eşkiyâ
Mükteseb-i zillet-i daru'l-bekâ
Mûcib-i fitne sebeb-i ihtilâl
Bâ'is ahvâl-i cidâl ü kıtâl
Alet-i hengâme-i cürm ü günâh
Nev-i benî ademe hışm-ı ilah
Ya'ni ki Mervân-ı emîri l-a'vân
Ka'beye ünvânla oldı revân
Bir niçe a'râbı idinmiş çeri
Zâg u zegan-veş kara mağbûnları
Akdı kıtâr-ı cemel enhâr-var
Eyledi sahrâ yüzüni küh-sâr
Rûh-ı revânına bu oldı ümîd
Sûretinüñ ola sevâdı sefîd

Kaʿbe vü zemzemden ide fâʿide
İtdüğü ʿısyânı yuya arıda
47a [1055] Üşdi temâşâsına anuñ avâm
Nite ki deccâla ussâtuʿz-zamân
Şevketle elde ṭavâfa revân
Anı gören sevrülür idi hemân
Arıla güyâ seçer-i meyvedâr
Öğüne baḳardı sıġâr u kibâr
Yüzlerine didi o şâh-ı ḫaşîn
Mekkenüñ adamlarına âferîn
Hürmet ider baña ıraḳdan geçer
Çağrı benim yüzime itmez naẓar
Ṭurı gelüb nite ki ʿâb-ı revân
Aña didi yeryüzü sulu civâr
Yolda hicâbile idüb iltiʿâm
Hürmet ider ṣanma sañâ ḫâs u âm
Sen ba fesâd necis gibisin
Her kişi senden saḳınur dâmenin
Görse ıraḳdan geçer eyler hazer
Kimse necîs yüzine itmez naẓar

[1055] a) oldı : olsa B,C

\- Hâdire tâ'at olur eşkıyâ

Uğramaz üstüne anuñ evliya

1065- Bâd-ı sitâdan nitekim bûstân

Bu sözle bozuk düşdi hemân

47b - Merd-i veli havf ider Allah'dan

Korhusı yok zâlim olan şâhdan

\- Alemi göreni gözeden pâdişâh

Sâlih olanı kuluna olur penâh

\- Haşre değin dilde olur dâstân

Kıssa-ı Mervânla Nûşu'r-revân

Anı söğer bunı öğer işiden

Gör nice olur yaramaz iş iden

1070- Ben didüğüm esle yüri sen sen ol

Düşmen-i mevlâya hemân düşmen ol

HİKÂYET-İ RA'NA

\- Seyre cıkar mütekkebir ü vezîr

Merhameti az itâbı kesîr

\- Zulmi ziyâde elemi bî-şûmâr

Cevri nihâyetde gamı sad-hezâr

\- Sırtına bir sırma ser-â-zer giyer

Ahireti câmelerini sayar

Ḳulları çok nökeri var bî-kıyâs
Ẕâtı zebânı gibi menfûr-ı nâṣ
Yel gibi eşhâsı yasavulları
Berg-i hazân gibi sürerdi geri
48a Bir kişi yolundan anuñ ol maḥal
Ṭurdı ṣavulmadı miṣâl-ı ecel
Şevketine çün felek-i bî-s̱ebât
Zerre ḳadar eylemedi iltifât
Geldi ʿitâb itdi âña bir civân
Didi eyyâ ebleh ü devr ü zamân
Varis̱e sen bu geleni bilmedüñ
Hurmetini ʿizzetini ḳılmaduñ
Ḳarsula eyyâm-ı saʿâdet gibi
Yanına var sâye-i devlet gibi
Virdi cevâbın didi ey bî-uṣul
Aṣlı ile bildüğüm adamdur ol
Evvelî bir ḳatre-i âb-ı kerîh
Ahiri bir pâre tụrâb-ı kerîh
Başına divâne gibi ḫalk üşşer
Ḳayd-ı cihânile belâya düşer
Zâhirdür alet-i cürmü günâh
Bâtınıdur mezbele vü cîfe-gâh

1085- Ahirete gitmeki ölse eğer
Kenduyi hayl-i haşenti kâr-gider
- Mübtezel ü zâr u hazîn ü melûl
Ḳabri içinde yalñuz ḳalur al
48b - Peşşe ḫalâsından açar bâl u per
Başına yüzüne gözüne ḳonar
- Başını ḳutarmağa dermânı yoḳ
Zevḳ ü ṣafâsından anuñ derdi çoḳ
- Câme-i zerrîn ile ol hod-pesend
Diñle senüñ gibidür ey derd-mend
1090- Ḫalḳuñ ulu'l-emri Ululanmasa
Kenduyu maḳbûl-i ḫudâ ṣanmasa
- Ḥalḳa ululanma ki olur ʿazâb
Ṭaşa tutarlar ulu nice kilâp
- Şah ki dervîş-i nihâd olmadı
Göñli murâdın ebedi bulmadı
- İsterisen niteki bahr-i muhît
Kefenüñ içinde ola arz-ı basît
1095- Gevher-i iḫlâs ile deryâ-sıfat
Sâf-dil ol meskeneti miskin it

FASL-I SANİ TERBİYE-İ GAFİLİN VE MEV İZETU'L-CAHİLİN

Gel beri ey hak sözüne uymayan
Tâʿatinüñ lezzetini duymayan
49a Gâyetile hastasın ey nekbeti
Acı gelür saña şükür şerbeti
Derd-i hevâ canuña itmiş hulûl
Bu ulu niʿmetleri itmez kabûl
Kaldı hevâ ile ibâdetlerüñ
Vâh ki havâlandı cerâhatlaruñ
Asiye söylense nasihat sözi
Düzd ü harâmi gibi gülmez yüzi
Cürm ile bozulsa mizâc-ı usât
Sem-i helâhil olur âb-ı hayât
Hakkı seven tâbi -i Kur'ân olur
İzzeti Kur'ân'a fırâvân olur
Bir kuluna hükmüni götürse şâh
Hükmüne eyler edebile nigâh
Hükm-i şerîfine muhabbet koyar
Yüzüne gözüne sürer hep uyar
Şâhlaruñ şâhı hudâ-yı kerîm
Hükm-i hümâyûni kelâm-ı kadîm

\- Ḥükmüne ey vây iderse ḫilâf
Kellesinüñ kâfın iderler şikâf
\- Ḥükmüni tutmak mıdur olkim müdâm
Ḥâtırını emr-i harâm ide râm
49b - Ya‘ni ki maġlûb-ı şeyâtîn ola
Teñri sözün ṭutmaya bî-dîn ola
1109- Yanık ezânı işide ṭınmaya
Düşmiyecek başı yere ağmaya
1110- Girmeye gûşine salâ-yı salâḥ
Eğme başını ṣabâ-yı salâh
\- Hep zehebinde dün ü yün fikreti
Mezhebini bilmeğe yoḳ himmeti
\- Dinini islâmını itseñ su’âl
Yire baḳar düzd ü ḥarâmi miṡâl
\- Bilmeye islâmunuñ ismin bile
Ḳâbil olup uymaya bir ḳabîle
\- Ola belâ gibi erâzil-nişîn
Olmaya bir ehl-i yaḳîne yakın

1109 b) agmıya : eymiye B,C

[1115] Râgıb-ı dünyanuñ ola râgıbı
Nefsi hevâsına yele yel gibi

Sohbet ide tâlib-i dünyâ ile
Dost ola düşmen-i mevlâ ile

Nice müslümân diyem olʿademe
Beñzeye zâtı harr-ı lâ-yefheme

Karlu keşiş dağı gibi kış u yaz
Ak sarına kılmaya amma namâz

50a Ab-ı vudû yüzüne tokunmaya
Çıkmaya yüzi karası yunmaya

Rişte-i tesbîhe eli varmaya
Kâhil ola zikre dili varmaya

Câhil ola küfrüne fikr itmeye
Zikr ideni sevmeye zikritmeye

Añlamıya lâ ile illâ nedîr
Gözlemeye maksad-ı aksa nedür

Kesmeye zünnârını mikrâsla
Kendusi kendüya ola bir belâ

Yok haberi lâyı sararsañ eger
Râyiha-ı lâ dan ola bî-haber

[1115] b) nefsi hevanına : ehl-i hevayile B,C

Şânı bülend olmaya şeyṭân gibi
Ḳara gönülli ola zindân gibi
- Ṣubḥ u mesâ ehl-i mesâvî ola
Bâtım meymûna müsâvî ola
- Ẓâlim ola ânir-i câbir ola
Bir mütecebbir mütekebbir ola
- Ḳatl-ı enâmıyla ide iftihâ
Tengri binâsın yaka leylü nehâr
- Ḳanlu ide kenduyi hekân gbi
Señi yaman ola Nerîmân gibi
50b Acı gele diñlemeye hak sözi
Kâf gibi döndire ḥaḳdan yüzi
- Eğri baḳa ellere nâyı gibi
Eğri ola râyı mürâyı gibi
- Ḥadd-i nihâyetde ola hiddeti
Ḥışmıle alûde ola haşmeti
- Ṣanki Hilâl-i felek-ı iḥtişâm
Gûşe-i ebrûyile vire selâm
- Ḳoltuğını kaldıra unvân ile
Ḳulb taka kenduye isyânla
Yüksek uca beñzeye hem laklaka
Burnı anuñ kâf dağına baka

\- Kini ola halka görünmez belâ
Ellere teklîfi savulmaz ḳazâ
\- Yatsa marîz olsa eğer ol ġarîb
Gelse aña bir sarı başlu ṭabîb
\- Her neyi men eylese añı yemez
Esler anuñ sözlerini lâdimez
\- Teñri sözin eylemez amma ḳabûl
Girmez anuñ gûşına kavl-i resûl
1140- Merd-i harâbâtı u ehl-i inâd
Gülşeni kâr külhanı eyler murâd
51a - Kor aseli yer basali bî-mezâḳ
Uymaz eyu söze ale'l-ittifâḳ
\- Yaramaza mevâize ikmez ḥulûl
İylikle iyliği itmez kabûl
\- Zâlime zulmi zebeb-i ibtizâl
Sân-ı perişân-ı nişân-ı zevâl
\- Asilerüñ ma siyet-i fâsidi
Oldı cehennemliğünüñ şâhidi
1145 [1145]- Oku bu bahr-ı izzeti fikre var
Ara bu deryânuñ içinde zülâl

[1145] a) gikre var : fikre tal B,C

TEMSİL-İ DÜNYA

\- Hażret-i İsâ'ya aleyhi's-selâm
Teñriden irişdi ʿaẓîm iḥtirâm
\- Toğduğı günlerde o bedr-i tamân
Virdi nübüvvet aña Rabbü'l-enâm
\- Eyledi irşâd-ı ṭarîḳ-i ṣevâb
Küntü nesiyyen deyü virdi cevâb
\- Tıfl-ı saġîr iken o şâh-ı kebîr
Zâviye-i maʿrifete oldı pîr
1150- Ey baḳar-ı bi-baṣar u bî-hüner
Maʿnası yok sûretüñe kim baḳar
51b - Aç gözüñi ḥażret-i İsâ'yı gör
Ḥâl-ı sebâvetdeki maʿnâyı gör
\- Gün gibi şevḳile tulû itmedeñ
Nûr-ı kemâl ile gelüp gitmedeñ
\- Maʿrifeti bâri burada ḳazan
Ḥâyili çâk ile gider aradan
1154- Ey görünen zâhiri yüzi vahye
Ḳocası nâ-bâliġ u genci sefîh

1154 b) genci sefîh : pîri sefîh B,C

Tâ'ati yok gayreti yok ârı yok
Döndüñ ol eşcâra ki esmârı yok
Sûret-i adamda hezerân hımâr
Sencileyin elli yaşar yüz yaşar
Tâze iken ömrü hebâ eyledüñ
Cehlüñi kendüñe belâ eyledüñ
Pîrlik ile bedenüñ oldu nûn
Ser-keş iken kıldı seni ser-nigûn
Sendeki yok ilm ü hünerden nişân
Döndü tehi kâseye cismüñ hemân
Başuñ ağardı nitekim karlu tag
Göñlün evi kap kara mânend-i zâg
Sanki pelidüñ kurusudur üzüñ
İki budak yerine beñzer gözüñ
52a Göz değil ol ayn-ı 'ademdir eğer
Kılmaz ise rû-yı kemâle nazar
Kametinüñ şâhını eğmiş hevâ
Köhne binâ gibi baka yire ta
Kadduñi hâyfâki misâl-i hilâl
İdemedüñ kıble-i maksûda dâl
Dest-i fenâ cismüñi itmiş dütâ
İndüriyarı seni hakdan yaña

\- Ṣoyun öldürmek için ey denî
Mevr gicesi çökermiş seni
\- Yumruğunuñ altına almış ecel
ʿAyineye baḳ yürü inṣâfa gel
\- Tig-i ecel andaki ʿüryân olur
Pîr ü civân kendüye yeksân olur
\- Mâh-ı neve ḳıl naẓar ey nev-civân
Tez ṭolunur dîdeden alur nihân
Gül gibi ʿâlûde ola ʿömrüñ az
Ḥaḳḳa niyâz ile yürü ḳıl namâz
\- ʿİzzet-i irşâda degil niyetüñ
Belki murîd olmaga yoḳ himmetüñ
\- Mürşid-i kâmillere var ibret al
Hût gibi ḳulzüm-ı taḥḳîḳe ṭal
52b - Müsrif-i ʿömr olma ṣaḳın ḳış ü yaz
Kesb-i kemâl eyle yürü oḳu yaz
\- İlm ü hüner râhat-ı ervâhdur
Fetḥ-i kelâm itmeğe miftâhdur
Yazılu taṣvîr gibi fi l-misâl
Baḥs-ı maʿânide baḳub ḳalma gel
\- Cehli olur adama derd-i nihân
Lâl ider insânı bu ʿukdu'l-Lisân

Zulmet-i cehl oldu belâ-yı şedîd
Urmasan ağzuñ kapusuna kilid

Nâr-ı cehâletle münâfık misâl
Gönlü kara alma şakâyık misâl

Lâle-i hamra gibi düşmez sâña
Rengüñ ola olmaya bû-yı safâ

Kudretüñ oldukça çalış adam ol
Madde-i ilmile müstahkem ol

Merdüñ olur ma rifeti devleti
İki cihânda sebeb-i izzeti

Sugluna baş eğmese gökte hilâl
Kılmaz idi zerrece kesb-i kemâl

ʿAkil olan kâmile bu söz yeter
Bahr-ı vücûdunda cevâhir biter

TEMSİL-İ DİĞER

53a Kîse gibidür bu vucûd-ı ricâl
İlm ü hüner aynı ile genc-i mâl

Sûret-i bî-maʿnâya olmaz nazar
Akçe ile kîse olur muʿteber

Anda ki yok nakd-ı selâh-ı ʿamel
Oldu tehî kîse gibi mühtezel

Kâlıbi bî-rûh gibidür hemân

Hikmete gavvâs olıcak erd-i ham

Añlasa kendüye çıkaran müdâm

53b Olmasa isyânla yüzi kara

Eylemese kendüzini mashara

[1195] Muglim u âsim ü bed-kâr u dil-fikâr

Berg-i hazân var hevâlarına

[1188] b) ta zim-i seza : ta zîme-sezâ B,C

[1195] b) havâlarına : havâşına B,C

[1200]- Eğme sehi kameti sarsar gibi
Girme vehâline anuñ gül gibi

Varmagıle emirde ey merd-i şûm
Rûzuñı şâm eyleme ey merd-i şûm

İşleme el işi mis̱âl-i yezîd
Ḥalḳa-ı la'nedür a hâl yelîd

Râ gibi olma ohuruñ râgibi
Çalına ardın döne şeştâ gibi

[1200] b) gül gibi : gel beri B,C

Râh-ı vilâyetde olur nâ-tüvân

1210- Zâni-i câni daḫi bed-kârdur

Anda ne ay bunda ne gün vardur

- Eyleme her fâḥişeye iltiyâm

İt yalağından yimez adam ta'âm

- Sevme anuñ gibi zen-i reh-zeni

Nâḳıṣatu'l-'aḳl u denî güdeni

- Muttaṣıf alma ṣıfat-ı gûlla

Söyleşelüm gelberi ma'ḳûlla

- Bir gözü âhûyı şikâr eyleseñ

Der-bağal u bûse-kenâr iseñ

1220- Adamuñ îmânı gibi yâr-ı ġâr

Muhteşem ü muḫterem ü iḫtiyâr

\- Evvel-i her ṭâife-i evliyâ

Ya'nî ki ṣadıḳ-ı resûl-ı Ḫüdâ

\- Piş-rev-i ümmet-i faḫr-i cihân

Şeyḫ-i ṭariḳât sened-i'âşiḳân

\- Gördi celâlile gelür nâ-gehân

Rûz-ı ḳıyâmet gibi bir nev-civân

1219 a) gatür ġafleti : gider ġafleti B,C

Yüzi mübârek sözi güher-nişâr

1230- Raḥmet-i ḥaḳḳ ʿâlem-i taḥrîrsin

Hem ʿameluñ ṣâlih ü pîrisin

Şanki neden geldi ayâ kâm-yâb

Tâze civândan bu ḳadar ictinâb

1232- Didi ki bu âteşe düşdi beşer

Yaşı ḳuruyı bir ugurdan yaḳar

1225 b) ṣûret-i adamda : ṣûret-i insanda B,C

1232 a) dürdi : dönmez B,C

Pîrlik olmaz bu belâya ḥicâb
Câna virür tâb-ı teni ıżṭırâb

Nâr-ı ġezâbından anuñ merd-i ḫâṣ
Cânını perhîzle eyler ḫalâṣ

Ey ḥasenât ıssı Ḫüdâ-yı kerîm
ʿIṣmetüñi eyle göñülde muḳîm

55b Vir bize anlar gibi bir iḳtidâr
Eyleyelüm nâr-ı belâdan firâr

Öldürelüm nefsimüz emmâresün
Arayalum derdümüzüñ çâresin

TEMS̱İL-İ LAṬÎF

Diñle bu ilhâm-ı Ḫudâ dan ḫaber
Adamı maʿḳûlle ilzâm ider

Cümle ziyân-kâra irüşür ziyân
Cennete giremez ebedî mûziyân

Fil ü ḫanâzîr ü kilâb u ḥımâr
ʿAḳreb ü mâr u esed ü sûsmâr

Bunlaruñ ems̱âli ḳabîḥuʿl-vucûd
Mertebe-i rifʿate ḳılmaz ṣuʿûd

Ṣûreti vü siyreti mekrde olan
Gülşen-i firdevsde itmez mekân

\- Besmaya ol kişi kim cennete
Lâyıḳ-ı raḥmet irüşür raḥmete
\- Ḥâluñu bed-ḫûydan eyle ḳıyas
Ḳama vucûd âyyînesin şöyle pâs
\- Ḥâṣılı bed-ḫû olan anlar gibi
Ḥûr-ı ʿînânuñ olamaz ṣâḥibi
56a - İşleme merdûd-ı Ḫudânun işin
Ḳażı kitâb-ı ʿilimüñ yañlışun
\- Fîl gibi fi'l-meṣel olma ḳerîḥ
Ḫalḳa büyüklenmeñi ḳo ey sefîh
\- Nâra düşer ṭâʾife-i ḫûk-hû
Cenneti semtinden açılmaz ḳapu
\- Kelb gibi eyleme ḥar ḫar-ı cidâl
Ehl-i cehennem ṣıfatıdur bu ḥâl
[1250] - Şîr gibi yırtıcı iseñ eğer
Boynuña aġlâl-ı selâsil geçer
\- Ḫar ki muzaḫraflığı itti ḳabûl
İt gibi menfûr-ı ricâl oldı ol
\- Bâzûş ol kim ucurur murġ-ı cân
Ḫuld-ı berîni idemez âşiyân

[1250] a) yırtıcı iseñ : yırtıcı olsan B,C

\- Olma baḳar vaṣfı ile muttaṣıf
Ḳılma sa'âdet ḳamerin münḫasif

\- Cennete mûzîlik olurmuş ḥicâb
'Ayn-ı ḫaṭadür saña terk-i ṣevâb

[1255]- Cenneti ṣanma kim öñden saña
Bir nice mûzîlere ihtâr ola

\- Dime ki ġılmânla ḥûr-ı 'acîb
Ser-ḫûşa vü bengîye ola naṣîb

56b - Varise aḫlâḳ-ı zemîmeñ eger
Ehl-i 'aẓâb olmaġa şâhid yeter

\- Ol kişiden kim ola râżı ḫüdâ
Cennete Rıḍvân gibi oldı sezâ

\- Anda ki ola mülkiyet-i müdâm
Câ-yı mu'allada da bulur iḥtirâm

\- Bendeye kim ḫulḳ-ı ḥasen kâr olur
'İzzet-i sulṭana sezâ-var olur

\- Raḥmet aña cürmün aña iñliye
Añlaya ma'ḳûl sözü diñleye

\- Tövbe ile müşgüli âsân ola
Lâyıḳ-ı iḥsân-ı firâvân ola

[1255] a) Cenneti ṣanma : cenneti sen ṣanma B,C

HİKÂYET-İ RAᶜNA

İki cihân serverinüñ çakeri
Ḫayra girer ḳaṣd-ı ziyâret ider
Aldı ele ḫâṭır-ı şehbâzını
Açdı aña ṣûfiligi râzını
Baḥr gibi gevherin itdi nisâm
Eyledi göñlündeki âşikâr
57a Ni metinüñ cânibine dönmedi
Tınmadı aña hergîz el ṣunmadı
[1268] Anda miṣâl-i şecer-i meyve-dâr
Başını egdi ögüne itdi ᶜâr
Ḥayrete vardı veledi vâlidi
Aṣlını bilmek diledi vâlidi
Didi ṭaᶜamuñ yimezin aṣlı var
Ġam yime incinme ṣakın itme ᶜâr
Vaḳt-i ḥasâd idi idersin mürûr
Ḫâṭırum oldı bu işe bî-ḥużûr
Nâle-i vâhile yetim-i filân
Ḥarmanını savurur idi ᶜiyân

[1268] b) Başını eğdi : Başını çekdi B,C

Baʿżı ṣaman çöpüni bâd-ı ṣabâ
İrgürür idi ḥarmanuñdan yaña
Ḥarmanuña ḳarışur idi ḥarâm
Ġâyet ile şübhelüdür bu ṭaʿâm
Mâl-ı ḥarâm oldı muḫâlif ġidâ
Artar anuñla maraż-ı eşḳiyâ
Gel ne ḳadar zaḥmet ise ey mürîd
Ḳıl sebeb-i zaḥmetüñi nâ-bedîd
Ḫalḳı bunuñ gibi ḥuḳûḳ-ı ʿibâd
Nûr-ı velâyetden ider nâ-murâd
57b Laʿnet o şaḫṣa ki günâha gire
Zeydüñ ala malını ʿömere vire
Elleri mâl ıssı ider eşḳıyâ
Kendü vebâl ıssı olur dâima
Görmez ise mâl-ı ḥarâmı gözi
Câm-ı şarâbı gibi gülmez yüzi
Güç olur insâna ṣelâḥḥiyeti
Maʿṣiyet amma ki ḳul ider ḳatı
Uġur ebu der-bent-i ṣalâḥḥiyete
Geç yöri ṣaḥrâ-yı refâhiyete

HİKÂYET-İ ZÎBÂ

Var idi bir ehl-i riyâ şeyḫ-i şum
ʿAşıḳ-ı şeydâsı müridân-ı rûm
Ṣanki ṣoyunmuş ḫaṭab-ı muşe-zâr
Ḳara sarardı başına hile-kâr
Keṣret-i cemʿiyeti baḥrü'l- enâm
Ana aḳardı su gibi ḫaṣ u ʿâm
Muntaẓır-ı himmeti şehr-i diyâr
Nâẓırı ihsânı sıġâr u kibâr
Tâcile teşhîr-i ḳulûb eylemiş
Ḥırḳayı settâr-ı ʿuyûb eylemiş
58a Göñli ḳara bir karaçı ḥeḳḳa bâz
Ḳara başına olamaz çâre-sâz
Eller üşürdi eline öpmeğe
El mi değerdi elini öpmeğe
Aldamış eblehleri aḥmaḳları
Bî- ḫıred u gul ü Ḥebenneḳaları
Vardı mürîd olmaġa ʿayne'l-ḳużât
Ḳaldı o şaḫṣa ʿadem-i iltifât
Şeyḫi meger gördü o merd-i ilâh
Ḳıbleye ḳarşu tükürür gâh gâh

\- Mâh gibi ḥâli degil ber-karâr
Zühdi var amma niçe noḳṣânı var
\- Hem dahi pür-gû-yı keṡîri'l-kelâm
Sevmedi iṣrâf-ı kelâmın tamâm
Didi bu hem müṣrif ü hem bî-edeb
Ḫalḳa nice şeyḫ olabilur ʿaceb
\- Niteki seyyâre-i heft âsumân
Geldügi câniblere gitdi hemân
\- Bî-edebüñ kâr-ı kerâhiyeti
ʿAḳibet olur sebeb-i ẕilleti
\- Her ne ḳadar eyler ise iḥtirâz
Râzını âḫir ṭuyurur ḥaḳḳa bâz
58b - ʿAbid-i bî maʿnâ miṣâl-i ġanem
Biri birisine uyar dem-be-dem
Baḥr-i muḥite düşer ise biri
Cân atar ardınca düşer sâ iri
\- Olma ṣaḳın reh-zen-i ʿayyâra yâr
Aḳluñı uġurlamun zînhâr
\- Ehl-i riyâde çok olur laḳlaḳa
Yükledür kendü yükün aḥmaḳ'a
\- Ḳıṣṣa-i iḍlâlini gerçek ṣanur
ʿAdem-i mescûd gibi aldanur

Ḥâme gibi yetmiş iki dil bilür
Nâme gibi ehline ifşâ ḳılur
Ḥîle ila ade veliye çıkar
Aña edâni vü erâzil aḳar
Kâmil olanlardan ider iḥtirâz
Söylemez itmez aña ifşâ-yı râz
Söylese zirâ ṭuyulur illeti
İlleti ṭuyulsa gelür zilleti
[1318] Ṭınmadığı cehlini eyler ʿiyân
Virdine meşġûl olur ol nâ-gehân
Ṣûfilerinüñ çogı nâdân olur
Bilmiyeni aldamak âşân olur
59b Neyler ise eyler ider bir fesâd
Bir niçe nâdânâ virür îtiḳâd
Başına ḫalḳ üşmek içün her zamân
Al et-i hengâme olur eblahân
Başına dîvâne gibi ḫalḳ üşer
Ḫalḳa temâşâ olur ol bî-hüner
Beğlere paşalara varmaz geçer
Ḫasta iken görmege vara meger

1318 a) eyler ʿıyân : eyler nihân B

Başın oḳur varsa duᶜâlar ḳılur
Adamuñ iḥsânı zamânın bilür
Şeyḫi yatan ḫasta dil ü cânda
Gönderür inᶜâmla iḥsânla
Eyler ise âḫirete irtiḥâl
Meyyitine varur ider celb-i mâl
Ḳabrine ṭabut yanınca gider
Yaᶜniki iẓhâr-ı ḥaḳîḳat ider
Beglere paşalara irer eli
Ölüsi dirisi olur me'keli
Anla bu deccâllaruñ âlını
Diñle biñinden birinüñ hâlini

HİKÂYET-İ TUḤFE

60a Bursa'da bir şeyḫ-i ᶜadîmi'l-miṣâl
Ḫud'a ile eyledi taḥṣîl-i mâl
İlleri nâm eyler idi reyle
Rû-yı tevâżuᶜla müdârâyla
Bir yeñice ḫâne binâ eyledi
Aḫiretin yaḳdı hebâ eyledi
Raḥmet aña evyapa eṭfâl-var
Yapduġı sâᶜatde ide târ umâr

Birisi mânend-i nesîm-i ṣabâ
H̬ânesine girdi buluşdı aña
Öpdi anuñ pâyını dâmen gibi
Açdı aña nâzını gülşen gibi
Şeyḫ o kişiye didi dülger misin
Ḥâl-ı binâdan bilir anlar mısın
Didi ni^cam dülgerüm ey muḥterem
Hıdmetüñı itmege geldim bu dem
H̬ıdmetüñı itmege geldüm bu dem
Şeyḫ su'âl eyledi tekrâr aña
Ṭurur idi kendüde ḥelvâ nihân
Çözdü öñü ḳodı anı hemân
60b Didi girü aña bu şeyḫ-i velî
Belki senüñ aduña dirler ᶜali
Didi Alidür adum ey nâm-dâr
Düşmene endâmum olur ẕü'l-fiḳâr
Ṣandı bu bî-ᶜaḳl u ḳalîli'l-ḥayâ
Eyledi iẓhâr-ı velâyet aña
Ḥayrete vardı bu ġarîbü'l-bilâd
Ṣûfi olup itdi ᶜaẓîm iᶜtiḳâd
H̬âne binâsına o kişi meger
Eyledi geldikde ser-a-ser naẓar

Bildi ferâṣetle ki dülgerdür ol
Ḫâne binâ itmeġe aḳderdür ol
Ḫâne-i şeyḫe iderken duḫûl
İçeruye girde megeslerle ol
Bala yaġa ẓarf olamaz detmâl
Bildi ki ḥelvâsı var ol ehl-i ḥâl
[1348] Ṣavmaʿada bir ʿAli adlu civân
Şeyḫe mürîd olmış idi nâ-gehân
Taşrada birisiʿıraḳtan aña
Adı ile çaġurup itdi nidâ
[1350] Senderenüp dülger olân bî-nevâ
Baḳdı ʿaleʾl-fevr nidâdan yaña
Adı ʿAli olduġını bildi şeyḫ
Adını kenduye ʿiyân ḳıldı şeyḥ
61a Eyledi şeyḫi bu kişi dâstân
Üşdi velîdür deyü ḫalḳ-ı cihân
Şeyḫ-ı ḫıred-mende bu dervîş-i gûl
Aḫir ʿömrune degin oldı ḳul

[1348] B) nâ-gehân : bir zamân B,C

[1350] A) senderenüp : sendereyüp B,C

Adama meddâḥi virur iştihâr
Simle zer gibi olur nâm-dâr

Dâl gibi eyle tevâżuᶜ müdâm
Göñlüne gir adamuñ ey merd-i ḫâm

Cevher idrâkuñ olan maᶜdenî
Kendüsine dost iden düşmeni

ᶜAḳlı kemâlinde olan böyledür
Yaramaza iyligüni söyledür

ᶜAḳlı az olanda çoġ olur ḫaṭâ
Dostunı düşmen ider dâ imâ

Şeyḫe ferâşetle mürîd ola gör
Sen daḫi bir şeyḫ-i ferîd ola gör

FAṢL-Î S̱ÂLİS̱ MUḤABBET-İ DÜNYÂ BÂᶜİS-İ
MEŞAḲḲAT-İ ᶜUḲBÂ OLDUĞÎNÎ BİLDÜRÜR.

Döndü belâ baḥrına dünyâ-yı dûn
Eyledi ġavvâṣlarun ser-nigûn

[1362] Ana ṭalar nicesi gevher bülür
Niçe batdıkça batar ġarḳ olur

61b Maᶜrifet-i İlahûn olur ṭâlibi
Gevherüñ maḳṣûduñ olur ṣâḥibi

[1362] b) Nice : Niçesi B,C

\- ʿÖmrüni işrâf iden ehl-i fesâd
Fırṣâtı fevt eyler olur nâ-murât

1365- Adama bu âlem-i bî-merḥâmet
Oldı meger mezraʿatü'l-âḫiret

\- Toḫum-ı ḍalâlet ekerseñ eger
Saña belâ ile ʿuḳûbet yeter

\- Her kişi dünyâ evini ḳor gider
Nârını bundan bile alur gider

1368- Zühd olur adama dıraḫt-ı bülend
Meyve-i raḥmetden olur behre-mend

\- Vây aña kim ḥâil ola ẓulmeti
Göz göre refʿeyleye bu rifʿâti

1370- Ḥâl-ı ṣalâḥile iden irtiḥâl
Rifʿate irişdi Mesiḥâ misâl

\- Ḳonuğunı öldürür pici dür felek
Ḫânına el ṣunma miṣâl-i melek

1372- Leẕẕet-i dünyâya kişi uymaya
Ḳâtline ḳaṣd eyleyeni sevmeye

1368 a) olur adama : olur insâna B,C

1372 b) sevmeye B sevmese B,C

Düşme anuñ dâmına ʿâmi gibi
Ḫalḳı ṣoyar düzd ü ḥarâmi gibi
62a Virduguni alıcı dünyâyı ḳo
Mültefit olma ḳurı ġavġâyı ḳo
Aḳçası mâlı sebe-i iḫtilâl
Aḳ ṣarının merd-i münâfık mişâl
Od yaluñı gibi zer-i muʿteber
Oldı Yahûdi gibi ʿayn-ı żarar
Benzer o hammâma ki bâb-ı semâ
Kimi girer kimi çıkar daʾimâ
Çek ṭurıcaḳ ẕevḳ ü ṣafâsı gider
Adamı bî-ṭâḳat u bî-ḫûd ider
Yaʿni ḳażâ ile olur ey faḳîr
ʿÖmr-i ṭavîl ile günâhuñ keṣîr
Gözi açıḳlar gözine her zamân
Ṣanki örümcek aġıdur âsumân
Döndi o der-bende bu dâru'l-ġurûr
Eylemez âynada revende ḥużûr
Pâdişeh-i maʿrifetüz Uluyuz
Sözümüzi añlayanuñ ḳuluyuz

HİKÂYET-İ ĠARRA

Bir ḳarı var idi bu dünyâ gibi
Arḳası bukülmiş idi yâ gibi
62b [1384] Cevher-i ʿömri yad ḳılmış meger
Yer yüzine ṭoġrı egilmiş arar
1385- Mûm yaluñı gibi aġarmış seri
Aḳ saçı olmış başunuñ çadırı
Yüzi buruşmuş ṭurur idi melûl
İtmiş idi başına yüz yirde yol
Gitmiş idi gülmesi sankim seḥâb
Aġlaması ḳalmış idi hem çü âb
Ol ḳarınuñ diñle temâşâsını
Ḳoydı sıġır tersine berpes kirpârını
Baḳdı aña bir kişi itdi suʾâl
Didi eyyâ ebleh ü aşüfte-ḥâl
1390- Bu ne ḳabâhat ne feḍâḥet olur
Bu ne kerâhet ne sefâhet olur
Yunmış arınmış bizi itdüñ ḫarâb
Belki ṣanursın bu ḫaṭâ bî-ṣevâb

1384 a) yad kılmış : yavi kılmış B,C

Ḳaḳdı el pîre zen-kârdan
Tersine döndürdi yüzüni hemân
Virdi cevâbını didi ey sefîh
Ṣanma benüm kârımı kâr-ı kerîh
Dime ki kir pas mı kir pas olur
Mühürlü kagıt gibi berrâḳ olur
63a Ḫalḳ bezek ağına eyler naẓar
Aḳlıġla zenler olur mu teber
Terbiyet eylerdi o kirpâs ta
Lâyıḳ-ı ḳurbiyet-i insân ola
Terbiyet ile kişi sirâc olur
Adam u'âlem aña muhtâc olur
Cîfe-i dünyâya ṣalındı beşer
Ḥikmetini diñle nedür ey peser
Tâ ki niyâz eyleye ṭâ'at ide
Vuṣlata taḥṣîl-i liyâḳat ide
Açıla dünyâyla bâb-ı viṣâl
Ağara kirpâs-ı mülevveş-miṣâl
Mezbele-i 'âleme insân olan
Kesb-i kemâl itmege geldi hemân
Ḫalḳı 'abeṣ yire yaratmaz Ḫüdâ
Ḥikmetinüñ baḥrına ol aşinâ

HİKÂYET-İ RA'NA

Ümmet-i Davûd Nebînüñ biri
Olmuşidi her hünerüñ mâhiri
Kâmil idi'âleme taḥrîr idi
Zâviye-i ma'rifete pîr idi
63b [1405] 'İlm ü kemâl oldı musaḫḫar aña
Nite ki ḫurşîde zemîn ü semâ
'İlmi güneş gibi cihâna müfîd
Keşf-i ma'ânide vaḥîd u ferîd
Himmeti 'âlî ü bülend ü refî'
Beẕl-i ma'ânide seḫî ü şecî'
Ḳâmeti şuġlile mişâl-i hilâl
Olmuş idi ḫalḳa-ı bâb-ı kemâl
Çok idi şâkirdi nitekim nücûm
Aġzı idi maşrıḳ-ı şem'-i 'ulûm
Gün gibi ol pîr-i felek-menzilet
Alâmları eyler idi terbiyet
Ḥażret-i Davûd'a 'alehi's-selâm
Ol kişi içün didi Rabbu'l-enâm

1405 b) musaḫḫar aña : müyesser aña B

\- Bunca kitâbile kemâl-ı hüner
Fâide itmez aña illâ meger
\- Mü'minüñ anda ola üç ḫaṣleti
Ḳomıya elden o güzel ʿâdeti
1414- Birisi budur ki ʿibâdet ide
Sevmeye dünyâ seveni hemdaḫi
1415- Sevmeye dünyâ seveni hemdaḫi
Gözine görinmeye âlem dahi
64a - Biri dahi ṣâliḥ ola hem-demi
Olmaya şeyṭânîlerüñ maḥremi
\- Kimki yaramazlıga iḍlâl ide
Baḳmaya ol mühmele ihmâl ide
\- Biri daḫi mü'mini incitmeye
Göñlüni agrıtmaya açıtmaya
\- Mü'min olan kimse de olur bu kâr
Cümle ḫilâfını ider ehl-i nâr
1420- Nicesi ʿâlim geçinür âh u vâh
Nâme-i aʿmâlini eyler siyâh
\- Cife-i dünyâya muḥabbet ider
Ṭâlib-i dünyânuñ muḥabbet ider

1414 b) ʿibâdet ide : ʿadavet ide, B,C

Daḫl olacak yerlerini ṣakınur
Nice zamân âyineye baḳınur
Gücle kendüye verür imtiyâz
Görne belâlar çeker ehl-i mecâz

HİKÂYET-İ Bİ-BEDEL

Ḥażret-i Davûda Ḫüdâ-ı vedûd
Cûdı ile gün gibi virdi vucûd
Aşḳlar pür-şevḳ idi ol şâh-ı dîn
Mihrle mânend-i sipihr-i berîn
65a Anda hüveydâ idi envâr-ı hû
Ḫâṭır-ı âyine-i didâr-ı hû
Ḳılmış idi ẕât-ı şerifin ḫudâ
İki cihân salṭanatına sezâ
Şerḥ olamazdı şeref-i şevketi
Ḳuvveti vü ḳudreti vü devleti
Dost idüp kendüye eżdâdını
Nerm ider idi dil-ı poladını
Ḥüsn-ı ṣedâ ile oḳurdı zebûr
Diñlemege cem olurdı ṭuyûr
Ḳaddi gibi himmeti balâ idi
Ẓâhiri vü baṭını aʿlâ idi

Yolda meger birgün taķip iltiyâm
Her kimi gördi ise virdi selâm
Mescide ţogru gider iken yayan
Sehvle şalundı a serv-i revân
Ķad-ı nihâlini selâm-ı hüdâ
Eyledi raḥmet yeli ile dü-tâ
Ẕevķ-i surûr ile iderken mürûr
Didi hem-ân-dem aña rabbü'l-ġafûr
[1447] Dilüñ evine mi gidersin ʿaceb
El-edeb ü ve'l-edeb ü ve'l-edeb
Olduġı gibi aña bu gûş-mâl
Kenduyi cemʿ itdi o baḥr-ı kemâl
Ķâmetinüñ ķâfı olup ser-nigûn
Bâr-ı ḥicâb eyledi anı zebûn
Ditredi ḫavfından o şems-i cihân
Ḫasta olup düşdi ʿaşaya hemân
Aġladı ammâki nice aġladı
Taġla taşın yüregini ţaġladı
Ẕerrece dünya beginuñ ʿâdeti
Virdi anâ çak bu ķadar zaḥmeti

[1447] a) Dilüñ evine : Ķulluķ evine B,C

Birazıcık ehl-i hevânûn işi
Ney gibi oldı sebeb-i nâlişi
Ḥâlüñi ey merd-i deḳâyıḳ-şinâs
Ḥażret-i Davûd dan eyle ḳıyâs
Adı müslimân niçe ehl-i günâh
Mescide vardugıdır var iştibâh
Mescide varmalu olursa eger
Tâ ser u pâ kenduyi tezyîn ider
Hep giyinür câme-i mîrânesin
Dügüne bayrama gider ṣanasın
Gün gibi altanlar ile yürür
Câme-i zer-beftini yere sürür
66a Kibri nihânını ider aşikâr
Ṣalınur ol sanki zen-i şîvekâr
Kimi giyir ḳırmızı atlas ḳabâ
Ḫûn-ı ḥenâzıra baṭar gûyyâ
Mâl-ı ḥarâmile namâza gider
Ya'ni bu hâl ile 'ibâdet ider
Göñlüñe iblîs girer gezdirür
Ḳâlıb-i fersûdesini gezdirür
Gel birü ey ma'nîde 'üryân olan
Böyle ṭonanmak saña eyler ziyân

Câme-i Nemrûdı çıkar oda ur
Câna belâdur bu metâ' u' l-ġurûr
Âteş olur saña firengi ķumaş
Cürmüñi maḥşerde ider ḫalķa fâş
Gide gide ki ṣakın ey duzâḫı
Belki firengi ola çalmân daḫi
Tâ ser ü pâ giyme firengi ķabâ
Küfrüñe ḥükm eylemesün aṣfiyâ
Paralama câme-i îmânuñı
Uydura gör çalmaña ķaftanuñı
Meskenetile yüri mânend-lâb
Kendüñe kenduñden olur ıżṭırâb
66b Serv gibi olma hevâya yaķın
Bâd-ı ġurûrla ṣalınma ṣakın
Ḥâ gibi kıl kendüñi ehl-i ḥayâ
Nûn gibi baķma cihândan yaña
Ġafletle kendüñe güç eyleme
Dâ' ireden ṭaşra ḫurûç eyleme

HİKÂYET-İ ḤİKMET-ÂMİZ

Uḥud ġazâsında cünûd-ı nebî
Kâfire ķoyuldılar aķtar gibi

- Ölmege cânlar virici ʿâşıkân
Düşmene toġrıldı nitekim sinân
- Gâzilerüñ sanki tutulmuş ḳamer
Var idi ḳolunda demirden siper
- Rûz-ı ġazâ kıldı bu ḳavm-i ḳavî
Muṣḥafı ḥaṭṭun zırh-ı maʿnevî
- Her biri encüm gibi ṣâḥib-ḳırân
Ḳuvvet-i ḳalbiyle cihân pehlivân
- Sende hemân tersine döndi ʿâdu
Yalımı alçaldı ṣu gibi ḳamu
- Ḳatı yel ögünce miṣâl-ı ġubâr
Ẓulmetiyan oldı ḳamu târ u mâr
67a - Ḫançerile nize vü tîr-i sipâh
Çıḳmaġiçün rûḥa açarlardı râh
- Yaġmıya ṭaġılmış iken müʾminîn
Döndi hücûm eyledi ʿadâ-i dîn
- Aliyle vü âlile ḳıṭâl itdiler
Şiddetle cenk ü cidâl itdiler
- Münhezim oldı ṭaraf-ı aṣfiyâ
Ḥayrete vardı fıraḳ-ı evliyâ
- Ẓâhir ü baṭın ṭamaʿ-ı dünyevî
Adama olur żarar-ı uḫrevî

Mâʾil-i dünyâ olanuñ miḥneti
Saldı bu teşvîşe bu gün ümmeti
Baʿżısı baʿżısına itdi żarar
Söz ṣıdılar anuñ içün ṣındılar
Her biri bir cânibe ṭaldı hemân
Ṭalḥa ile ḳaldı o faḫr-i cihân
Göklere irdi iki leşker ṭûrı
Ṭozlara ġarḳ oldu cihânuñ nûrı
Ḳavm-i Nebî biri birin bulmadı
Biri birinden ḫaberi olmadı
Ṭalḥa ile kâfir iderken savâş
Ḳıldı benân-ı elifini ṭırâş
67b Barmaġınuñ biri nitekim hilâl
İndi yere gonce-i zanbaḳ mis̱âl
Düşdi nihâl-i seçer-i heyʾeti
Oldı ziyâde elem ü zaḥmeti
Ḳıldı eli acısı ile figân
Ah didi cân u göñülden hemân
Faḫr-ı cihân âhını gûş eyledi
Baḥr-ı dili cûş u ḫurûş eyledi
Didi añâ âhı koyayduñ eger
Aşḳ ile Allahı diyeydüñ eger

Ḥażreti ʿÎsî gibi rabbü'l-ġani
ʿÂlem-i bâlâya çekerdi seni
Naʿra ile ṭalḥa nidâ eyledi
Nicesin öldürdi ġazâ eyledi
Bir depenüñ üstüne çıḳtı Nebî
Mâh gibi mihr-i münevver gibi
Ẓâhir olup raḥmet-i mevlâ gibi
Kenduyi cemʿ eyledi deryâ gibi
Her yañadan geldiler aña hemân
Kaʿbeye ṭogru nitekim ḥâciyân
Yaġmadan el çekdi emṭar-ı din
Yaʿniki aṣḥâb-ı Nebiyyi'l-emîn
68a Besmele şemşîri ile girdiler
Ḳırdılar ammâki ʿaceb ḳırdılar
Baṣdı Ebû cehli Nebî leşkeri
Cenkale yüzine deperdi biri
Çünki hücûm eylerdi ehl-i ṣalât
Lâ gibi yoġ oldı hemân ehl-i lât
Mihnete ṣabr eylemek imiş murâd
Raḥmet-i bî-zaḥmete irmez ʿibâd
Baḳma bu dünyâ-yı denîden yaña
Ġâlib olur leşker-i şeyṭân senâ

\- Uyma muhhaşlara rûz-ı ma ṣâf
Eyleme ser-dâr sözine ḫilâf
\- Sevme savaşdan ḳaçan erẕilleri
Mezbele gibi güdüb olsun yeri
\- Ḳaçsa yaḳılsa nola her bî-esâs
Niteki idrâk-i merânîn- nâs
\- Cenk oluriken hele yağmayı ḳo
Ġayreti elden ḳoma dünyâyı ḳo
Ebr-i şitâ gibi ne lâzım saña
Leşkere yağmadan irişe belâ
\- Ulu gazâ isteriseñ sözi kes
Nefsiñi öldürmege eyle heves

68b HİKÂYET-İ TUḪFE

\- Baḥr-ı kerem âl-i resûl ü ali
Vâlî-i ʿuşşâḳ-ı velî bin velî
\- Maşrıḳ-ı envâr-ı ʿaliyyi l-ʿaẓîm
Maʿrib-i esrâr-ı resûl-i kerîm
\- Mûsi-i ḳâźım ḳamer-i burc-idîn
Şâh-ı şehîdân u ser-i mürşidîn
Vaʿzu naṣîḥat iderdi müdâm
Dir idi ey ümmet-i faḫriʾl-enâm

Ṭâʿat-i peyġâmberi âdet idüñ
Karaṇuluklarda ibâdet idüñ
Ẕevḳ ider ervâḥ-ı seb-i târdan
Ḫâli ider ḫâṭırı aġyârdan
Ẓulmet olur rûz-ı murâd-ı miḳâb
Açılur anuñla cenâb-ı sevâb
Ḫâb-ı ḥużûrunda iki eşḳiyâ
Ṭur niyâzında gerek evliyâ
Yüzi ṣulı sûfileri var idi
Her birinüñ yaşları enḥâr idi
Pendine irşâdına râm oldılar
Ḥaḳ yolunuñ lez̲z̲etini buldılar
69a Gice de uyḫuyı ḥarâm itdiler
Kendülerin ṭâʿate ögretdiler
Ṣûfilerinüñ biri tedbîr ider
Ḳaṣdla bazâr yerine gider
Anda görür maṣlaḥat-ı dünyevî
Cümleye almış żarar-ı uḫrevî
Ṣûfi hemân ḥaḳḳa teveccüh ḳılur
Rûḥına burayı ġanimet bilur
Ḳanda ki cemʿiyet ide ġâfilîn
Aralarına gireridi hemîn

Olurdı żâkir-i żikr-i ḫüdâ
Ṭuymazdı żikrini ehl-i hevâ
Rıfata tesbihini eyler kemend
Evc-i velâyetden olur behre-mend
Mûsi-i ḳâżım aña ḳıldı su'âl
Didi neden geldi saña bu kemâl
Ẓulmet-i ġaflette iken hem-çü zâġ
Nûr-ı velâyetde uyardûñ çeraġ
[1531] Didi baña virdi Ḫüdâ imtiyâz
Ḳaraġuluḳları ḳılurdum namâz
Ya'ni ki her mecm'ı ehl-i hevâ
Câ -yı munâcat olur idi baña
69b Göñli ḳara kimseler ün ṣoḥbeti
Oldı şeb-i ṭâ'atimüñ ẓulmeti
Ḳıldum o ṭariḳde kesb-i kemâl
Ḥaḳḳı unutmuşlar arası müdâm
Ḥaḳḳı unutmuşlar arası müdâm
Gözüme olurdı ḳaraġu maḳâm
Żikr ile açıldı gönûl gülşeni
Ḳatdı velîler bölügine beni

[1531] b) Ḳara ḳulluḳları : Ḳara ḳulluḳlarda B,C

\- Ehl-i taṣavvufda tevaḳḳuf gerek
Cevher-i îcâd-ı taṣarruf gerek
\- Olmaya bu dünyâ-yı denî ileyâr
Dîn evini eyleme tarik-itar
\- Olma ṣaḳın gün gibi dünyâ perest
Cam-ı mey-ı ġaflet ider ḫalḳı mest
[1540]- Dilde cihân sevgüsin itme ümîd
Adamı bu ẓulmet ider nâ-bedîd
\- Gerçek erenler ki gelüp gitdiler
Emr-i mühimmâtı beyân itdiler
\- Kendüñe düşmen gibi itme ziyân
Ġafleti ḳo sözlerin esle hemân
\- Mûcib-i ġamdur feraḥ-ı kâ'inât
Adam olan itmez aña iltifât
70a - Kâne vucûdü'l feraḥı ke'l-adem
Ẕevḳ-i cihândur saña miftâḥ-ı ġam
Gülşeni iṭâ'at deki envâri gör
Gerçek erenler yolına varı gör
\- FAṢL-Î RABİ' ḪAṢLET-İ ḲANA'AT CİHET-İ
ṢALAḤİYETE ḲUVVET OLÎGÎN HİKÂYET

[1540] a) itme zimid : itme mezid B,C

[1952] Zâtı olur mazhar-ı envâr-ı gayb
Bahr-ı ibâdetde talu kalur ol
Meşrebi anuñ bed-lâye çıkar
Kibrle ünvânı sarâyın yakar
89a Meste döner her kişiden yañı yok
Zâtı çekilmiş kılıç atılmış ok
Kadre irer asl-ı usûli bulur
Taşrası virân içi ma'mûr olur
Cân u dili âlem-i ervâhda
Göñli gözi cânib-i fettâhda
Kâbil-i irşâdı kıramaz veli
Eller elin öpmeğe değmez eli

[1*] KISM-I SALİS

Biri veli olduğunı bî-gümân
Kendü bilür hem dahi halk-ı cihân
Şem'ine cem' olur anuñ evliyâ
Hâtırı âyine-i ibret-nümâ
Va'z ider iken dise aşkile hû
Kûh-ı cihân hu ile olur tolu
Sanki açılmış şecer-i ergüvân
Kanlu yaşı tamlar akar her zamân

[1952] b) talu kalur: talar kalur

* EL-KISMU'S-SALİS

Eldeki tesbīhi süreyyâ misâl

Himmeti âli nite kim kûh-ı kâf

Kâf gibi zevki yeri i tikâf

*1 KISM-I RABİ KISM-I RABİ

Biri dahi gökde misâl-i sürûş

Tâ atle gâyetle vakti hoş

Kendü veli olduğunı saklamaz

Kimse dahi añı veli añlamaz

İrmez aña mihr gibi halk eli

Nûr-ı basît evveli vü âhiri

---

* EL-KISMU'R-RABİ'

Encüm-i seyyâre gibi lâ-mekân
Arş gibi ʿayn-ı ʿıyândan nihân

Başmaz anuñ gülşenine yâd ayaḳ
Bahr-ı maʿânide olur şeb çerâg

Girmemiş endâmına fikr-i günâh
Noktaca yoḳ levh-i dilinde siyâh

Zühdle şeyṭânını itmiş zebûn
Yumruğı altında anuñ nefs-i dûn

Şevk-i dili mûcib-i zevk-i cemâl
Ref ref-i aşkı sebeb-i ittisâl

İzzeti var sanki hayât-ı vücûd
Zât-ı şerîfi berekât-ı vücûd

Ol şeh-i âlem gibidür gâlibâ
Taḥt-ı ḳıbâbi'de olan evliyâ

Ehl-i ḥaḳîḳat bize taḥḳîḳ ider
Cümlesini böylece tefrîḳ ider

Ḳılma bu âlîlere dûn-ı iḥtimâl
Eyle ḥesâbını yüri ḥasb-i ḥâl

Ḥikmetle çâr-ı anâsır ki var
Her birinüñ maẓharıdur çâr-ı yâr

NEVʾ-İ EVVEL

Birisi mâned-i nesîm-i seḥer
Bâğ-ı dil ü cânı ider tâze-ter

Yel gibidür ma'nide ol pehlivân
Ejder-i nefsini ḳılur bî-nişân

90b Sûfiler ol şeyhi ki söyletdiler
Berg-i ḥazân gibi semâ itdiler

Tây-ı mekân eylese manend-i bâd
Görmez anuñ tozunı aynu'l- ibâd

Kim ki bu ta'bîre muvâfık olur
Meşrebi sıddîka mutâbık olur

NEV'-İ SANİ

Unṣurı nâra biri oldı mis̱âl
Ḥazret-ı Muṣâ gibi ehl-i celâl

Nâr gibi himmeti bâlâya dur
Nûr gibi niyyeti i'lâya dur

'Alem-i bâlâya çeker âşıḳı
İzzet-i irşaduñ olur lâyıḳı

Şeyh idünür anı bur resme miẓâc
Ẕâtı bu cem'iyete olur sirâc

Puhte ider hâm tabi'atları
Sufileri pîr-i tarîḳatları

Şevkle kıl kıl gibi fikr-i dakîk
Ḥazret-i Fârûḳ'a çıkar bu tarîḳ

NEV'-İ S̱ĀLİS

91a - Birisidür maẓhar-ı mā-ı mu'īn

Meşrebi İṣi gibi ḫūb u güzīn

- Ṣāf olıcak ṣūfī aḳar ṣu gibi

Olur o baḥr-ı keremüñ ṭālibi

- Āb gibi pāk idici pāḳdur

Kāşif-i āyīne-i idrāk olur

- Nokta-ı āba varısa nisbetüñ

Vuṣlatı olur sebeb-i rif'atüñ

Ḳadr-i mu'allā ile ol burc-ı āb

'Arş gibi oldı refī'ü-l-cenāb

- Her kim ki ḫālī muvāfıḳ ola

Anlara ser-çeşmedür ebr-i ḥayā

NEV'-İ RĀBİ

- Biri daḫi bāb-ı kitabi'l- ulūm

Şānı yüce göñli türābü'l-ḳudūm

- Aşık-ı ṣādıḳlarına bu yeter

Ḥāk-ı vücūdunda gül-i ter biter

- Eylemez ol perde-i nāmusı çāk

'Aybları örtücüdür hemçü Ḫāḳ

Meşrebi anuñ ki bu yola aḳar

Silsilesi şibr-i Hüdā'ya çıḳar

91b ʿArşda İʿlâdur ayâ kâm-yâb
Mertebe-i ʿâliye-i bu türâb

CİHĀR ERKĀN-I İRŞADUN YAʿNİ ÇİHĀR YARÜN SER-ÇEŞMESİ ṬAVR-I ẔAT-I FAHR-İ KA'İNAT OLDUGIDUR

Çâr ṭarafından bu tarîḳ-ı çiḥâr
Ẕât-ı resûle varur eyler ḳarar
Ṣanki bu dört ırmaga deryâdur ol
Faḥr-i cihân mürşîd-i mevlâdur ol
ʿÂlemi şevḳile o şems-i cihân
Terbiyet eylerdi yolundan hemân
Ḥalḳ-ı cihânuñ o ṭabîb-i hüdâ
Eyler idi derdine göre devâ
Devlet o bî-mâre ki rabbu'l-mecîd
Ḳıldı anuñ gibi ḥabîbi ṭabîb
Aña ki dermân ide ol ẕât-ı pâk
Şâd-ı lafından ne hoş olmaz helâk
Ağlar ise ağlasun ol mübtelâ
Yarasına ḳılmaya yâri devâ
Menzil-i maksûduna yol bulmaya
Rûh-ı rusulile enîs olmaya
ʿÂlem-i maʿnâda dahi görmeye
Müşkilini ḥażretine ṣormaya

92a - Bâri anuñ ravżasına varı gör
Nâle vü efgânla yalvarı gör
- Olmaz imiş ʿâşıka Bagdâd ırâḳ
Şehrini seyr eylemez erine baḳ
- Ḥâcı olup kaʿbeye yüzler süri
Gerçek erenler yoluna var yüri
- Niteki var ola hayât-ı enâm
Ravża-ı pâkine ṣalât u selâm

MERTEBE-İ EVVEL-İ EVLİYĀ

Ḥaḳḳa irişince eyyâ bahr-ı cûd
Mertebe-i sâlike olmaz ḥudûd
- Ḳâbil-i tafsîl olanı ehl-i sır
Ḳıldı yedi mertebeye münḥasır
- Sâlik olan kimseler olsa velî
Diñle nedür mertebe-i evveli
- Keşf kılup aña müyesser olur
ʿAşḳı göñülden göñüle yol bulur
- Göñli olur ʿâyine-i bî-naẓîr
ʿAşkı göñüllerde sirâcü'l-münîr
Keşfi mis̱âl-ı mehek-i sîm ü zer
Ḳalblerüñ ḳalbini ıṣlâḥ ider
92b - Gelse dil-i ẓâlime bâṭıl ḫayâl
Fâş ider âyine-i sâfî mis̱âl

- Söylemedin söẓeri ma'lûm olur
Ḫâṭırınuñ levhine merkûm olur
- Gelse göñül bahrına mevc-i kelâm
Cümle bilir bildirür anı tamâm
- ʿİlm-i ḫafiyyâtı mürettib bilür
Ẓâhiruñi bâṭınuñı hep bilür
2030 [2030]- Ḳulına bu ḫâleti mevlâ virür
Ḳadre irer ḳadd-ı mú allâ virür
- Adamuñ olmaz bu ḳadar ḳudreti
ʿAriyeti der-cihet-i ḫâlet
- Şevḳi ider beyt-ı vucûda duḫûl
Şaʿşaʿa-ı şems gibi olur ol
[2033]- Cân u dilinden ḫaberi var anuñ
Gör nice gizli ḥüneri var anuñ
- Vesveseden ḫâṭırı bî-ıżṭırâb
Olmaz anuñ göñli gözinde ḥicâb
2035- Remz-i ilahi gibi makbûl-ı nâs
Ṣûreti bir ma'ni yüzi bî-ḳıyâs
- İrmelü olsa aña gird-i keder
Göñli gözi aña şehâdet ider

[2030] b) Kadre irer: Kudretle B,C

[2033] a) Cân u dilinden : Hâl dilinden B,C

93a - Şarsar ise anı belâ şarsarı
Deprenür önürdi ʿalâmetleri
- Ḫâtırı cennet gibi gâyet vâsîʿ
Mertebesi ʿarş-ı Hüdâ'dan refîʿ
- Bahr gibi sâfî vü âri dili
Olmaz anuñ ḫâṭırınuñ ḥâilî
2040- Göñli evine ḳoyulur varidât
Niteki deryâ-yı muḥîṭe fırât
- Ḥalḳa olur bülbül-i bâğ-ı beyân
Ağzı dili dil diline tercümân
- Kibr ü gurûr eylemez aña mürûr
ʿAyn-ı maʿânisi olur cümle nûr
- Şerʿa muḫâlif işe itse şürû
Eyler anuñ ṭaliʿ-i saʿdı rücû
- Gözleri nâ-maḥreme baksa eger
Göz göre cânı gözüni kör ider
2045- Mâl-ı ḫarâmı yise olur mużır
ʿAynı olur ʿayn-ı ʿavamıyla bir
- Eylese dünyâsı ile iftiḫar
Mertebesinden düşer iblîs-var
- Anı açar tâyîfe-i asfiyâ
Şânki gül-i tâze-i bâd-ı şabâ

ḤİKÂYET-İ ḤİKMET-ÂMÎZ

93b - Mürşid-i ḥaḳ hazret-i mollâ-yı rûm

Şeyh-i cihân maḳṣâd-ı aḳṣâ-yı rûm

- Ḥâme gibi nâḳil-ı aḫbâr idi

Nâme gibi ḥâmil-i esrâr idi

- Pençe-i ḫurşîd gibi bî-gümân

Olmuş idi taḫt-ı yedinde cihân

- Tâ ser ü pâ gün gibi pür nûr idi

Ẓâhiri vü bâṭını maʿmûr idi

94a - Mesnevîsin yazdı kitâb eyledi

Ḫayra girüb ḳaṣt-ı sevâb eyledi

- ʿİlmle terkîb-ı hurûf eyledi

Gevher-i maʿniye ẓurûf eyledi

- Gerçi ẓuhûr eyledi bu bostân

Her kişiden ṣakladı itdi nihân

- Virmedi aḥbâb u ḫıridârına

ʿAşıḳına ṭâlibine yârına

- Vardı mürîdüñ biri şeyhe meğer

Görür ṣafâ ile tilâvet ider

- Beyt-ı niyâzında muʿammâ gibi

Göñli gözi ḥakda idi hâ gibi

- Mesnevisin gördi bu ehl-i meẕâḳ

Şeyh-i mübârek nazarından ırâḳ

Çekdi anı çezbe-i ḥâl-i kitâb
Ḳıldı uygurlamağa cânı şitâb
Keşf ḳulubile ṭuyuldı bu râz
Çekdi elin itdi hemân iḥtirâz
Döndi felek gibi didi şeyh aña
Yum tama'uñ 'aynını ey bī-ḥayâ
Ḳo el ile uğrılığı olmâ ḫâm
Gel dil ile uğrulıg eyle müdâm
Ehl-i dilüñ sa'yla öğren dilin
Gün gibi meşḥûr-ı cihân ol bilin
Düzd-i kitâb olmak ise niyetüñ
Ma'nileri bendedür ol ṣûretüñ
Sende eğer varise ḥâl-i mezâk
Ẓarfa murâd eyleme mazrûfa baḳ
Nûr-ı velâyetle velī her zamân
Uğrı ile ṭoğruyı eyler beyân
Hey ne şerefdür bu şeref adama
'Âlim ola ḫâdise-i âleme
Açıla göñli gözünüñ ḥâ'ili
Söyleye esrâr-ı sözün dil dili

ḤİKÂYET-İ DİGER

94b Keşf-i ḥaḳīḳisi olan evliyâ
Cin ü şeyâṭini görür ẓâhirâ

Bir kişi aṣḥâbdan ey şehr-i yâr
Ol koca şeytânı görür aşikâr

Mest-i mey-i ma'ṣiyet-i nikbeti
Ma'ṣiyetüñ âlet-i cem'iyeti

La'net-i 'aynı gibi bir 'aynı var
Bir gözi yoḳ soğulmuş bî-kâr

Dâl-ı inâdı gibi ḳaddi dü-tâ
Şekli velî ṣûrete girmiş riyâ

Tâ ser ü pâ cüssesinüñ ḳâlibi
Eğri idi râ-yı riyâsı gibi

Kellesi eyvân-ı fesâd-ı cihân
İki buruşmuş yañagı nerdübân

Gözi ḳızıl ṣanki yanar nâr-ı gam
Ḳaşları üstünde duḫân-ı elem

Aldadı şeyṭânı o ḫayru'l-'ibâd
Didi eyyâ pîr-i ṭarîḳ-i fesâd

Sen bir ulu kimse idüñ sâbıkâ
Ḫayli ziyân itdi inâduñ saña

95a 'Âlem-i fânide bir ehl-i şuhûd
Sencileyin görmedi ḳâbil vücûd

Her ne ise ma'rifetün kânisin
Dîvlerün cinnîlerüñ cânısın

\- Görmiye ister seni gâhi gözüm
Var senüñ ile nice gizli sözüm
\- Ḳandesin ey ma'rifetüñ ma'deni
İstiyecek nice bulayın seni
\- Söze gelüp didi bu ehl-i fesâd
Baña buluşmağı iderseñ murâd
\- Ḳarnuñı ol gice ẓiyâde ṭoyur
Vaḳt-i seherde yatup eyle ḥuzûr
\- Böyle idersen gelürin ben saña
Her ne sözüñ var ise söyle baña
\- Didi eyyâ iki cihân ebteri
Terk idemem âdet-i peygâmberi
\- Az yaturın azuyurın az yerin
Faḥr-i cihân işledügin işlerin
\- Bildi neye ugradığını la'in
Eyledi feryâd u figân u enîn
\- Niçe kişi kendüyi aḳıl ṣanur
Aldamaga işter iken aldanur
95b - Kesb-i kemâl eyleyicek ehl-i ḥâl
Al-i şeyâṭîn idemez aña al
\- Baḥra döner sâlik-i perverdigâr
Bâd-ı belâdan aña irmez gubâr

\- Gafletle aḥmaḳ olur âşıyân
Aldanur eṭfâl gibi her zamân

\- Gün gibi ʿâlî ide gör sen seni
Tâ ki saña irmeye dest-i denî

2095 [2095]- Ṭokla uyusa kişi itşe ḥużûr
Keşfi yuzünde ḳomaz as̱âr-ı nûr

\- Ḥasmı olan vaḳtine ḥâżır gerek
Şîr-i hudâ gibi bahâdur gerek

\- Fısḳ u fücûr ehli ki bî-dîn olur
Cümlesi maglûb-ı şeyâṭîn olur

\- Dost olur sanma adû-yı aṭîk
Eyle bu tevfîḳi refîk-i ṭarîḳ

MERTEBE-İ S̱ÂNÎ

2100- Mertebe-i sânîye irse mürîd
Keşf-i ḳubûrile olur müstefîd

\- Gün gibi bir semte murûr eylese
Tîr gibi ʿazm-ı ḳubûr eylese

96a - Kimini görür ki ḥużûr eylemiş
Meşhedini gün gibi nûr eylemiş

\- Ḳabrine cennetden açılmış ṭarîḳ
Beyt-i mezârında melekler refîk

[2095] b) Keşfi yüzünde: Keşfi gözünde B,C

\- Makberesi zulmet-i gamdan emîn

Rûz u şeb sünbülle yasemîn

2105- Yatduğı yer ayn-ı adûya gubâr

Fitne-i devrâna mezârı ḥisâr

\- Ḫâṭır-ı dünyâ eleminden emîn

Dâr-ı selâmetde muḳîm ü mekin

\- Ṣıklet-i eşhâsdan âsûde-dil

Vaḥdetle padişah-ı müstakil

\- Muḫtelit ervâh-i büneyyen ile

Mu'tekaf aṣḥâb-ı hudâ-bîn ile

\- Muntazır-ı vuṣlat-ı rabu'r-rahîm

'Aşıḳ-ı dîdâr-ı hudâ-ı kerîm

2110- Kabri aña sum a-ı itikâf

Tîg-i celâline niyâm u gılâf

\- Mihr-i münevver gibi cismi gılâf

Ayile günden daḫi şânı şerîf

\- Ayine-i dilde tecellisi var

Levh-i vücûdunda tesellisi var

96b - Kimini kabrinde görür pây-mâl

Cümle maglûb-ı cevâb u suâl

\- Nâr aña nârıncı libâs eylemiş

Göñlüni âhen gibi pâs eylemiş

[2115]- Dest-i ẓebânı anı kılmış zebûn
Yumrugı altunda anuñ nefs-i dûn
- Mâl gibi kise-i mal u menâl
Ayagına boynuna olmuş iḳâl
- Şâhı komuş ḳolları tenhâ vü râz
Mûrla mâra bedeni yâd-gâr
- Ẓulmet-i ḳabri aña matem ṭonı
Rû-yı zebânide yüzünüñ yöni
- Aḳlı ṭağık niteki berk-i ḫazân
Göñli sınıḳ ṣanḳi gül-ierguvân
Ṭopla çevgân gibi baş u ayaḳ
Şöyle yatur bir birinden ırâḳ
- Ḳabri azabile zelîl ü ḥakîr
Kimse ne yaru ne zahîr ü nasîr
- Gözi şefâ'atci arar bulımaz
Nâlesi derdine devâ olımaz
- Merhamet umduğı deper yüzini
Ḳulagına ḳoymaz anuñ sözüñi
97a - Yâr u musâḥibleri gelmez aña
Andan ırâḳ tâ'ife-i akrabâ
Gerdününüñ silsilesi dûd-ı âh
Lâle-i ḥamrâ lebi bagrı siyâh

[2115] b) Yumrugu altında anuñ nefs-i dûn: Bâr-ı belâdan bedeni ser-nigûn B,C

Pençe açmış aña nâr-ı sakar
Nâle vü feryâdla halka bakar
Ursa oddan aña kamçıları
Yer gibi yer yer yarulur her yeri
Beñzemez âdem yüzüne sûreti
Basmış anı ma'siyeti zulmeti
Çün bu temâşâyı görür evliyâ
Mâ'il olur cânib-i hakdah yaña
Cümle ahlâk-ı zemîme ki vâr
Cânı zarûri ider andan firâr
Hâtırı hak cânibine yakışır
Göñli gözi tâ'atine akışır
Meyl-i muhâbâsı cihândan gider
Fâidesüz meş'aleyi terk ider
Dîde olur âyine-i dilleri
Zâ'il olur hâyil-i bâtılları
Genc-i nihân çeşmine mekşûf olur
Sırr-ı hâfî kendüye ma'rûf olur
97b Adam olanlarda nedür bu kemâl
Bu şeref ü bu derecât u bu hâl

HİKÂYET-İ GARRA VÜ ZİBÂ

Keşf-ı kubûrile olan şâd-mân
Genc-i nihânı dahi eyler 'ıyân

\- Vâr idi bir pîr-i tarîk-i Hüdâ
Mürşid-i mevlâ vü delîl-i Hüdâ
\- Cümle velâyetde vaḥîd ü ferîd
Va'ze mü'essir kelimâtı müfîd
\- Ḥâṭırı 'âyine-i esrâr-ı gayb
Agzı dili maṭla -ı envâr-ı gayb
2140- İzzet ü ta'zîme sezâ-vâr idi
Ḥâl dilinden ḥaberi var idi
\- Keşf u kerâmatla ma'rûf idi
Aḥsen-i ta'atle mevsûf idi
\- Sûfîleri bî- adet ü bî-şumâr
Mülk-i velâyetde şeh-i tâc-dâr
\- Zikr u ibâdetleri ḥâlet-fezâ
Ḥâl-i riyâzetleri ḥod bî-riyâ
2144 'Ayn-i inâyetleri pür nûr idi
Sırr-ı ibâdetleri mesṭûr idi
98a 2145- Faḳr u fenâ eyledi şeyhi zebûn
Ḳâf gibi faḳrı ile ser nigûn
\- Açlıgla gördi olur bî-mecâl
Ḳıldı ot otlamağa azm-ı cibâl
\- Gitdi mürîd anla ṭagdan yaña
Ṣarṣar ile niteki ebr-i şitâ

2144 a)'Ayn-ı 'inâyetleri: 'ayn-ı ḳanâ atleri B,C

- Kaşları gibi ekilüb zâhirâ
Kulagına didi bir ehl-i fenâ
- Ey bu gözi yaşlılara ab-rû
Tagda iderken su gibi cüst-cû
Bir dereden şimdi güzar eyledüm
Dîde-i keşfile nazar eyledüm
- Topraguñ altunda yatur âşikâr
Mâh gibi iki gümüş tebsi var
- Gel çıkaralum alalum satalum
Akçesini harcımıza katalum
- idelüm açlık elemine ilâc
Gezmeyelüm böyle za'îfü'l-mizâc
[2154] - Şeyh didi geç bu hevâdan hemân
Eyler imiş az tama çok ziyân
Bir tarafa anı aldı gitdi şeyh
Bir yere irişdi hıtâb itdi şeyh
98b - Didiki gör bunda ne var ey gabî
Gördi bir altun sini var gün gibi
- Topraguñ altunda gömülmüş meğer
Keşfle görürdi o âlî nazâr
- Didi aña yum tama'uñ 'aynını
'Aynuña alma bu cihân zeynini

[2154] b) Eyler imiş: Halka ider B,C

\- Sevme zerr-i ḥâlisi yeğdür sükûn
Gel bu beni aṣgara olma zebûn

2160- Ṣabr ide gör ḳalmaz açıḳ bogaz aç
Eyleme ʿarz-ı elem-i iḥtiyâc

\- Cîfe-i dünyâya idince tamaʿ
Kelbe döner maʿnide ehl-i vera

\- Mertebe-i keşfi tenezzül ider
Ẓâyil olur şems-i velâyet gider

\- Şevḳi olur ṣanki söyünmüş çerâg
Gussası dağlarca derûnunda dâg

2164- Yerleri olur tabaḳâtu'l-ʿavâm
Kendu eksikliği eyler tamâm

2165- Dîv-i elem ḫâne-i zühdden yaḳar
Mihr-i süleymâni elinden çıḳar

\- Eyleyemez levḥ-i ʿazime nazar
Gözlüği olsa dahi şems-i kamer

99a - Çok sürünür nil ü aras gibi ol
Bahr-ı kemâline bulunca vusûl

\- Sebze ki bir yılda güçile biter
Vaḳt-i ḫazânda bir uğurdan yeter

\- Ḳodılar altun siniyi gitdiler
Açlıgun acısına ṣabr itdiler

2164 b) Kendu: Kenduñı B,C

2170- Gaybdan irişdi ta'am-ı kesîr
Lezzetle bî-bedel ü bî-nazîr
- Faḳr u fenâ ile olan imtiḥân
Akıbet-ı kâr olur şâd-mân

HİKÂYET-İ Bİ BEDEL Ü Bİ-NAZİR

2165- Peyk-i Hüdâ bülbül-i ʿarş âşiyân
Oldı resûluñ ḥaremine revân
- Ḥaḳ sözüni söylemeğe ẕevkile
Nûr gibi indi yire şevkile
- Didi eyyâ mâlik-i genc-i bekâ
Muẓtarib eyler seni fakr u fenâ
- Râzı iseñ teñri yaratsun saña
Bir ṭagı baştan başa altun ola
- Ḳande giderseñ bile gitsün o dag
Faḳr u fenâdan saña gelsun ferâg
99b 2175- Oldı muḥassıl bu kelâm-ı kavi
İzzet-ı ṣûri ẓararı ma'nevî
- Didi o ṭag göñlüme virür melâl
Baña olur ḥâyil-i şems-i cemâl
- Ol cebele eylemedi i'tibâr
Ṣubḥ-ı kerâmâta olur perde-dâr
- Hiç olamı râh-ı melâle gide
Din evine ṭagı ḥavâle ide

Anı murâd itmedi bî-iştibâh
Ol cebel sa'bi ide sedd-i râh

Ṭag didügüñ ṭagdaga-ı akl u hûş
Sevmedi ol ṭagı mişâl-i vuhûs

Naẓm-ı ihahi gibi bu imtiḥân
ʿĀlem-i balâya olur nerdübân

Mâla tapar niçe ḥarbî vucûd
Yerdeki ḳuş tersine eyler sucûd

Eylemüñüz ma'siyete irtikâb
Ṭâlibi ol cîfenüñ olur kilâb

Anı ki sevmezdi Resûl-ı emîn
Aḳsîn ider niçe şakkı vü la în

Kimdeki karunuñ ola sıfatı
Olmadı peygamberüñ ol ümmeti

100a Olma zır zır -ı dile yüzi kara
Gün gibi ḳarunı geçirdi yere

Ey har-ı deccâla uyan nikbeti
Yüri ḳabul eyleme bu la'neti

Her kişiden itmekiçün celb-i mâl
Kenduñi ḳılma sebeb-i iḥtilâl

Niteki feryâd u figân u enîn
Varma der-i ẓâlime olma yaḳın

Ahi kemendi gibi mazlum olan
Zîr ü zeber eyler anı nâ-gehân

Mâdde-i muzlimedür sîm ü zer
Bakma olursa dahi şems ü kamer

Adet-i nemrûdı ko olma sefîh
Hasletüñi eyle resûle şebîh

Sevduğüni sev kurı sevdâyı ko
Sevmedügi nesnelere ol ʿadû

Dostuna dost ulup her zamân
Düşmenine düşmen ola gör hemân

MERTEBE-İ SÂLİS-İ EVLİYÂULLAH

Mertebe-i sâlise irse kişi
İzn-i Hüdâ ile olur her işi

100b Kendüde olmaz hareket hemçu gâh
Esmez ise bâd-ı nesîm-i ilâh

Hâl-ı salâhı ana ilhâm olur
Tâʿatine bâʿis-i ikdâm olur

Döğse eğer kendüyi ehl-i cidâl
Varur elini öper eyler helâl

Alem-i fakrında ganimet kopar
Şâhid-i maksûda muhabbet kopar

Ismet-i hakkıle ider her zamân
Dini çerâğını hevâdan nihâd

\- Rif'at-i 'aynı nitekim afitâp
'Âlem-i bâlâda olur kâm-yâb
\- Câm-ı cihân-bîne döner ḫâṭırı
Dide olur baṭını vü zâhiri
\- Şem gibi şâmdan itse naẓar
Rumı görür Mıṣrı temâşâ ider
\- Münkeşif olur gözüne her zamân
'Ayni ile 'âlem-i kerrübiyân
\- Cânına cânîleri yâd eylemez
Dide-i keşfîni gubâr eylemez
101a - Nâle vü feryâd u figân gibi ol
Eylemez eyvân-ı 'avâna duhûl
\- Zikrinüñ âvâzı gibi ṣubḥ u şâm
Mescid olur kendüye âli makâm
\- Ẓâlime düşâm-ı garibân miṣâl
Varsa gelür keşfi yüzine zevâl
\- Lezzet-i nefsâniye virmez vücûd
Berd-i günâhı güzin itmez kebûd
\- İstedugi adamı ol ehl-i hâl
Görse ider nâzır-ı melek misâl
\- Ḳâdır olur tayy-ı mekân itmeğe
Kenduñi cân gibi nihân itmeğe

Zümre-i insânı müretteb görür
Rû-yı ḥaḳîḳatlerini hep görür
Kimini ʿunvân ile sulṭân görür
Mülk-i ḥaḳîḳatde Süleymân görür
Kimisi şeyṭânına almış zebûn
Mâ-ṣadaḳ-ı ḳad ḫasire'l-ḫâsirûn
Kimisinüñ maʿna yüzi pür-füṭûr
Ṣûret-i meymûnla itmiş ẓuhûr
Biber gibi kimisi pür-ıżṭırâb
Kendûsine ḳayd-ı ḥayâtı ʿaẕâb
Baʿżıları fil gibi fi'l-miṣâl
Baʿżı baḳar baʿżı har -ı mübtezel
101b Çünki bu aḥvâli görür ehl-i râz
Kâr-ı menâhiden ider iḥtirâz
ʿİbret alur nefret ider ḫâṭırı
Ḫayra döner işlerinün her biri
ʿİzzetle niteki şems-i ḍuhâ
Zühdi teraḳḳide olur daimâ
Muḫteliṭ olmaz aña ʿıṣyân iden
Dâmen-i dinin ṣaḳınur cîfeden
ʿÂlem-i ḫayretde olur gâh olur
Ḥâfıẓ u ḥâmi aña Allah olur

Ġaflette ṣarf eylemez evḳâtını
Sevgilü ḳullardan ider ẕâtını

HİKÂYET-İ ḤİKMET-ÂMİZ

Şâhid-i Ḥaḳ eyledi daᶜvâ-yı dîn
Kinle ṭoldı cidd-i müşrikîn

Ẓâhir ola başladı serv-i cinân
Ṭutdı ḫılâfı ṭarafın ᶜâṣiyân

Bir niçe yüzi karalar sâye var
Uydı ulaşdı aña leylü nehâr

Ḥażret-i ṣıddıḳıle faḫr-ı cihân
Gâre girüp cân gibi oldı nihân

102a Ḥikmetle genc-i nihân oldılar
Emr-i Ḫudâya gинerân oldılar

Seyl u belâ kim aḳa ṭûl u dırâz
Ehl-i dile lâzum olur iḥtirâz

Ġârda ṣıddıḳile ẕât-ı nebî
Ṭurdı ten-ı ḥûtda Yunûs gibi

Seyl-i belâ aḳdı sipâh-ı ᶜadu
Her ṭarafı eylediler cüst u cû

Ḥâṣılı baġlandı baṣîretleri
Görmediler anda o ḥażretleri

[2234]- Ḥażret-i ṣıddıḳa zamân-ı firâr
Geldi vehm-i ḫâṭıra-ı ṣâd-hezâr

Ġâruñ içinde didi Yâ Muṣṭafa
Göñlümi ḳorḳutdı bu ehl-i cefâ

\- Bunda bulurlarsa bizi ẓâlimîn
Nice olur ḥâlimiz ey şâh-i dîn

\- Didi ki baḳ arduña ey yâr-ı ġâr
Gördi ki bir baḥr ṭurur âşikâr

\- Yüsᶜati mânend-i sipihr-i bülend
Bir gemi atmış o kenâra kemend

\- Ṭâyir-i ḳudsî gibi var şevḳati
Her küreği bâlu per-i nuṣreti

102b [2240]-ᶜAsker-ı islâm ile ṭolmuş yatur
Sanki ṭurur bunlar içün muntaẓır

\- Didi Ebû Bekr'e Resûl-ı güzîn
Ḫavfı gider gönlüñi eyle emîn

\- Virdi tesellisini anuñ resûl
Olmadı min baᶜd ḥazîn ü melûl

\- Çarḫ-ı felek gibi o ḫurşîd Ẕât
Eyledi ṣıdḳını anuñ ḳât ḳât

2234 b) Geldi vehm: Geldi o dem B,C

2240 a) ᶜAsker-i İslâm: Leşker-i İslâm

Ḳıldı bunuñ gibileri enbiyâ
Ḳâdir olur ister ise evliyâ
Buna temâşâ buna esrar ola
Gârda deryâ yoğiken var ola
Eyleye bir keşti-i ḳudret ẓuhûr
Ḫâṭır-ı ġam-nâki ide pür-sürûr
Gizlidür ademde bu hâl-i bülend
Derdüñe dermân ara ey derd-mend
Eyleme esrâr-ı nihândan su'âl
Ḥall olamaz ḳâlle eşkâl-ı ḥâl

HİKÂYET-İ LAṬİF Ü Bİ-HEMTA

Şeyḫine yalvardı didi bir mürîd
Ey felek-i rifᶜat içinde ferîd
103a Bende-i muḥtâcuña ḫayrât ḳıl
Çeşmimi iẓhâr-ı kerâmât ḳıl
Ġayretimi şevḳimi eyle mezîd
Ṭâᶜatimi ẕevḳimi eyle cedîd
Tâ ki sulûkumda teraḳḳi idem
Râh-ı kemâle aḳabüñce gidem
Yum gözüñi didi o dem şeyḫ aña
Göñli gözin açdı o kân-ı seḫâ
Gördi bir iklime varır nâ-gehân
Şeyḫle bir yerde tutarlar mekân

Evlenür eyler nice evler binâ
Niçe ogul ḳız virür Allah aña
Mâlla emlâki firâvân olur
Göñli gözi gül gibi ḫandân olur
Vaḳtini bu ḥâletile ḫûş ider
İlini günini ferâmûş ider
[2258] Rîş-i siyâhı olur aḫir sefîd
Ẓulmetini nûrı ider nâ-bedîd
Dâl-ı vücûdı ḳocadı kaldı ham
Oldı aña ḫalḳa-ı bâb-ı adem
Aḫir-kâr aña irişür ecel
Mâ-meleki şöyle ḳalur mübtez̲el
103b Ḳabre girer kabir ġazâbın görür
Maġfiret muntaẓır olur ṭurur
Ol kişinüñ şeyḫ-i mübârek o dem
Gözni yumdurdı vü açdırdı hem
Düş gibi oldı bu geçen mâcerâ
Ṣûret-i âyine gibi bî-beḳâ
Sâʿat-ı vâḥidde o şeyḫ-i kerîm
Eyledi bu seyr-ı sulûka ʿalîm

[2258] b) N: Ẓulmet-ı nûrı

[2265]- Şeyḫe daḫı muʿteḳid oldı mürîd
Ṭâʿatini şevḳini ḳıldı mezîd
Adam olan ḥâṣıl-ı esrârdur
Gör bu ṭılsım içre neler vardur
Çâkide gör ġafletinüñ perdesin
Ḳadrüñi bil gör neʿaceb yerdesin
ʿAyn-ı ʿibâdetde gerekmez ḥicâb
Cânib-i envâruña asma ḥicâb
Teñri bu cemʿiyete ṣaldı seni
Mezreʿa-ı ṭâʿate ṣaldı seni
Ṭâʿatüñ olur sebeb-i maġfiret
Zâd-ı râh-ı âḫiret ü ʿâḳıbet

MERTEBE-İ RABİʿ-İ EVLİYÂ

104a Merteb-i râbiʿa irse ricâl
Ayine-i cânı olur ẕü'l-cemâl
Ḳâlbi ʿaşḳıle ṭolar nâ-gehân
Mihrle güyyâki vucûd-ı cihân
Ḳılsa bu dördünci sipihre güzer
Ẕâtı olur gün gibi ʿâlî naẓar
[2274]- Ẕerre gibi mihrle bulur vücûd
Yaşı olur rûd-ı serîʿi'l-vücûd

[2265] a) muʿteḳid oldı: muʿkad oldı B,C

[2274] b) Yaşı olur: Başı olur B,C

Şevḳi ile sâliki mesrûr ider
Göñli ḳaraguları pür-nûr ider
Ma'ṣiyeti 'aynını kör eyler ol
Semt-i selâmetde ḥużûr eyler ol
Şân-ı şerîfinde kesâfet gider
Kendüñi deryâ-yı leṭâfet ider
Manẓara-ı çeşmin açar şevḳ-i yâr
Ẓulmet-ı ḳaṣr-ı dil olur târ u mâr
Derd leẕîẕ olur aña 'aşḳ pâk
Vaḳt-i seḥer gibi giryan-ı çâk
'Aşḳla dîvâne-i bî-ḳayd olur
Yavi ḳılur kendüni bir gün bulur
Ḳâmetüñi 'aşḳ-ı ḥaḳ itse kemân
Yarına yâd olmaġa olur nişân
104b Görse cemâl ıssını 'âşıḳ eğer
Göz naẓar eyler göñül anı sever
Gözden ider göñline 'aşḳı duḫûl
Ḫâneye revzenden olur mihre yol
Çünki bu gözden dile âteş düşer
'Aklı şâşar ḥayreti başdan aşar
Ẓevḳi yeri câ-yı melâmet olur
Rûḥı bu ḥalâtle râḥat olur

Ṣâliḥ olur ʿaşḳla ıṣlâḥ olur
ʿAşḳı kerâmâtına miftâḥ olur
Âyine-i dil açılur pâsdan
ʿÖmr-i beşer gibi ḳaçar nâsdan
Ṣânki hilâl-i felek-i bî-ḳarâr
Baḥr-ı felekde gözedir ber-kenâr
Yaʿnî bu olur ġarazı dâyimâ
ʿArż-ı ʿubûdiyeti maḫfî ola
Ṣoḥbet-i nâ-cins aña yol bulmaya
Mâniʿ-i efkâr-i visâl olmaya
Kûh-ı cünûnını ḥisâr eyleye
Cây-ı selâmetde ḳarâr eyleye
Gerçi ki bir bî-bedel ʿabdâl olur
Âḫir-kâr aña ʿaceb ḥâl olur
105a Bilmedügin bildürür Allah aña
ʿArş-ı ʿazîme açılur râh aña
Oḳumadın ʿâlem-i taḥrîr olur
Şevḳıle ḫurşîd-i cihângîr olur
ʿAşḳ odına olki yanar yaḳılur
ʿÂlim olur kendüyi deryâ ḳılur
[2296]- Gâh varur ʿaşḳla bir ʿalem
Kaʿbe-i ẕâtında ḳopar zem-zeme

[2296] a) Gâh varur: Göñli varur B,C

\- Şevḳi arasında görür bir cemâl
Elsine-i nâṭıḳa vaṣfında lâl

\- ʿAşḳı salar cânına bir velvele
Beyt-ı vücûdunda olur zelzele

2299- Ẕâtına müstevli olur bir cünûn
ʿÂlem-i ẕevḳine dili râh-nümûn

2300- Niçe cünûn-ı rây-ı ferâsetdür ol
Cevher-i ʿaḳlına ʿâlametdür ol

\- Şevḳıle ẕevḳıle ider evvelâ
Naẓmla söz söylemege ibtidâ

\- Bâṭını leyli gibi mevzûn olur
Zâhiri divâne vü mecnûn olur

\- ʿAşḳla gâhi yeñemez kendüyi
Çeşmi görünmez deñemez kendüyi

105b - Mihr u muḥabbetle olur bî-karâr
Kendûyi divâre urur sâye-vâr

2305- Meste döner şevḳ-ı ruh-ı yârdan
Niçesi kendüyi atar yârdan

2306- Ḳaddini eyler ḳadem-i derde dâl
Tez ṭolanur cismi meh-ı nev mis̱âl

2299 b) dili râh-nümûn: olur râh-nümûn B

2306 b) Tez ṭolanur: Tiz ṭolanur B,C

Ḥaḳḳa gider geldüği yere göçer
Nehr-i ḥayâtı bu geçidden geçer
Sür'atle 'aşḳ-ı ḫudâ-yı cihân
Geldügi yire sürer anı hemân
'Âşıḳ olanlar başımuñ tâcıdur
Ḥayreti deryâsınuñ emvâcıdur
Bir niçe emvâcı bu baḥr-ı elem
Tañmı kenâra çalup itse 'adem
Ḥâlet-ı esrâr-ı dil-ı 'âşıḳân
Cân-ı perîşânı ider şâd-mân
Râh-ı muḥabbetde olan ḫâk-sâr
Rif'ata irişdi misâl-i ġubâr
Kimi bulanur ṭurulur ṣu gibi
Gözi açıḳlardan olur hû gibi
Mürşid olur cânına tedbîr-i ḫâṣ
Mehlikeden kenduyi eyler ḫalâṣ
106a Gel berü ey mevlevî-i nây-ı hû
Ṭoldı cihân zemzeme-i hây hû
Ṭâlib deryâ-yı muṣaffâ-yı hû
Valiḥ ü divâne vü şeydâ-yı hû
Hem-dem-ı hû mahrem-ı hû yar-ı hû
'Âşıḳ-ı hû lâyıḳ-ı gülzâr-ı hû

Sâlik-i hû maṭla'-ı envâr-ı hû
Mâlik-ı gencîne-i esrâr-ı hû

Taṣfiyetü'l-ḳalbi sebîlü'r-reşâd
Mâʿrifetü allahi delîlü'r-reşâd

Ḳad zahare'z̠-z̠âtu bî-baḥri'ṣ-ṣıfât
Se'ele bi'r-ruḥ-ı künher i'l-firât

İnḳıtaʿu'l-ʿaḳlu ve sitti'l-cihât
İmteneʿa'l-meylü ile'l-mümkinât

İttisale'l-ʿaşḳu lenâ fehtedâ
İnfaṣala'l-ġafletü zale'l-hevâ

ʿAyyene fi'l-ʿayni bükâʿü'l-visâl
Zeyyene fi'z-zihni żiyâ u'l-cemâl

Kellemni kellemni bi'l-kemâl
ʿAllemni faḍḍalni bi'l-celâl

Ḳayd-ı cihân mâniʿ-i didâr imiş
Hârı reh-i gülşen-i envâr imiş

106b Sâlik olan gökde miṣâl-i melek
Ḥâṣıl-ı esrâr-ı Muḥammed gerek

Terk-i fenâ ḳıl hünerüñ var ise
Ḥaḳḳı baḳa bil naẓaruñ var ise

- HİKAYET-İ RAʿNĀ VE Bİ-BEDEL Ü ZİBA

2329- Böyle idi ʿâdet-ı ḫayri'l-beşer
Ḥikmet-i Ḥaḳdan virür idi ḫaber
2330- Baḥr-ı kemâlini idüp âşikâr
Ellere olurdı cevâhir niṣâr
- Vaʿzına cem olur idi evliyâ
Ḫân-ı Ḫalîle nite kim aṣfiyâ
- Maʿrifeti niʿmeti ile müdâm
Ḫalḳı ḳonuḳlardı o faḫru'l-enâm
- Ṣoḥbetinüñ ḥâlet-i keyfiyeti
Şevḳe götürürdi o cemʿiyeti
- Cûş u ḫurûş itse o deryâ-yı şevḳ
Olur idi sâḳî-i ṣaḥbâ-yı şevḳ
2335- Pertev-i mührile şükûfe miṡâl
Çâk ider idi yaḳasın ehl-i ḥâl
- ʿĀşık-ı bî-çârelerinüñ biri
Görse ḳaçan Ḥażret-i peyġamberi
107a - ʿAşḳ nihânını ider idi ʿıyân
Göñli gözi anda olurdı hemân
- Germeğe ṭoymazdı mübârek yüzin
Ayırmazdı faḫr-i cihândan gözin

2329 b) Ḥikmet-i Ḥaḳdan: Cânîb-i Ḥaḳdan B,C

- Şöyle ki tenhâsına gitse resûl
Gözini yumardı ḳalurdı melûl
Anı revâ görmez idi dâimâ
Aña baḳan gözleri ġayre baḳa
2341 - Ġayrilere söylemez idi kelâm
Göñli gözi anda idi ṣubḥ u şâm
- Bir gün o bî-tâḳat u bî-iḳtidâr
Faḫr-ı cihâna didi bî-iḫtiyâr
- Ey dil ü cân gözine nûr-ı baṣar
Nice olur ḥâlim ölürsem eğer
- Teñri cehennemlik iderse beni
Bulamazın göremezin ben seni
Cennet-i firdevs olursa yerim
Anda daḫî ġâyetle ḳorḳarun
- Eyne meḳâdirü emrîü'l-kebîr
Eyne ġulâmu'l-ḥabaşiyyi'l-faḳîr
- Menzilüñ iʿlâ-yı muʿallâdur
Anda benüm gibiler ednâdadur
107b - Bir değil ey şâh-ı risâlet-penâh
Mertebede bende ile pâdişâh
- Olurise seyr-i cemâlüñ maḥal
Cennet olur baña cehennem miṣâl

2341 a) söylemez idi: eylemez idi B

Ölmedin öldürdi beni bu elem
Derd-i firâḳa ne ḳılam neylim
Ölduğüme ġam yemez idüm şehâ
Ayrılıġuñ olmasa müşkil belâ
Virdi şitâbile cevâbın resûl
Didi üşenme yüri olma melîl
Her ne ʿamel işler ise ḫayr u şer
Ṣâliḥ u ṭâliḥ anuñ ile ḳopar
Çâk bu ḳadr çünki seversin beni
Benden ayırmaz o muḥabbet seni
Ḫocâda oḳurca ṣabi kim uyur
Gice sayıḳlar sabıḳını oḳur
Fâṣıḳ u kuyende vü ehl-i hevâ
Ġaflet-i nefsine olur mübtelâ
Ḥâlet-i nezʿinde yumulsa ġazi
Hep tenedir tâ olur ekṯer sözi
Mâl u menâlile şu kim alışur
Düşde daḫi mâlı ile çalışur
108a Gel berü teslîm olalum hûyla
ẕikrle tesbîḥle ḫoş ḫûyla
Ḫôş ʿâmel Allah'a iletsün bizi
Raḥmetle muḥterem itsün bizi

Ġafletımüz uyḫusını ḳoyalum
Göz yaşı ile yüzümüz yuyalum

ʿAşḳ-ı resûl ile ẓuhûr idelüm
Yatduğımuz yerleri nûr idelüm

ḤİKĀYET-İ ḤİKMET-ĀMİZ (Der ki)

ʿĀşıḳ-ı didâr-ı resûl-ı emîn
Lâyıḳ-ı envâr-ı ḫudâ-yı muʿîn

2364- Ellere ʿâlemlere sulṭan-ı ʿaşḳ
ʿĀşıḳ-ı divâne-i divân-ı ʿaşḳ

Cümleye raḥmânuñ olur raḥmeti
Yaʿnî üveyse'l-ḳarani ḥaẓreti

Fâżıl idi vâli-i ulı idi
Kâmil idi ʿâliyyi-i Īʿlâ idi

ʿAşḳ-ı muṣavver ṣıfatı iḥsanı
Her hünerüñ maʿdeni vü maḫzeni

Olmış idi ẓâhir-ı mecnûn miṣâl
Bulmış idi maʿnî'de ʿaḳl-ı kemâl

108b Olmağıçün ḫalḳ-ı elemden emîn
Ḳıldı cünûnını ḥiṣâr-ı metin

Eylemez idi o ḥabîbü'l-ʿarab
Maʿrifetin ülfet-i nâsa sebeb

2364 b) dıvân-ı ʿaşḳ: ʿuryân-ı ʿaşḳ B,C

Aşkla mir ât-ı cemâl oldı ol
Menzil-i maksûduna yol buldı ol
Alem-ı ma nide nebiyü'l-enâm
Kendü irşâd ider idi müdâm
Virdin okuyup turur idi meğer
Virdi aña bir kişi kara haber
Didi eyyâ mihr-i münîr-i felek
Aşka nişân da viye ma ni gerek
Ka be de bir hâdise oldı azîm
Cenk ider iken o resûl-ı kerîm
[2374] Senk-i refâ ile adu-yı pelîd
İki dişin kıldı Nebînüñ Şehîd
Taşa nasîb oldı visâl-ı nebi
Kıldı o dem la l-i bedehşân gibi
Şem -i cemâline hicr-i nâ-gehân
Şevkle pervâne gibi atdı cân
Dişleri lülüsini senk-i melâl
Eyledi bu hâlle mercân misâl
109a Muslih-ı âlemdür e hayrü'l-beşer
Taşı dahi vuslatı rengîn ider
Sen nice âşıksın eyyâ muhterem
Sende safâ anda cefâ vü elem

[2374] b) İki dişin kıldı: Kıldı nebinüñ iki B,C

Saña revâmı bu serîr-ı sürûr
İki cihân fahri turur bî-huzûr
Bu haberi diñledi âh eyledi
Gök yüzini âhı siyâh eyledi
Hâdise-i senk-i cefâ-yı resûl
İtdi o divâne-i aşkı melûl
[2385] Kadd-i nihâline o senk-ı melal
Kıldı başı meyvelerin pây-mâl
Tâ ser ü pâ taşla ol nâ-tüvâñ
Dişlerini kırdı geçürdi hemân
Düşdi yere dişlerinüñ kevkebi
Gözden akan katre-i eşki gibi
Dişlerini kıldı ser-a-ser hebâ
Akçesini niteki ehl-i sehâ
Eyledi dendânlarını pây-mâl
Sar sarla berk-ı şukûfe misâl
Anı murâd itdiki bî-ihtiyâc
Münkesirü'l-bâb ola leyl ü nehâr
109b Hâ'il maksûd u murâd olmıya
Gülmiye açılmıya şâd olmıya
Hâl-ı hayâtında safâ sürmeye
Kendüye bu hâli revâ görmiye

2385 a) senk-i melâl: senk-i makâl B,C

2393- Böyle ider adamı ḥâlât-ı ᶜaşḳ
Böyle olur adama ıs̱bât-ı ᶜaşḳ

HİKÂYET-İ ĠARRA VÜ Bİ-BEDEL

2395- Var idi bir ḫûblaruñ yegregi
Ḥüsn u cemâl iline bağlar beği
- Şîveleri âfet-i rûḥ-ı revân
Ṣar ṣar-ı baḥr-ı elem-ı ᶜâşıḳân
- Her kimi kim görse ider mübtelâ
Çehresi bir sâḳî-i derd ü belâ
- Yüzi cünûn arturıcı bir bahâr
Sözi sarây-ı dil-i ᶜuşşâḳa ṭâr
- Gözleri cân ḫarmanunuñ âteşi
Ayine-i rûḥ u ruḫ-ı meh-veşi
2400- Cân u dil-zârla ṣabr u ḳarâr
Ḳor yalıñuz ḫalḳı o yâre uyar
- ᶜAşḳı anuñ mürşid-i ehl-i niyâz
Şevḳi dil-i ᶜâşıḳa miftâḥ-ı râz
- ᶜAşıḳa iḥsân-ı firâvân ider
Ġafleti ḫâbını perîşân ider
- Râ-yı ser-âmed görünen ebrüvân
Ol elif-i ḳâmeti cân-ı cihân

2393 b) olur adama: olur ᶜâleme B,C

Şems-i cemâli ḳamer-i ṭalʿati
Ḳudret-ı ḥaḳḳun sebeb-i ġayreti

Yüzi ṣulu niteki tīġ-i cefâ
ʿAşıḳa şemsīr-i yed-i merḥabâ

Zevḳ-ı ʿubûdiyeti ârâm-ı cân
Ṣoḥbeti miḳrâż-ı ḳuyûd-ı cihân

Aña göre ḥüsnle ḫûbân-ı rûm
İnde cemâli'l-ḳameri ke'l-nücûm

Sevdi o maḥbûbı bir ehl-i kemâl
Mihr gibi başına geldi zevâl

ʿÂşıḳ olup sevdi hemân gün gibi
Gün yuzini ʿayn-ı şukûfe gibi

Muẓṭaribü'l-ḥâl dili pür melâl
Munkesirü'l-bâl ġama pây-mâl

Âteşine ʿaşḳ-ı ḥabīb oldı bâd
Ḳıldı cefâsı elemin izdıyâd

110b [2412] Nûh gibi yaşı coğidi velī
İrmedi vuṣlat etegine eli

Geçdi beş on yıl uzadı bu firâḳ
Derd-i yaḳīn oldı davâdan ırâḳ

Olmadı ʿaşḳı sebeb-i vuṣlatı
Geçmedi cânânla bir ṣoḥbeti

2412 a) çoğ idi: çok idi B,C

Bir gün ider sevdigine ʿaşḳı-kâr
Ṭâliʿi mesʿûd olur baḫd-ı yâr

Rû-yı ḥabîb aña teveccüh ider
Ẓâhir olur lüṭfi yüzünden es̱er

ʿAşḳına ḳılmaḳiçün ittiyâm
Ḫânesine vardı o şâh-ı be-nâm

Girdi evinüñ içine ol kişi
Gördi ol üftâde yatur sâye-veş

Ġafleti deryâlarına ṭalmış ol
Gözini yummuş uyumuş ḳalmış ol

Ṣar ṣar âhından irişmiş zarar
Cismi dıraḫtın yere yıḳmış meger

Mest gibi ḫâbla ḥâli ḫarâb
Cânib-ı maḳṣûduna aṣmış niḳâb

Uyḫusuz idi niçe gün derd-mend
Gerdününe ġafleti oldı kemend

111a Yaḳdı anı ateş-i ḥicrânına
Yazdı bu mefhûmı ḳodı yanına

Yaʿni revâmı bu saña ey denî
Görmiye çeşmüñ geleni gideni

Devlet ayaġuña gelür nâ-gehân
Bilmeyesin olmayasın şâd-mân

2424 a) ey deni: ey aḫi B

\- Yari görür görmeyin uyḫu yüzin
Lâle vü nergis gibi yummaz gözin

\- ʿÂşıḳ u ṣâdıḳlara kim gelse ḫâb
Ḫâbını açmağa olur yaşı âb

\- Daʿviyi bī-maʿniyi terk eyle var
Yâr gibi yâr olamaz saña yar

2429- ʿÂşıḳ-ı ḥaḳ yatmaz uyumaz ṭurur
Ḫayırlu saʿatleri bekler ṭurur

2430- Çünki ṣovuḳ deprene ehl-i ḥicâb
Perde asar çeşmi ḳapusına ḫâb

\- Gözine uyḫusunı iden ḥarâm
Ḳadre irer niteki mâh-ı siyâm

\- Ḫâba aḫu'l-mevt dimişdur Nebi
Sevme aḫu'l-mevti mis̱âl-ı ṣabī

\- Uyḫudan adam ʿacabâ ne umâr
Öldürür insânı gözini yumar

111b - Aç gözüñi ḫâb degüldür bu ḫâb
Aṣma maʿâni kapusına ḥicâb

2435- Şemʿ gibi gözi açıḳlardan ol
Ḫalḳ uyusın sen uyanıḳlardan ol

2429 b) bekler ṭurur: görür B,C

Ḫalḳımızuñ çoğı günâh-kâr olur
Yüzbiñi uyur biri bî-dâr olur
Ṣubḥa değin lezzet-ı ḫâb-ı ḥużûr
Ḳısmet-ı raḥmetden ider ḫalḳı dûr
Ṣanki yaḳalamalı cidâr-ı ʿatîḳ
Uyḫuya baş egme iken ey refîḳ
Mescide vardıḳda uyur niçe ḫar
Bâd-ı belâ ḳaddi nihâlin eğer
Uyḫu eyü ḫû degil anı gider
Ṭoğrı tururken seni egri ider
Ḫâb seni mâ'il-i ḥâḳ itmesün
Ḥâl-ı ḥayatuñda helâk itmesün
Şevki ḳapusı gözidür adamuñ
Yapmasun el kapuyı ḫâb-ı ġamuñ
Şemʿ gibi şevḳuñı eyle cedîd
Ḥalḳa uyanıḳlıgun olsun müfîd
Kimki gözin ḫâbla memlû ider
Ḫâne-i ḳalbini ḳaraġu ider
112a Vâḥid u ferd ü ṣamad ü lâ-yenâm
Yatmaz uyumaz yemez içmez müdâm
Bî-edeb olmañ ki değildür sezâ
Ḳul uyuya şâhı uyanıḳ ola

- Mûcib-i ḫâb olana virme amân
Dâl-ı vucûdın ʿadem eyle hemân
- Bâri seḥerde uyuma sek gibi
Kenduñi ġafletde ḳoma sek gibi
- Câna beden ḫıffeti olur cemîl
Baḥr-ı ṣafâda yüze gelmez ṡaḳîl
- Bari beden barını eyle ḫafîf
Ten ki ḳavî ola olur cân zaʿîf
- Ṭâʿate yâr ol dil ü cânı uyar
Ḳılma ḥużûr-ı bedeni iḫtiyâr
- Her ne yola gitdi ise evliyâ
Aña sulûk ile yüri dâʼimâ

MERTEBE-İ ḪÂMİS-İ EVLİYÂULLAH

- Mertebe-i ḫâmise irse murîd
Ḫavfı olur ṭâʿati deñlü mezîd
- Ḳurb-ı Ḫudâdur sebeb-i Ḫaşyeti
Viṣalle artar cihet-i ḥayreti
112b - Merd-i velî ḫavfdan olmaz emîn
Ḳorḫu çeker şâha olanlar yaḳın
- Devleti yanında dur anuñ ḳażâ
Tîġ-i ḳażâ oldu ḳafadâr añâ

2450 a) eyle ḫafîf: eyle zaʿif B

Vây eğer esrarını eylerse fâş
Nokṭa-ı ḥâkini iderler ṭırâş
Kişi ki ḫamûş ola deryâ mis̱âl
İrmez anuñ ḥâline naḳż u zevâl
Ḳuvvet-i taḳvâ ile aḳvâ olur
ʿAyn-ı maʿâni ile binâ olur
Mıṣrı u vücûdunda olur ber-murâd
Nîl-i kerâmâtı bulur ezdiyâd
Müşkili ilhâmla iʿlâm olur
Ḳaddi ṣalâḥiyetine lâm olur
Göñli ṭolar gül gibi esrârile
Gün gibi hem-vâr olur envârile
ʿAlem-i maʿnide ḫudâ-bîn olur
Hem-dem-ı ervâḥ-ı nebiyyîn olur
Ḳût-ı ʿibâdet aña ḳuvvet virür
ʿAyn-ı ʿıyânına baṣîret virür
Göñli Ḫudâda eli tesbîḥde
Rûḥı s̱enâda dile tesbîḥde
113a Ḥâli olur vâṣıl-ı aṣl u uṣûl
Ḥaḳla gâhi kelimât eyler ol
Bir gün olur aña gelür bir ṣadâ
Eydür eyyâ muʿteber-ı evliyâ

Ü BEYÂN İDER

Genc-i kanâ at ki yoġ aña fenâ
Evvel aña mâlik olur evliyâ

Uçmaġıçün cennete ehl-i ṣalât
ʿAynı ile oldı ḳanâʿat ḳanât

Faḳrına râżı olan ehl-i Hüdâ
Buldı riyâżetde riyâż-ı beḳâ

Gör bu riyâżetde olan ʿâlimi
Ḳâbil ider ejder ider adamı

Çok yemeden çok yemeden kaça gör
Gözlerüñi aclıġla aça gör

Varmaġise ḥaḳḳa murâduñ eger
Tûşe-i dünyâyı öñirdi gider

Ḥażret-i ʿİsi ye sebeb oldı cûʿ
Devletile aṣlına itdi rucûʿ

Ḳor kirasın boġazuña her zamân
Uyma deve ḳuşı gibi her zamân

70b Dâne ki cem eyleme ḫırmen gibi
Ḳılma boġazuña degirmen gibi

1554 b) her zaman : ey civan B,C

Bâri ta'âli bu ne sırdur aceb
Behra akan suyı ġıdâ itdi hep
Bahra nazar eyle'inâdı gider
Bunca boġazile ḳanâ'at ider
Ahşamadek ṣavmile aġzuñı yum
Tâki naṣîbuñ gele mânend-ı bûm
Çoḳ yimegile kişi bed-kâr olur
Ġaflet-i cânına ḫırîdâr olur
Çok yiyenüñ ḳarnı olur her zamân
Keştî-i cismine tolu bâd-bân
Bâd-ı belâdan irüşür bir zevâl
Dengilür ol dide-i ehâl miṣâl
Ṭabl u naḳḳâre ki ḳarn ṣaldılar
Başına ġavġâyı ṣatun aldılar
Gökde melekler gibi subḥu mesâ
Zikruñi tesbiḥüñı eyle ġıdâ
Adama ḥayvâna naẓar eylesen
Çoḳ yaşamaz ḳatı semirse beden
Gökdeki ten perver ola bedr-i tâb
Ẕâtına fi l-cümle gele iḥtişâm
71a Yüz çevirür bu felek-i bî-ḳarâr
Ḳaddini lâm eyler anuñ rûzgâr

At yüki olan kişiler şum olur
Ölüsi vü dirisi mezmûm olur
Ṣağlığı canına belâ-yı cihân
Meyyiti yârânına bâr-ı girân
Kişi gerek muḥteşem-i maᶜnevî
Böyle degil kim de cismi ḳavî
Muᶜteber olaydı eger her cisîm
Ḳıymeti filüñ olur idi aẓîm
Zâhid-i murtażâ imişᶜitibâr
Atlu bulunsa ṭoġan almaz şikâr
Çoḳ yemegi ᶜâdet idinme gider
Saña âhu'l-mevti dem ü laḥm ider
Yaᶜniki Uyḫu ile bed-ḫû ider
Ġafletile cismüñi memlû ider
Ṣu sığırı gibi ᶜavâmu'l-hevâm
Ḳar nı ṭoyarsa gözi ṭoymaz müdâm
Ṣuyı çoġ içenler olur nâ tüvân
Keṣret-i yârân eve eyler ziyân
Keşti-yi cismüñ senüñ ey merd-ipâk
Çoḳ ṣallanursa seni eyler helak
Yağluya iñende gönül bağlama
Ayine-i ḫâṭıruñı yağlama

\- Şem'e belâ cümleden artuġ olur
Yaġ yimekile bedeni yoḳ olur
\- Hey ne revâdur bu ki ide maḳâm
Ma'rifetu'llah yerini ta'âm
\- Ten ki olur bülbül-i câna maḳâm
Cîfe ile ṭolmasun ol âşiyân
\- İçi boş olmasa neyüñ dâ'imâ
Virmez idi ellere dil-keş sedâ
\- Dîn-i Muḥammedde bu yoḳdur saña
Eyleyesin fikr-i ġıdâ-ı ġıdâ
\- Ehl-i ḳanâ'at sözine ḳâyil ol
Eyle velîler ṣıfatını ḳabûl

HİKÂYET-İ ĠARRÂ

\- Şehr-i Hamâda var idi bir mürîd
Zühd ü riyâżetde vaḥîd ü ferîd
\- Baḥr-i dilin âyine-i kevn eylemiş
Nefs nehengini zebûn eylemiş
\- Ḳayd-ı ta'âm ikide bir de aña
Olmaz idi mâni'-i ẕikr-i Hüdâ
72a - Âteş-i faḳrına semender gibi
Ṭoġrı yolunuñ mürşidi mistar gibi
\- Ḳâf-ı ḳanâ'atda mekîn idi ol
Kâf gibi küşe-nişîn idi ol

1590- Ayda mâh-ı nev gibi dâim aña
Bir dilüm etmek olur idi ġıdâ

- İtmeñe sedd-i ramaḳ u nefs-i şûm
Pâreler idi añı ṣankim nücûm

1592- Günde birin yerdi tevekkül idüp
Açlığ acısına tahammül idüp

1593- Şeyḫine ḫalvetde meger nâ-gehân
Heftede bir bâdem imiş ḳût-ı cân

- Şeyḫ mürîdine olur bi-ḫużûr
İder aña vây bu çepel-i matal-ḫor

1595- Ġayreti yok diḳḳati yoḳ ṣabri yoḳ
Nefsinüñ emmâresine cebri yoḳ

1596- Cânib-i Ḥaḳdan ma hażâ bevâr
Ṭoḳla yatur keşf ü kerâmet umar

- Ṣûfiler olur ki iderse nażar
Ḳurṣ-ı meh ü mihr gözi ile yer

- Bir olur hevâsına kim olsa ṭuş
Ṭuyduġını ṭuymaz idi ʿaḳl u ḫûş

72b - Şöyle ḥarîṣ olur ilk âşina
Bulsa giyer aş ḳazanın başına

1592 b) Açlığ: Açlıḳ B,C

1593 a) meğer nâ-gehân: meger kim hemân B,C

1596 b) yatur: yürür B,C

Ḳalye pilâv ḳullesine kim baḳar
Mil aḳası lağım ider anı yıḳar
Baḳlava buġrâ ile maḳbûlidür
Levsüñ esiri boġazı ḳulıdur
Çak bu ḳadar nefsine mağlûb olan
Ṣûret-i adamda baḳardur hemân
Saña getürdüm nice dürlü mis̱âl
Olma ṣaḳın müsrif-i şurîde-ḥâl
Ḳuvvet-i ḳanâʿatla geçîn ṣâyim ol
İşledügüñ maʿṣiyete nâdim ol

ḤİKĀYET-İ RAʿNĀ

Râġıb-ı gencîne-i faḳr u fenâ
Ṣâḥib-i tefvîḳ-i tarîḳ-i Hüdâ
Belh vilâyetlerinüñ revnaḳı
ʿĀşıḳ-ı ṣadîḳ-ı şefiḳ-ı ṭaḳi
Gün gibi bir gün sefer eyler meger
Şâma gider ḳaṣd-ı seyâḥat ider
Gitdi ʿacemden ʿaraba ol faḳîr
Azığı az bâr-ı belâsı kes̱îr
73a Menzil uzaḳ cismi ise pây-mâl
Ḳudreti yoḳ aç u susuz bî mecâl
Ḳâfileye ḳarışur ol nâ-tüvân
Ṣanki aḳar ṣulara berk-i ḫazân

\- Bir niçe dünyâ gibi nâ-pâyidâr
Köpmedile kılmadılar ʿitibâr

\- Ṣanki nişân-ı pey-i esb-i revân
Yolda ḳoyup gitdiler anı hemân

1614- İlerüye gelmedi ol pür-melâl
Arḳası yoḳ merdi fâżıl mis̱âl

1615- Aẖşama ḳaldı meh-i nev gibi ol
Encüm-i eşkiyle ẖazîn ü melûl

\- Yolda ʿArab uğrıları ṭuydılar
Anı ecel gibi gelüp ṣoydılar

\- Seyl-i belâ gibi aḳın ṣaldılar
Tâ ser ü pâ mâmelekin aldılar

\- Oldı neye ḳâdir ise hep hebâ
Başı ḳaba yalın ayaḳ bî-ḳabâ

1619- Ḳıldı bu ḥâliyle hemân irtihâl
Aẖirete fânî-i meyyit miṣâl

1620- Şehre yaḳın geldi ol âzâde-cân
Anı delü ṣandı gören gûde-gân

73b - Ṭaşlamağa başladılar câ-be-câ
Ḫôş gelür idi aña seng-i belâ

[1614] b) merdi: merdüm B,C

[1619] b) fânî-i meyyit: meyyit-i fânî B,C

\- Uşdı o mürgân-ı belâ başına
Geldi ḳażâ üzre ḳażâ başına
\- Gül gibi yer yer başını yardılar
Başına güyâ ki ḳızıl ṣardılar
\- Sinesi üstündeki ḳara bere
Oldı benefşe gül-i ḥamrâlara
\- Ḥâlini eṭfâl anuñ bildiler
Gözleri yaşı gibi dâğıldılar
\- Evden eve gezdi mis̱âl-i ṣabâ
Virmedi dünân-ı ʿarap nân aña
\- Göñli ṣınıḳ çeşm-i cihân-bîni yaş
Şemʿ-i şebistân gibi baġrında baş
\- Uġradı bir mescide pür-ıżtırâp
Göñli evi gibi yıḳılmış ḫarâp
\- Ṭamlar idi kubbe-i keyvân gibi
Örtüsi yoğidi ġarîbân gibi
\- Oldı o virânede künc-i nihân
Ṣanki ten-i âdeme rûh-ı revân
\- Çünki namâzını edâ eyledi
Ḥaḳḳa niyâz itdi duʿâ eyledi
74b - Yüz yere ḳodı didi Yâ rabbenâ
Ḫâneñe geldüm ḳonıḳ oldum saña

Muġtenem eyle beni iḥsânuña
Raḥmetüñe lüṭf-i firevânuña
Oldı ziyâde elem ü nâlişüm
Zâr u zebûnem saña ḳaldı işüm
Ṭûl ü dirâz eyledi ḥaḳḳa niyâz
Cümle ḳabûl oldı namâz u niyâz
İndi hemân mâ'ide-i bî-ḳıyâs
Ḥażret-i Ḫıżr aña getürdi libâs
Geldi ṭulû eyledi ḥâlet aña
Gün gibi keşf oldı kerâmet aña
Şîşe-i ʿarżın ṣımayınca kişi
Kesb-i kemâl idemez oñmaz işi
Ġurbet olur râfiʿ-i rây-i riyâ
Ḳâl ider insânı bu nâr-ı belâ
Derdini bîmâr bilür ṣıḥḥatüñ
Müflise ṣor leẕẕetüni devletüñ
Derd ü belâ muṣliḥ-i insân olur
Cân u dile mürşid-i cânân olur
Nâr-ı cefâ puḫte ider âşıkı
Âḫir olur devletinüñ lâyıḳı
Adam olana ḳaṣaṣ-ı evliyâ
Râh-ı tarîḳatde olur reh-nümâ

[1*]TEMSİL-İ ZİBÂ

1645- Eyle aḥibbâ-ı Hüdâya naẓar
Eylediler râh-ı belâdan sefer
\- Derd-i belâ yollarına gitdiler
Sâlike vuṣlat yolun öğretdiler
\- H̱ôş-dem idi ḥażret-i âdem ezel
Ẕevḳine dünyâ ġamı oldı bedel
\- Dîde gibi ḳaldı ṣu içinde Nûh
Rûḥuna irişdi ṣoñunda fütûḥ
\- Ḥaḳḳa H̱alîl bu yoldan itdi ʿubûr
Ateşe atladı miṯâl-i ʿubûr
1650- Miḥnet ile Yunûsı itdi zebûn
Noḳṭa gibi ḳıldı mekânını nûr
\- Çâh-ı ġâmın Yusûf'a ol ẕü'l-celâl
Eyledi derbend-i ḳażâ-yı viṣâl
\- Derdle Eyyûbı idüp imtiḥân
Ḥikmet-i pinhânını ḳıldı ʿıyân
\- Cümleden aʿlâ idi ẕât-ı resûl
Cevr-i edâniden olurdı melûl
75a 1654- Seng-i belâsına Bilâl-ı Ḥabeş
Baş açardı şecer-ı meyve-veş

---

* Mûcib-i şâdi olana ġam dime
Ġam yemiyen adama adam dime

1654 b) Baş açardı: Başın açardı B,C

1655- Ale daḫî ḥâdis̱e-i ger belâ
Oldı tetimmât-ı ḥayât-ı Hüdâ
- Raḥmeti zaḫmıyla żaʿîfü'l-vücûd
Raḥmeti eflâkine eyler su ûd
- Derd ü belâ çekmek ile dâimâ
Açdı bize ḥaḳ yolunı evliyâ
1658- Çekdi erenler elem ü zaḥmeti
ʿÂşıḳa gösterdi râh-ı vuṣlatı
- Var imiş ey ʿâşıḳ-ı perverdigâr
Derd-i derûnuñdadur vaṣl-ı yâr
1660- Kaʿbesi yolunda meşaḳḳat ḳodı
Râh-ı ṣafâsında suʿûbet ḳodı
1661- Devletle öñce gelen evliyâ
Uġradı ḥayl-i eleme evvelâ
- Ṣabrı olur adam olan adamuñ
Ṭatlu gelür acıları ʿâlemüñ
- ʿÂlem-i ḥâtında ider bî-ḫużûr
Ehl-i dili sırr-ı sarây-ı sürûr
- Mürşid-i kâmil de olur bu ṣıfât
Çâşni-dertle bulur ḥayât

1658 b) râh-ı vuṣlatı: râh-ı raḥmeti B,C

1661 b) ḥayl-i eleme: cisr-i eleme B,C

75b 1665- Ṭoptaludur Ḫıżırla ʿarż u felek
Görmeğe Ḫıżruñ yüzüni göz gerek
1666- Sırrını söyler saña göyden sürûş
Sûfide meftû gerek ʿaḳl u ḫûş

TENBİH

- Gözi açıḳlardan ol encüm gibi
Baḥr-ı kemâlüñ ola gör ṭâlibi
- Baḳ bu ṭoḳuz âyineye ʿibret al
Gör nicedür rû-i cemâl ü celâl
1670- Eyle bu fânûs-ı ḫayâle naẓar
Anda muṣavver nice yüzbiñ süver
- Ḥâḳ nicedür ḳâdir-i muṭlaḳ nedür
Dîde gibi çarḫ-ı muṭabbaḳ nedür
- ʿArş hevâ üzere muʿallaḳ mıdur
Nûr-ı Hüdâ ḳara mıdur aḳ mıdur
- Dâ'ire-i ʿarşdan öte ne var
Dâr olanı gel yüri var añla dâr
- Ḳande imiş Kaʿbe-i maḳṣûdı bil
Dâd u cûdı aña maʿtûf ḳıl
1675- Âdeme evvel niye oldı sücûd
Kaʿbeneden oldı bu beyt-ı vucûd

1666 a) Sırrını: Sırruñı B,C; göyden: gökden B,C

76a - Bu dem-i âdemde kerâmet nedür
Nûr-ı velâyetdeki ḥâlet nedür
- Biz niye geldük bu cihâna ʿaceb
Gelmeğe dünyâya ne oldı sebeb
1678- ʿAṣlını bildürki bu nevʿ-i beşer
ʿÂleme ağlar gelür ağlar gider
- Bunca velîlerüñ nebîlerüñ var
Faḳrı ne hoş eylediler iḫtiyâr
1680- ʿÖmri bahârına irişse ḫazân
Ḳande gider bülbül-i ten âşiyân
- Nâra bu nâr neci libâs-ı sürûr
Añlayalum ḳande ider bedr zuhûr
- İbretle âteşe eyle nazar
Miski libâsın gicenüñ çâk ider
- ʿAynı nücûmuñ neden oldı münîr
Ḳavs-i sipihre yine ṭoğruldı tîr
1684- Ḥût-ı semânuñ harekâtı fürûn
Nûnı zeminuñ olur ehl-i sükûn
1685- Döne döne bu felek-i pür-melâl
Bedr-i tamâmı nice eyler hilâl

1678 a) ʿAṣlını bildürki: ʿAṣlını bilmege B,C
1684 a) füzûn: B, şekil esas alındı

Gün ṭolanup gitse ḳararsa cihân
Şevḳi yoḳ insâna döner ásumân
76a [1687] Ḳande gider târ-ı şeb ü şevḳ-ı rûz
Neyle bilinür bu rumûz u künûz
Âdeme ḫıdmet ideriken melek
Menzili anuñ neden oldı felek
Yolda bu düzdân-ı velâyet nedür
Nûr-ı velâyetdeki ḥâlet nedür
Pâre-i ebri naẓar it yellere
Berg-i ḫazân gibi düşürmez yere
Şiddet-i bâdile iderken şitâb
Yağmurı nice ṭuta bilür sehâp
Adam olan ḳadrini ʿâlî ḳılûr
Maʿrifetüñ rifʿatin onlar bilür
Bilmeyenüñ şüphesini defʿider
Ẓulmet-i cehlin ṭağıtur refʿider

ḤİKAYET-İ BÎ-BEDEL

Ümmet-i Müṣâda kişi hem-çü lâm
Olsa ṣalâḥile otuz yıl tamâm
[1695] Ol kişi olurdı maḳarr-ı velî
Dâmen-i maḳṣûda irerdi eli

[1687] rumûz u künûz: künûz u rumûz B,C

[1695] b) Dâmen-i maḳṣûda: Keşf u kerâmâta B,C

Vecdle ḥâlâtı virürdi sürûr
Keşf ü kerâmatı iderdi ẓuhûr
77a [1697] Artar idi vüsʿati deryâ-ṣıfat
Durur idi anda dürr-i maʿrifet
Göñli ḳarası gider idi hemân
Nite ki evḳât-ı seḥerde cihân
Baḥr-ı vucûdı anuñ âyine-vâr
Olur idi maẓhar-ı dî-dâr-ı yâr
Oldı otuz yıl birisi muʿtekif
Olmadı keşfi ṭarafı münkeşif
Ḳaldı belâ ile żaʿîf ü naḥîf
İdemedi ḳalb-i keşîfi laṭîf
Almadı esrâr-ı Nebî'den ḫaber
Bî-baṣar u bî-naẓar u bî-hüner
Pâye-i ednâda seri pây-mâl
Menzîli alçaḳta mis̱âl-i hilâl
Aḳlı dağıḳ göñli ṣınıḳ bağrı ḫûn
Leşker-i maġlûb gibi ser-nigûn
Ḥażret-i Mûsâ göricek ḥâlini
Sordı Hüdâ'dan anuñ aʿmâlini

[1697] b) Durur idi: Dolar idi B,C

1706- Didi eyyâ ʿâlim-i esrâr-ı ġayb
Bunda beyân eyle nedür gizlü ʿayb
Geçdi otuz yıl bu velî olmadı
Bilmedi kendüyi seni bulmadı
77b Murġ-ı dili münkesirü'l-bâl anuñ
Revnaḳı yoḳ tâʿati bî-ḥâl anuñ
1709- Virdi cevâbını Hüdâ-ı kerim
Didi anuñ ʿaṣlı budur ey kelîm
1710- Gerçi ʿibâdetde idi bu kişi
Ġaflet idi maʿnâ yüzünde işi
ʿİbretümüñ ʿaynı ile gâh gâh
Göklerüme eylemez idi nigâh
Gelmedi efkâr-ı celâlüm eña
Ṭolmadı envâr-ı cemâlüm aña
Eylemedi ḳâlini tebdîl-i ḥâl
Göñli değil âyine-i ẕü'l-celâl
Didi bu aḥvâli o şaḫsa resûl
Pendini irşâdını itdi ḳabûl
1715- Lâm gibi ḥalvete girdi hemân
Nûn gibi ḳâmetin itdi tamam

1706 b) beyân eyle: neder eyle beyân B,C

1709 b) anuñ ʿaṣlı budur: budur ʿaṣlı anuñ B,C

Vardı otuz yıl daḫi ḳıldı namâz
Ağladı Mevlâsına itdi niyâz
ʿİbretle nâẓır olup ʿâleme
Ṣaldı vücûd illerine zemzeme
Güldi yüzi oldı maḳarr-ı velî
Maḫzen-i esrâr-ı Ḥaḳ oldı dili
78a Ṭoldı heyûlâsı anuñ hû ile
İrdi murâdına bu ḫoş ḫûyla
Menḳıbet-i maʿrifet-i ʿârifân
Rifʿat-i insâna olur nerdübân
Kimde ki ola ṭaleb-i maʿrifet
Merd-i Ḫüdâ perver olur ʿâḳıbet

TEMS̱İL-İ EHL-İ SÜNNET VE L-CEMAʿAT

Ḳande ki cemʿiyet ide ʿâbidîn
Diñle neng gibidür ey şâh-ı dîn
Âyineler olsa bir oda eğer
Birine gün pertevi itse es̱er
Ṣâyirine ʿaḳsi düşer nâ-gehân
Nûr-ı ṣafâ ile ṭolar ol mekân
Cümlesin ol âyine eyler münîr
Anda güneş pertevi olur kes̱îr
Ṣanki ol ev kûşe-i gülzâr ola
Cennet olur ʿâlem-i envâr olur

Mü'min olan mü'mine mir'atdur
Revzen-i envâr-ı kerâmâtdur
Bir yere cem olsa süreyyâ-mis̱âl
Biri birinden ulaşur vecd-i ḥâl
78b Olsa biri âyine-i ẕât-ı hû
Şevḳi o cumhûrı ider ṭobṭolu
Nûrına müstaġrak ider anları
Niteki ḫurşîd-i meh-i enveri
Ṭoġsa ẓuhûr eylese şems-i ḍuḥâ
Ẓulmet olan yerlere virür żiyâ
Şevḳi olan merdüm-i ʿâlî naẓar
Göñli ḳaruñuları pür-nûr ider
ʿAḳıl iseñ añla bu tems̱îli bil
Ẕikr ü namâzı o cemâʿatle kıl
Ṣıdḳ u ṣalâḥile mis̱âl-i melek
Kes̱retle Ḥaḳḳa teveccüh gerek
Bâb-ı kerîme ki teveccüh ide
Kimse mi vardur ki eli boş gide
[1737] Mescide cemʿiyetle varı gör
Çoḳluğla Teñriye yalvarı gör
Kes̱ret-i nâs ile olan iltimâs
Kaʿbe-i maḳṣûd ki olur esâs

1737 b) teñgriye: ḥażrete B,C

1739- Şâh-ı cihândârı sarâyına kul
Ḥayret alur yalıñuz itse duḫûl
1740- ʿÂşıḳa hem-derdi olunca ḳarîn
Nâle vü feryâdına olur muʿîn
79a - Aña ḳarîn ol yüri var ey dede
Kendüñi ağlamağa taḥrîk ide
- Sâlik-i Ḥaḳ ʿaşḳı ile zindedür
Ẕevḳi yeri sûz u güdâzındadur
- Mü'min olan ḫûşe-i ḫarmân misâl
Müttefiḳ olmağla bulur kemâl
- Vaḳt-i namâz olsa ṭağılma ıraḳ
Lâzım oluptur saña bu ittifaḳ
1745- Mekr-i şeyâṭin ü laʿîn ü denî
Azdıramaz çoḳluḳ içinde seni
- Üznüñe ṭoḳunsa ṣadâ-yı ezân
Ṭâʿate meşġûl olagör baʿd ezân
- Senge misâfir gibisin fi'l-misâl
Mescîde var mezil-i maksûda gel
- Mescid olur sâlike beytü'l-ḥarâm
Teñri evinüñ ḳonuğı ol müdâm
- Ḳulını o şâh-ı kesîri'n-niʿme
Niʿmet-i raḥmetle ider muġtenem

1739 a) Şâh-ı cihândâr: Şâh-ı cihândârı B,C

Şevḳi şarâbın içürür gâh olur
Mülk-i vucûdunda ulu şâh olur
ʿAyn-ı ʿıyân gibi rükûʿunda ol
Ḫavf-ı Hüdâ ile ḫuşûʿûñda ol
79b Ḥażret-i Ḥaḳḳuñ yüri dîvânına
Mescidine gülşen-i iḥsânına
Varsa o dîvâna eğer ʿaḳl u ḫûş
Kendüñi eyler edebile ḫamûş
Baḳma namazuñda yabana şaḳın
Maʿnâ yüzünde naẓar-ı Ḥaḳdasın
Gün gibi secdeñ yerine ḳıl naẓar
Yaramaz efkârı göñlünden gider
Secde-i Ḥaḳḳa düşünenlerden ol
Tâʿatile eyle ṭapusına yol
Tâʿali deryâsına ġavvâs olan
Dâl-ı sücûda dönerimiş hemân
Secdede ol ṭaġ gibi leyl ü nehâr
Eyle bu ġavvâslığı iḫtiyâr
Gel berü şeyṭânlığı ḳo eycivân
Emr-i sücûd oldı saña imtiḥân
Secde ʿinâdı seni merdûd ider
Secde-i ḥaḳ adamı mescûd ider

- Gün gibi âyine-i yezdân ola
Zâhir ü bâṭını yek-sân ola

80a - Niyyeti olmaya enâniyyete
Mâyil ola ḥâl-i ṣalâḥiyete

- Eyleseler ḫân-ı ṣalâta ṣalâ
Ẕât-ı şerîfinde ḳopa iştihâ

Şem gibi mescide ṭoğrı gide
Ẓulmetinüñ ġafletini terk ide

- Din evine ḳâmeti ola sütûn
Anı zebûn eylemeye nefs-i dûn

- Sûfi gibi gizleye aʿmâlini
Ḳâlle fâş eylemeye ḥâlini

- Çeşm-i sevâdı gibi bi'l-ittifâḳ
Olmaya tesbîḥi naẓardan ırâḳ

- Kendüye tesbîḥi ola fi'l-miṡâl
Ḫûşe-i engür-i cinândan güzel

Oldı Ḥâḳîkatde o tesbîḥ-ı ḫûb
Ṣûfî-i ṣâfîlere ḳûtu'l kulûp

- Göñli hümâsına anuñ her zamân
Ḥalḳa-i tesbîḥi ola âşiyân

- Cümle niyâz ehli namâzuñ ḳomaz
Vâsıṭa-ı vuṣlat-ı ḥaḳdur namâz

- Fâtiḥa maʿnâlarını eyle yâd
Şöyleşür Allahla güyyâ ʿibâd
80b - Söyleşir ol ḥażretle dâ'imâ
Ḫalḳla söyleşmeden eyler ibâ
Nâẓır iken ḥâlüñe rabbü'l-enâm
Eyleme aġyârla fetḥ-i kelâm
- Ṣıdḳı bütün göñli ṣınıḳ ehl-i râz
Dün yarısında ḳılur ekser namâz
- Ḳavli ḥükmu'l-leyle ḳalîlen saña
Odı ḥaḳîḳatde beşîrü'l-beḳâ
- Ḫôşdur o kim zühdi teraḳḳî ḳıla
Baṭılı farḳ eyleye Ḥaḳḳı bile
- Ḫâk-ı vucûda ide alçaḳ naẓar
Himmeti ʿâlîlere ola nöker
Ṭâġ gibi her yerde büyüklenmeye
Kendüñi maḳbûl-i Hüdâ sanmaya
- Gelmeye anuñ ceddine ḥased
Kûh-ı ced olmaya yolunda sed
- Eyleye zâtını nihân u ʿıyân
Nefsi ġażâsında cihân pehlivân
- Gözleri yaşı gibi ola çeri
Ḳurtara ʿâlem-i elemden seri

Ejder-i nefsine vire zilleti
Öldüre fevt eylemeye fırṣatı
81a Ṭâlib-i dünyâyı mis̱âl-ı kilâp
İde sezâvâr-ı ʿaṣa-yı ʿitâb
Gülşen-i maʿnâdan iderse su'al
Ġonce gibi lâl ola aṣḥâb-ı ḳâl
Dil bağını aça selâmı eli
Ḳaddi nihâlin ege raḥmet yeli
Göñli ġanî ola vucûdı faḳîr
Bir görine aña gedâ vü emîr
[1789] Penbe mis̱âl döñse eğer bir ʿavân
Ellere olmaya ṣadâ-yı ʿıyân
Acılara ḳatlana deryâ mis̱âl
Ḥût gibi eylemeye ḳıyl u ḳâl
Ṣabr ide cevre zekeriyâ gibi
Zinde-i bâḳi ola Yaḥyâ gibi
Böyle olur merd-i müslimân olan
Ṭâlib-i ḥaḳ ṣâḥibi imân olan

TEMS̱ÎL-İ ZÎBA

Kani zelîḫâ gibi bir pehlivân
ʿAşḳ odı ile ṭutuşa her zamân

[1789] a) Penbe mis̱âl: Penbe gibi B,C

Ṣarf ide maḳdurunı dil-dârına
Ḳoymaya hergiz bu güni yarına

81b Yûsufı almakta idüp ihtimâm
Mâmelekin malike virdi tamâm

Oldı ṣatun aldığı ḳula esîr
Derdi teraḳḳîde belâsı keṣîr

Ḫıdmetin eylerdi dil ü cânla
ʿİzzetle lüṭf-i firâvânla

Her ne hedâyâ ki bula ʿitibâr
Ḫâk-ı derine ider idi niṡâr

Gelmez idi Yusûf'a andan sürûr
Minnete geçmezdi metaʿu'l-ġurûr

Cîfe-i dünyâdan iderdi ʿibâ
Mülteḟit olmazdı vucûdı aña

Ḳılduğı ikrâm-ı tamâmı müdâm
Olmadı yâre sebeb-i iltiyâm

Ṣundı bir âyine aña ʿâḳibet
Didi eyyâ şâh-ı ḳamer-menzilet

Bulamadum bundan eyü armaġan
Sen gül-i handânı ider şâd-mân

Aldı ḳabûl eyledi baḳdı aña
Şevḳi cemâlinden irişdi ṣafâ

1805- Sevdiğine oldı bu ren-gîn ḫayâl
Vâsıṭa-ı râbiṭa-ı ʿarż-ı ḥâl
82a 1806- Sende daḫi varsa ʿaşḳ-ı Hüdâ
Âyine-i ḫâtıruña vir cilâ
- Tâ ki hüveyda ola dîdâr-ı hû
ʿÂlem-i hû pertev-i envâr-ı hû
- Tâ ser ü pâ âyine ol gün gibi
Baḥr-ı muṣaffâ gibi gerdûn gibi
- Âyine sun ḥüsn-i cemâl ıssına
Salṭanat ıssına celâl ıssına
1810- Ṣâf-dil ol âyine veş dâimâ
Tâ olasın Ḥaḳ naẓarına sezâ
- Sendeki âyine-i İskenderî
Şevḳ-i Cemâl ile çıḳar gel beri
- Eyleme dünyâ evine itibâr
Ḳılma göñül ayinesin pür-ġubâr
- Ḥaḳ güneşi sende ẓuhûr eylesün
Âyinegı maṭlaʿ-ı nûr eylesün
- Dâ'ireden çıḳma miṡâl-ı nücûm
Şevḳuñı göñül evine eyle mûm

[1806] ḫatıruña vir: ḫaturuña gel vir B,C

VARİDAT-I RÜYÂ-YI ṢÂLİḤA ʿÂBİDE
VÜ ZÂHİDE MUḲADDEMÂT-I KERÂMÂT OLDU
ĞUNUN RİVÂYÂTIDUR

Sâlike Ḥaḳ'dan ki ola bir naẓar
Düşleri aḥvâlini ıṣlâḥ ider
82b ʿÂlem-i rü'yâyile irşâd olur
Ḥâdis̱e-i ġuṣṣadan âzâd olur
Hâ gibi gözini açar zâhidüñ
ʿAynını pür-nûr ider ʿâbidüñ
Ṣâliḥ olanlar eyü düşler görür
Gökde ki seyyâreler ile yürür
Müşkilin ervâḥa ṣorar gâh olur
Râz-ı nihândan dili âgâh olur
Ḳanġı velîye ki ide iʿtiḳâd
Rûḥı ider rûḥı ile ittiḥâd
Her ʿamel-i ṣâliḥi pür-nûr olur
Geh ḳamer olur geh olur ḥûr olur
Ḫulḳ-ı ḥasen sende ki iẓhâr olur
Düşüñe girer saña iẓhâr olur
ʿAṣî-i ḳâṣıda olan bed-ṣıfât
ʿÂlem-i maʿnâda olur mühmelet
Ehl-i hevâ derdi ile iñleme
Yüzini görme sözini diñleme

- Sîri ʿâlî siyretüñ ʿâlî olur
Sîri denî sâye-veş ednâ olur
- Ṣûfi ider düşlerini imtihân
Şehr-i vücûdına olur pâs-bân
83a - Cânib-i envârı küşâde olur
Tâʿatinüñ ẕevḳi ziyâde olur

HİKĀYET-İ ĠARÎB

- Meyve zamânında meğer bir dilîr
Mülket-i şîrâze varır hem-çü şîr
- Saʿdí gülistânına bî-iḫtiyâr
Uġradı mânend-i nesîm-i bahâr
- Gördi ki ol pâdişah-ı maʿrifet
ʿÂlemi gün gibi ider terbiyet
[1833] - Didi eyyâ şeyḫ-i belîġi'l-beyân
Dün gice düşde görürın nâ-gehân
- Kûh gibi bir şecer-i meyve-dâr
Meyvesini ḳıldı faḳîre nisâr
- Rûz-ı ḳıyâmetde dönüp aḫtere
Meyveleri dökülür idi yere
- Heybeti güyâ cebel-i ṭûr idi
Her semeri muʿteber-i nûr idi

[1833] b) düşde görürin: düşde görürüm B,C

\- Şeyḫ buyurdı didi kim pâdişâh

İblîsdür seni bir ehl-i câh

\- Manṣıb-ı ʿâlîden ola fâ'ide

Begler aġalar saña taʿzîm ide

83a - Şâh-ı cihân o kişiyi vâḳıʿâ

Ḳıldı o günlerde emirü'l-livâ

1840- Her yañdan aḳdı aña genc ü mâl

Cumʿa namâzına miṡâl-i ricâl

İNTİḲĀL-İ TAʿBİR

1841- Hey'et-i şâhân şecer-i müntehâ

Şâḫıdur beğler ağalar aña

1842- Niʿmetle ol şecer-i meyve-dâr

Meyvesini ḳıldı faḳire niṡâr

1843- Böyle dimekdür ki aña an ḳarîb

Manṣıb-ı ʿâlî ḳılıser ḥaḳ naṣîb

1844- Meyve zâmânı anı işʿâr ider

Kim viriser şâḫ-ı vucûdı semer

1841 b) Şâhıdur: Şahları B,C

1842 b) Meyvesini kıldı faḳire niṡâr: Kıldı tevâżuʿ ṭarafın âşikâr B,C

1843 b) ʿâlî ḳılıser: yüce yerden B,C

1844 b) Kendüsini yere: Kendüyi ṣaḥrâda B,C

ḤİKĀYET-İ DĪĞER

1845- Geldi güz eyyâmı irişdi ḫazân
Gözlerini yumdı çiçekler hemân
\- Senderedi ḫasta olup yâsemen
Kendüsini yire bıʿaḳdı çemen
\- Bâğa ṣavuḳ deprenür oldı ṣabâ
Başladı bulmağa şükûfe fenâ
84a 1850- Şeyḫe bu demlerde meğer bir kişi
ʿAynı ile didi o geçmiş düşi
1851- Didiki seyrimde benüm bir şecer
Ṭalın uzatdı baña virdi s̱emer
1852- Meyvesi çok kendüsi gâyet bülend
Atmış idi burc-ı sipihre kemend
\- Vâḳıʿa ıssına didi şeyḫ o dem
Ḫasta olursın bu yaḳında derüm
\- Ḫasta olup oldı vücûdı żaʿif
Sâye gibi yatdı niçe gün ḥarîf
1855- Benzi ṣarı nite ki şems-i cihân
Gezdi ʿaṣâsı ile hayli zamân
\- Eylemese elde ʿaṣâsısın sütûn
Ṭurmaz idi ḫâne-i cismi zebûn

1851 b) Ṭalın: Dalın B,C

1852 a) Meyvesi çok: Meyvesi ḫaṣ B,C

\- Oldı şecer dalı gibi ḳaddi lâm
Ḳaldı dili bülbüli mâ-lâ-kelâmı

[1858]- Dâl gibi döşege düşdi teni
Ṣoldı sarardı beden-i ḫarmanı

İNTİḲĀL-İ TAʿBĪR

Faṣl-ı ḫazân żaʿf-ı bedenden nişân
Meyvesi derd ü elem-i bî-imân

84a - Geldi şitâ virdi cihâna taʿab
Ṣoydı ḥarâmi gibi eşcârı heb

\- Ṭalın uzatduğı dıraḫt-ı bülend
Dest-i ḫazân ṣaldı dimektür kemend

\- Berg-i ḫazân hem ṣararur hem düşer
Ḫastalığından virür aña ḫaber

\- ḤİKĀYET-İ DĪGER

Tökdi cihân âyine-i rûzgâr
Ḳıldı sûḳ sûretini âşikâr

\- Şeyḫe meger bu demlerde bir kişi
ʿAynı ile didi bu geçmiş kişi

\- Didi geçen gice düşümde hemân
Eyleriken gün gibi seyr-i cihân

\- Bir yemiş ağacına vardım yaḳın
Sâye gibi aldum aña hem-nişîn

[1858] b) beden-i ḫarmanı: beden-i gülşeni B,C

Himmet-i şâhân gibi ʿâlî velî
Dâmenine irmez idi ḫalḳ eli

İki budağı nite kim ebrivân
Alnıma ṭoḳundı benüm nâ-gehân

Fırṣatı fevt eylemek olmaz didüm
Şevḳle aldum yemişini yidüm

85a Sözüni bu vecihle itdi tamâm
Didi anuñ yüzine şeyḫ-i be-nâm

Mey gibi tuta seni baʿżı ʿavân
Bildiriser ḥaddüñi ḳâḍı olan

Bir gice mestâne ṭutuldı ḥarîf
Ḍarb ʿaṣâdan teni oldı żaʿîf

Ḫaylice ta zîr-i belîg itdiler
Ẕilletle ḥabs olup gitdiler

İNTİḲāL-İ TAʿBİR

Faṣl-ı şıtâ maʿná yüzünde meğer
Virdi bürûdet ṭarafından ḫaber

Bârid olur meyvesi her bâridüñ
Maẓharıdur ḥâdise-i fâsidüñ

Âlet-i taʿzîr ol iki budaḳ
Başına ṭoḳundı ʿale'l-ittifâḳ

[1879] Şeyhe ki halkuñ sözi tarîr olur
Mertebesine göre ta'bîr olur

Sa'dî şîrâz'a hezâr âferîn
Bildi bu rüyâları 'ayne'l-yakîn

Eyledi bir bir sebebini beyân
Kıldı bu esrâr-ı nihânı 'ıyân

85b TEMSİL

Her kim ola muhtelit-i mâ-sivâ
Söyle bu temsil-i cemîli aña

'Âlem-i ma'nîde Halîl'e Hüdâ
Didiki var oğluñı eyle fedâ

Emrine râm oldı dil ü cânla
Sıdkla ihlâs-ı firâvânla

Mûnis olan cânib-i cânâna
Kalmaz imiş başına vü cânına

[1886] Bulmak içün sıdk-ı Halîl iştihâr
Kıldı bu teklîfi aña gerd-kâr

Oğluñı göz göre fedâ kıl dimek
Nidugünüñ remzini bilmek gerek

Belki bu söz böyle dimektür aña
Olma sakın muhtelit-i mâ-sivâ

[1879] a) halkuñ sözi: halkuñ düşi B,C

[1886] b) kıldı: Koldı B,C

Ḳalb-i selîm ile ferîd ol ferîd
Mâl-ı berûn adama olmaz müfîd

Fâriġ ol evlâdile insâbdan
Vâz gel eżdâdla aḥbâbdan

Oğlunı terk eyle belâdan ṣaḳın
Mâniʿ-i eşġâl-i Hüdâ'dan ṣaḳın

86a Ḳavmuñı ḳo ḫalḳ-ı cihândan kesel
Ṣıdḳla iḫlâsı ḳarındaş ḳıl

Açma muḥabbet gözini sâ'ire
İki muḥabbet ṣığmaz bir yere

Neyl-i muḥabbet ki ola iki şaḳ
Râżı değildür ḳıbel-i ẕât-ı ḥaḳ

Ġayrları eyleme kendüne yâr
Dîde-i ġayretde gerekmez ġubâr

Ḳulzüm-i tevḥîde gel enḥâr-vâr
ʿAyn-ı taʿallüḳdan ide gör firâr

Fâ'ide siz cânibi terk eyle hep
Ġafletüñe ḳılma ʿıyâli sebeb

Ḫalḳa ciger köşe vü perverdesi
Kaʿbe-i maḳṣûduñ olur perdesi

Ülfet-i evlâdı gider evvelâ
Tâ ki saña açıla rû-yı beḳâ

Vaḳt olur insana gelür ıżṭırâp
Kendü daḫî kendüya olur ḥicâp

HİKĀYET

Ḥikmetle Yūsuf-ı şehr-i cemâl
Ġurbete ṣalındı nice mâh u sâl
86b Ẓulm-i Züleyḫâyla ol şemʿ-i cân
Ẓulmet-i zindâni ki ḳıldı mekân
Göñli ṣınıḳlarla olurdi bile
Firḳatle ḥaṣret-i Yaʿḳûbla
Cümleye ol nûr-ı çerâğ-ı Ḫalîl
Olmuş idi gün gibi rûşen delîl
Aña murâd nice mürîd oldılar
Göñli tesellilerini buldılar
Bende-i sulṭan iki merd-i hüner
Ḫışmla maḥbûs idi anda meğer
Ḫamr-ı ṣaḳar vâḳaʿasında beri
Meyl ider ol maṣlaḥata ḫâṭırı
ʿĀlem-i maʿnide ʿiyân oldı mı
Meymene vü meyseresi ṭoldı mı
Biri getürür başı üstünde nân
Nânını ḳuşlar yer anuñ na-gehân
Ḫavf-ı ricâlile ol iki ʿibâd
Düşleri taʿbîrini itdi murâd

- Ḫamr-ı ṣıḳâna didi kim an ḳarîb
Manṣıb-ı ʿâli saña olur naṣîb

- Nânını ḳuşlar yiyene ol mehal
Didi düşüñ oldı beşîr-i ecel

87a - Ẕikr olunan vâḳıʿâlar vâḳıʿâ
Birine derd oldu birine devâ

- İNTİḲĀL-İ TAʿBĪR

- Ḫamra olur manṣıb-ı ʿâlî miṡâl
Meste döner manṣıbı ile ricâl

- Ġussa vü endûhı ferâmûş olur
Manṣıbla nîşi anuñ nûş olur

[1917]- Mertebesi mey gibi mesrûr olur
Devlet-i dünyâyla maġrûr olur

- Ḫamra eli irdügi ey nükte-dân
Manṣıba el irmeğe oldı nişân

- Ol birinüñ rızḳına irdi fenâ
Rızḳına bâlâdan irişdi belâ

- Rızḳı telef olduğı bî-iştibâh
Ömri telef olmaġa oldı güvâh

- Vâḳıʿâdur remz-i Hüdâ-yı mübîn
Ḥikmetini ḥâl idene âferîn

[1917] B) maġrûr olur: maġrûr ider B,C

Vâkıʿadur âyine-i rû-yı cân
Her ne ise ḥâlüñi eyler beyân

HİKĀYET-İ YĀDİGĀR

87b Adı veli kendi deli bir pelîd
Şeyḫ-i vefâya gelür olur mürîd
[1924] Vâḳıʿasında görünür şeyḫ aña
Bu elin öper ol eyler duʿâ
ʿAyn-ı duʿâya şu ki manẓûr olur
Cânı söyünür dili mesrûr olur
Gün gibi dünyâya ṣığışmaz kişi
Kibr ü ġurûr oldı kişinüñ işi
Ḥayretle ḫalvet-i şeyḫe gider
Ḥażretine düşüni taḳrîr ider
[1928] Vâr idi şeyḫüñ kapusunda meğer
Bir baḳar ile bir ḫar-ı bî-hüner
Şeyḫ didi bu baḳar u bu ḥımâr
Bizi görür bizi bilir âşikâr
Eylese yüz şeyḫ yüzine naẓar
Adam olur sanma ḥımâr u baḳâr
Bu baḳar ile bu ḥımâr-ı denî
Görmedüki gördüği birdür beni

[1924] b) Bu elin: Bu elini B,C

[1928] b) Bir baḳar ile bir ḫar: Bir ḫar ile bir baḳar B,C

\- Her baḳarı her ḥar-ı lâ-yefhamı

Adamı görmek idemez adamı

\- Bu sözi ẕikr eyledi şeyh-i ferîd

Ola deyü def -i gurûr-ı murîd

88a - Maṣlaḥatı muṣliḥuñ ıṣlâḥ olur

Ma'rifetüñ ḳufluna miftâh olur

1* AḲSĀM-I EVLİYĀDAN ḲISM-I EVVEL

Cümle velâyetde ne sır dur bu sır

Ḳısm-ı velî dûrda olur münhasir

\- Biri bilür kendü veli olduğın

Anı velî bilmez aḥibbâ-i din

\- İlm-i ledümnî gibi olur nihâñ

Rûḥ gibi kendüyi itmez ıyân

\- Bâd-ı ṣabâ gibi görünmez göze

Yer daḥâni gibi gülmez yüze

\- Sûfilerüñ râzı gibi saklanur

Aḳıl u dânâlara aḥmaklanur

Üşmez anuñ başına divâne var

Kesret-i eşhâs-ı ṣigâr u kibâr

\- Ab-ı tahâret gibi ol pâk zât

olmaz idi muḫtelit-i mühmelât

---

* AḲSĀMU'L-EVVELİ MİN AḲSĀM-I EVLİYA

\- Fârig olur Begden ağadan kaçar

Mâni -i eşgâl-i hüdan kaçar

\- Minnet-i nâdânla yüklenmez ol

Fil gibi halka büyüklenmez ol

88b - Beyt-i avâniye misâl-i helâ

Varmaz o illâ ki zarûri ola

1945- Sohbet-i mîrândan ider içtinâb

Zulmet-i zâlim aña olmaz hicâb

\- Cevher-i îmân gibi pinhân olur

Tabl u ilmsüz ulu sultân olur

2* KISM-I SÂNÎ

\- Biri olur külzüm-i Tevhîde gark

Eyleyemez kendi vücûdunı fark

\- Kendüyi bilmez bilür anı ri câl

Ayağı toprağı olur ehl-i hâl

1949- Eller üşer başına itmez huzûr

Sanki şeker başına cumhûr-ı mûr

1950- Kapusı âşıklara tûr-ı niyâz

Kendüsi hod maşrık-ı hurşîd-ı râz

\- Gerçi akar su gibi söyler dili

Söyledüği sözini bilmez velî

---

* EL-KISMÜ'S-SANİ

1949 a) Eller üşer: Eller üşe B,C

Saña bu gün mehdîlik oldı naṣîb
Zümre-i insâna sen olduñ ḥabîb
Cümle velâyet saña oldı ʿiṭâ
Var yüri sulṭânlıġla sür ṣafâ
ʿAḳıl ola mekr-i ṭâriḳın bilür
Diñlemez ol kulı ferâġât ḳılur
Enfüsî âfâḳını idrâk ider
Âb-ı revân gibi yolın pâk ider
Dûd gibi yükseğe itmez ṣuʿûd
Mâ'il olur alçağa mânend-i rud
Baʿżıları fehm idemez ḥikmetin
Ẓâhir ider gün gibi mâhiyetin
Nite ki ḫurşîd-i seriʿi'l-zevâl
Germ ider anı kerem-i lâ-yezâl
Mehdi-i ẓâhir ṣanur eyler ziyân
Daʿvî-yi bî-mâʿniye başlar hemân
Başına divâne gibi ḥak üşer
Başı kesilür kişinüñ kes düşer
Ḥaḳ yolına cânını ḳurbân ider
113b Cisminüñ eyvânını virân ider
Tîġ-i siyâṣet olur âb-ı hayât
Anlara ḫâb-ı ṣafâdur memât

- Ġafletle yârdan uçar kişi
Aḥsen-i tedbîr idemez her kişi

2480- Diri ḳalur mı yüce yerden düşen
Eşk-i revâñ gibi naẓardan düşen

- Ḫâne-i şerʿüñ ḳoparan ṭaşını
ʿAynı ile ḳor yerine başına

- Sözki ola cânib-i ḥaḳdan beyân
Ṣûreti bir maʿnisi yüzdür nihân

- Añlayışı ince olan ehl-i hâl
İrdi kamâline mis̱âl-i hilâl

2484- Rifʿat-ı ḳurbiyete olan naẓar
Kimi çıkar kimisi sürçer düşer

2485- Virmesün Allah bu düşgünlüği
Görmesün insân bu maḥzûnlugı

- ʿİzzet-i irşâda liyâḳât gerek
Ḳulzüm-ı ḥayretde ferâṣet gerek

- Kime naṣîb olsa bu ḳadar refî
Yırtıcı ḳısmı aña olur muṭîʿ

- Ẓâlime ḫışmından irişmez necât
114a Ḫavf iden andan götüri kâ'inât

- Hey'ati olur nite kim ẕü'l-fiḳâr
Rû-yı celâlini ider âşikâr

2484 a) olan naẓar: eyle naẓar B,C

Hey'etle bir nazar itse hemân
Topraga düşer esed-i âsumân

HİKÂYET-İ HİKMET-AMİZ Ü ᶜİBRET-ENGİZ

Mâ-sadak-ı Mahmedet-ı hel atâ
Mâ-hasalı menkabet-i lâ-feta
Muᶜterifi maᶜrifeti menᶜaref
Eşref-ı ashâbu emirü'l-necef
Mülk-i cihânuñ şeref ü ziyneti
Bendelerüñ şâhı veli niᶜmeti
Kadri celi mürşid-ı kâmil veli
Bende-i Hak şâh-ı velâyet ᶜAli
Kıldı Medâyin tarafına sefer
Kâfile halkı ile gördi meğer
Yavrılarıyla niçe şîr-i jiyân
Geldi yola nite ki seyl-i revâñ
Yüregi korkar görenüñ fi'l-mesel
Her biri bir sûrete girmiş ecel
114b Semm-i helâhil gibi gâyet sarı
Yerde yatur kuyrugunun ejderi
Şefkati yok kimseye dünyâ gibi
Dişleri agzında süreyyâ gibi
Bahr-ı belâ mevci gibi geldiler
Kâfile halkına akın saldılar

Eylediler şîr-i ḫudâ'ya naẓar
Ḳorḫularından ḳodılar ḳaçdılar
Geçdi gelen şirlerüñ ḥiddeti
Vardı perişânlığa cem'iyeti
Şîrlere geldi o dem ıẓṭırâb
Ṭağlara ṭağıldı miŝâl-ı seḥâb
Ḳâfile ḫalḳı bu işi gördiler
Ḥażrete ḥikmetini ṣordular
Söyledi amma ki şekerler yedi
Aḥsen-ı vechile o ḫalḳa didi
Kimde ki var ḫavf-ı ḫudâ-ı mu'în
Ḳorḳar anı görse ḳaçan ẓâlimîn
Ḫaşyet-ı ḥaḳ aña ki mülhik olur
Mevżi'lere ġâlib-i muṭlak olur
Cenge ki âhenk ide doymaz niheng
Mûra döner bibre vü hizber ü pelenk
115a Ḳılca görünmez aña ḫorṭum-ı fil
Sivri sinekler gibi eyler zelîl
Ṭogrı baḳmaz yüzüne genc nihâd
İrmez aña bâr-ı ġubâr-ı fesâd
Gör nicedür mevaḳi'-i evliyâ
Mertebe-i 'âliye-i aṣfiyâ

MEKR-İ EVLİYA

Menzil-i makṣûda iren evliyâ
Cezbe ṣalar ḥalḳa ider pür-ziyâ
Meyl ider andan yaña pir ü ṣabî
Mihr-i cihân-tâbe şükûfe gibi
Alet-i hengâme olur ʿâleme
Bâʿiş-i cemʿiyet olur adama
Ṭurmaz ider râz-ı nihânın ʿıyân
Añlayamaz ṭâyife-i câhilân
Her gice nâ-maḥrem ile ṣoḥbeti
Lâyıḳ-ı taʿẓîm değil ʿizzeti
Söz ḳaçırur ʿâlem-i esrârdan
Dûr düşer vuṣlat-ı didârdan
Ehl-ı ḥû aḳsamına elṭâf ider
Genc-i ʿubûdiyeti ıṣrâf ider
115b ʿAyn-ı şeriʿat bu günâhın görür
Mey gibi ʿaybını yüzine urur
Sehv ü ḥâṭasın bilemez ṭuyamaz
Salṭanatı ʿızzetine doyamaz
Sûr-ı sürûrın yaḳar añı ġurûr
Cânib-i Ḥaḳdan oyalar alıḳor
Kendüye ider ki zihi ʿizz ü câh
Ancaġ olur faẓl u kemâl u ilâh

Ṭoldı eḥibbâ ile dehr-i denî
ʿİzzetle şeyḫ idinürler beni
116a Çünki ẓuhûr ile anda bu ʿayıb
ʿAybını yuzine urur dest-ı ġayb
Virür aña rûz-ı ḳıyâmet miṡâl
Uzun uzaḳ bir maraż-ı lâ-yezâl
Şemʿ-i kerâmâtı söğünür gider
Ḫâne-i ḳalbini ḳaraġu ider
Ḫâne-i şemʿa döner ḳalıbı
Ḳabr-i tebâhi vü erâzil gibi
Ḫâli olur keşf u kerâmatdan
Vecdle ḥalât-ı muhimmâtdan
Sırr-ı velâyet kişide eycivân
Mâl-ı emânet gibidür bî-gümân
Çünki emânetde ḫıyânet ola
Vâḳıf olur ṣâḥibi eyler ezâ
Aḳluñı uġrılamasun na-mahal
Müṣrif-i gencine-i ḥaḳ olma gel
Vâh ki niçe ṭâyife-i ḫırḳa-pûş
Mâl-ı emânetle olur ḫod-furûş
Ḥâl-ı Ebu Bekre yüri kıl naẓar
Zîr-i zebânında ḳor idi hicar

\- Bahr-ı vucūdunda dili dâ'imâ
Tâ ki bu tedbîrle hamûş ola

2535- Diñle murâd ile bu hak sözleri
Şakla şakın şaklanacak sözleri

2536- Ba'żısınuñ devleti ikbâl ider
Kalbini nâr-ı elem kâl ider

2537- Yüzi ağârur ers-i tövbeden
Nâdim olur başlar elifden badân

\- Sa'y ider el mertebe-i evvele
Hâtem-i maksûdı girince ele

\- Gerçi yavi kıldugın arar bulur
Kaddi anuñ mihnetle dâl olur

2540- Kâr-ı siyâhı kımınüñ sâye-var
Kendü tarikına gelür âşikâr

116b - Hadd-i şerî'at ider anı zebûn
Hâlî olur derdle hadden füzûñ

\- Pençlerinüñ dahi ol yok bu yok
Sözi olur cismine demrenlü ok

\- Anı çalar hâme-i tîğ-i nebî
Satr-ı kitâbetde ki yânlış gibi

2536 b) nâr-ı elem: nâr-ı elemi B,C

2537 a) Yüzi agârur: Yüzi kararur B,C

\- Ḳırmasa azġunları ḥükkâm-ı dîn
Çoġı azardı nitekim mülḥidîn

Mülḥid olan ḥaddini bilmez velî
Başını alur ʿamel-i mühmeli

\- Lâyıḳ odur kim o sedd-i sedîd
Ḥaddini bilmezlere tîġ-i ḥadîd

HİKÂYET-İ RAʿNA VÜ Bİ-BEDEL

\- Var idi bir muʿteber evliyâ
Mürşid-i mevlâ vü delîl ü Ḫüdâ

\- Müntehi-i maʿrifet-i ehl-i ḥâl
Baḥr-ı maʿânide re'is-i ricâl

\- Şems-i felek gibi cihân-dide pîr
Aḳ ṣaḳalı pertev-i mihr-i münîr

Gün gibi ʿâli naẓarı kimiyâ
ʿAlim-ı ʿâlem şeref-i aṣfiyâ

117a - Maʿrifetullah ile ḳalbi ḳavî
Ḳâlıbı cild-i kütb-i maʿnevî

\- Zühdle ʿânḳâ gibi tenhâ-nişîn
Keṣret-i nâsuñ eleminden emîn

2553- Ḥâl-ı ṣalâḥîyetle şöhreti
ʿAlemüñ olur sebeb-i raġbeti

2553 b) Sebeb-i raġbeti: sebeb-i rifʿali B,C

Ḥalka iñen itmez idi iltifât
Ḳaçar idi nete ki mürġ-i ḥayât

Ṣumaᶜasında ṭurur iken meğer
Geldi aña padişâh-ı baḥr u ber

Keṡretle ṭoldı anuñ vaḥdeti
Gitdi hemân ḫâṭır-ı cemᶜiyyeti

Şâh-ı cihândârı bu ḫayru'l-iᶜbâd
Ṣumaᶜadan savmaga itdi murâd

Didi eyyâ pâdişâh-ı muḥterem
Bende ya raḥmâni ya şeyṭâniyim

Sâlik-i raḥmâni isem vây baña
Oldı velâyet işi cümle hebâ

Ḫâṭıra bu oldı şeh-i nâm-dâr
Geldi benüm ḫâneme bî-iḫtiyâr

2561- Aña her nâsuñ olur raġbeti
Şimdi baña geldi eydür ḥürmeti

117b 2562- Virdi ġurûrum baña bir velvele
Ṣaldı velâyet evine zelzele

Ẕilletime oldı ġurûrum sabep
Bâl u per i rifᶜatimı ḳırdı hep

2561 a) Aña her: Aña ki her B,C

2562 a) Virdi ġurûrum: Virdi sürûrum B,C

\- Ḥalḳa ider ᶜayn-ı taᶜayyün żarar
Naḳd-ı kerâmâtı elinden çıkar

\- Kâḥin şeyṭânı isem vây saña
Düşmen-i mevlâdan umarsın duᶜâ

\- Ḥoş gele mi ḥażret-i Ḥaḳḳa bu kâr
Kim idesin düşmenine İᶜtibâr

\- Anı ki sevmezdi resûl-ı Ḫüdâ
Hem sevesin hem olasın âşinâ

\- Böyle idince seve mi Ḥaḳ seni
Belki helâk eyleye muṭlak seni

\- Düşmenle dost olanlar senüñ
Lâzım olur bu ki ola düşmenüñ

\- Merd-i velâyet ümerâdan ḳaçar
Söylemez anuñ gibiye ḫayru şer

\- Munᶜakkis olur aña ehl-i günâh
Âyine-i ḳalbini eyler siyâh

2572- İncinur ikrâm iden adamlara
Yüzine güldükçe düşer ġamlara

118a' - Kendüyi bilmezlere virmez cevâp
Oḳımıyan şaḫṣa açmaz kitâb

\- Bilmeyen efvâha düşer mül gibi
Düşmene esrârın açar gül gibi

2572 a) Yüzine güldükçe: Kendüñi öğdükçe B,C

Dil ki her esrâra ola yar-ı ġâr
Ṭâlibi dünyâyla ne işi var
Ol ki ola maʿrifetüñ gülşeni
Sevmez iñende geleni gideni
Yanına gelmekden ise nâ-mahal
Ḫoş gelür idi aña gelse ecel
Niçe ḳaracılar olur ah u ah
Varur aña begler ile pâdişâh
ʿÖmrün alur mâl-ı ḥaranun ḥarîf
Zeyd-i yâr-ı nidâsı ḳonuḳlar laṭîf
Adam ola ehl-i baṣîret gerek
Senden işitmek hele benden dimek

HİKÂYET-İ RAʿNA VÜ Bİ-BEDEL

Mürşid-i âfaḳ u saʿîd u şehîd
Hâdi-i ʿuşşâḳ-ı murâd-ı murîd
Cânlara maḥbûb u cihâna ḥabîb
Kân-ı kerem şâh-ı ḥasîb ü neṣîb
118b Cafer-i ṣâdıḳ şeref-ı ṣâdıḳîn
Bir köye ʿazm eyledi şehre yaḳın
Cümle mürîdân kerimu'l-ḫiṣâl
Yanına cem oldı süreyyâ miṣâl
Mâh-ı siyâm idi hem eyyâm-ı ḥâr
Ṭûl-i nehâr u elem-i rûzgâr

\- Zahmet-i ṣavmile teni bī-mecāl
Mihnet-i devrânla âşufte-ḥâl
\- Ṣuda idi ṣûfîlerinüñ gözi
Her birinüñ yandı güneşden yüzi
\- Yolda bu ḥâlile iderken mürûr
Nûr gibi bir ʿuluv itdi ẓuhûr
\- Berḳ-ı semâ gibi ziyâde mehîb
Gün gibi bir emr-i ʿacîb u ġarîb
\- Geldi bir âvâz o ṭarafdan hemân
Ḳâle ennâ rabbikümu'l-müsteʿân
\- İşterikûfihi küllü ve'şrebû
İġtinamu ve'ġtinamû ve'şkurû
\- Dinledi bu sözleri ol şâh-ı dîn
Didi yıḳıl git yoluña eylaʿîn
\- Saña uyar yoḳ yüri laʿnet saña
Söyleme ey ḥârire-i âṣfiyâ
119a - Ṭikildi şeyṭân-ı la in ü deni
Didi aña sen nice bildüñ beni
[2595]- Eyledi çünkim bu ḥikmeti su'âl
Virdi cevâbını o baḥr-ı kemâl
\- Didi seni ʿilmle farḳ eyledüm
Cânuñı nâr-ı ġama ḥarḳ eyledüm

[2595] a) Çünkim bu ḥikmeti: Bu ḥikmeti çünkim B,C

\- ᶜİlm-ı fuḳâhanla ki itdüm ḳıyâs
Oldı ᶜayân vesvese-i bî-esâs
\- Teñri bunuñ gibi sözi söylemez
Adama teklîf-i günâh eylemez
\- ᶜİlm-i kemâlile bilindi bu ḥâl
Câ-yı muᶜayyende değil ẕü'l-celâl
ᶜİlm-ı taṣavvûf baña oldı delîl
Nûr-ı tecellâ-yı cemâl-ı celîl
\- Munᶜadim eyler beşeriyet yüzin
ᶜÂlem-ı vaḥdetde açar cân gözin
\- Perde-i imkânı ider bî-nişân
Kendu görür kendüyi ancak hemân
\- Câhil olan sehvine vâḳıf degil
Mülk-ı vucûda mutaṣarrıf degil
\- Cehli hevâsıyla miṣâl-ı ḥubâb
Kendü evini yıḳar eyler ḫarâb
119b Ḥâṣılı ᶜâlim gerek imiş kişi
Tâ ki nüfûẕ itmeye şeyṭân işi
\- Maᶜrifet azâde ider ᶜâlimi
Şehr-i vucûdunuñ olur ḥâkimi
\- Niçeler anuñ gibiye aldanur
Gördüğüni nûr-ı tecellâ ṣanur

\- Vesvese-i şeyṭanet eyler ġulüv
Şevḳe gelür teñriyi gördüm dıyü
\- Ẓulmet-i cehli ḳara maġbûn ider
Ḥâl-i ṣalaḥını diger-gûn ider
2610- Ḳâlıbı maḥkûm-ı şeyâṭîn olur
Ġâfletle cehle bî-dîn olur
\- Kendüyi żabṭ eylemez hemçü seyl
Yardan uçar o sefîh ü ẕelîl
2612- ʿAlime şeyṭân idemez şeyṭanet
Cevşen-i maʿnisi olur maʿrifet
\- ʿİlm ider insânı ceri ü ḳavî
Cânına olur siper-i maʿnevî
\- Çıḳma yoluñdan ḥaẕer it ey refîḳ
Eyle bu temṡîli delîl-i ṭarîḳ
2615- Baʿżı müslimanlar olur kim âzâr
Orucun on akçe virürsen bozâr
2616- Kâfir olanlar ki oruc tutsalar
Yaġlu yemez ki öldürürseñ eğer
\- Hikmetini diñle bu taḥrîr ile
Añladayın aḥsen-i taʿbîrle

2612 b) Cevşen-i maʿnisi: Cevşen-i ṣûrisi B,C

2616 b) öldürürseñ: öldurur iseñ B,C

Kâfirüñ olacağı olmuşdurur
Baḥr-ı menâhiye boğulmuşdurur
Kâfire şeyṭândan irişmez cefâ
Ḥâline ḳor uymaz ulaşmaz aña
Cengi muslimanladur her zamân
Fırṣatını avlasa virmez aman
Eyle benüm sözlerümle ᶜamel
İki evüñ olsa senüñ fi'l-miṣâl
Biri cevâhirle ṭolu bî-ḳıyâs
Biri necisle ṭolu menfûr-ı nâs
Uğru cevâhirlü eve ḳaṣd ider
Ol birne zerrece ḳılmaz naẓar
Laḳlaḳa-ı bedreḳa-ı zındıḳa
Bâᶜiṣ olur maᶜṣiyet-i aḥmaḳa
Niçesi mest-i mey-i ᶜıṣyân olur
Kendüsine kendüsi şeyṭan olur
120b ᶜAḳl-ı selîm ile müslim olan
Ṭutdı selâmet yaḳasında mekân
2627- ᶜİlm-i ᶜalimle olan ẕü-fünûn
Zühdle şeyṭânı eyler zebûn

2627 a) ᶜİlm ü ᶜâlîm: ᶜİlm-i Hüdâ B,C

[2628]- MERTEBE-İ SÂDİSE-İ EVLİYA

Mertebe-i sâdise varsa velî
Gün gibi her semte ırişür eli
Kaʿbede şâm ehline ḳılsa kelâm
Sözüni anuñ işidür ehl-i şâm
Baḥr gibi ḳalbi ġubârı gider
Ḫâlıḳı yüzbin dille ẕikr ider
Ṣûreti deryâ gibi dil-cû olur
Gevher-i maʿni ile memlû olur
Bahra döner her yere olur muḥîṭ
Cümle velâyetleri olur muḥîṭ
Miḥr gibi ṭayy-ı mekân eyler ol
Bâd gibi seyr-i cihân eyler ol
ʿAvn-ı Ḫudâ ile gelür iḳtidâr
İstese bu ṭaġı ider târ mâr
[2635]- Rûmdan sille sallarsa eger
Paris beginüñ yüzin pers ider
[2636]- ʿAṣi ise kendûye faġfûr-ı Çîn
Sürer evḳâr ider ol şâh-ı dîn

[2628] a) varsa veli: irse veli B,C

[2635] a) Rûmdan sille: Rûmdan ol sille B

[2636] b) Ṣüver: ṣüretin B

121a - Keşf ü kerâmâtına inṣâf anuñ
Ḥâyili olmaz cebel-i ḳâf anuñ

\- Tâ ser u pâ cenneti seyrân ider
Göñlıni âyine-i cânân ider

\- Nâẓır-ı levh ü ḳalem olur gözi
Râz-ı nihândur anuñ ekṣer sözi

2640- Ṣıdḳla mevlâyâ şu kim ḳul olur
Her ne murâd eylese maḳbûl olur

\- Şeş cihetinden gelür aña ṣadâ
Kendü sulûkına olur reh-nümâ

2642- Mâl-ı ḥarâm aña ider ḫoş ḫiṭâb
Vâḳıf olur andan ider ictinâb

\- Cezbesi ba'żısına eyler ġulüv
Çaġıra eşḫâṣa ene'l-ḥaḳ deyü

2644- Vecd arasında söyler ḫiṭâb
Başını ḥaḳ yolına eyler fedâ

2645- Salṭanatı kendüyi maġrûr ider
Mertebesinden düşürür dûr ider

\- Sehvini añlar kimi çalak olur
Râh-ı teveccühde yüzi ḫâḳ olur

2642 b) Çağıra: Çağırur B,C

2644 a) Vecd arasında: Vecd arasında dili B

\- Vâḳıf ider ʿaynına ʿayn-ı ḫuşûʿ
Bang-ı ẓalemnâ ile eyler rücûʿ

\- Nâr içine ḳorlar ise müstemir
Aynı ile ʿateşe beñzer demir

121b - Âteş içinden çıḳar ise eğer
ʿAybı yüzi ḳarasını fâş ider

\- Ne demir ateş ne beşer ḥaḳ olur
Ḥażret-i ḥaḳ ḳâdir-i mutlaḳ olur

\- ʿAriyeti ḳudretine aldanur
Bende iken kenduyi mevlâ ṣanur

\- Ḳudret anuñ ḥikmet anuñ ḳul anuñ
Zerre ḳadar neñ var arada senüñ

2653- Bilmez ene'l-ḥaḳ sözüni ḥaḳ bilür
Bir ḳurı ġâvġâyı hüveydâ ḳılur

\- Ḥalvete girer nice ehl-i yaḳîn
Aç u susuz anda çeker erbaʿîn

\- Ruḥı gider ʿarşa miṣâl-i sürûş
ʿÂlem-i süflide ḳalur ʿaḳl-ı hûş

\- Ḥayretle niteki âb-ı revân
Söyledüğün bilmez o cân-ı cihân

2653 b) ḳuru ġâvġâyı: ḳuru daʿvayı B,C

2657- ʿAşḳına mağlûb olanuñ ʿöẕri var
Mest ider anı ʿademi iḫtiyâr

2658- Eyleyemez râz-ı derûn-ı nihân
Handesi esrârını eyler ʿiyân

- Ḳâf-ı ene'l-ḥaḳda idenler ḫilâf
Ḳâf gibi tîğle olur şikâf

122a 2660- İrmek içün ol yüce yere eli
Başın ider pâye-i evvel veli

- Ṣoḥbet-i ḥażretde şu kim ḫâṣ olur
Ḫavfı ile yüreği raḳḳâṣ olur

- Tâ ki saña nefy-i sivallahdur
ʿÂlem-i tevḥîde iki râhdur

2663- Eyle bu yoḳluḳ kapusundan duḫûl
Var yüri iṡbâtla mevlâyı bul

2664- Mest-i mey-ı ʿaşḳa yürünmez ḥicâb
Kenduyi görse nola ʿâlî cenâb

2665- Mest-ı ḫudâ dûr olur idrâkdan
Bulsa atar kendüñi eflâkdan

2657 a) ʿAşḳına : ʿAşḳla B,C

2658 a) râz-ı derûn: râz-ı nihân B

2663 b) iṡbatla: iṡbat ile B,C

2664 a) yürünmez ḥıcâb: yönelmez ḥıcâb B

\- 'Arif olur niçe şerifü'l- ibâd
Ḥaḳḳa varur gülmeği itmez murâd

\- Sehvini eyler sebeb-i intiḳâl
Ḥal-i ḥayâtında ider intiḳâl

\- Âb-ı ḥayâtından elin yur hemân
Rûḥı olur ṭayîr-i ʿarş-ı âşiyân

\- Gevher-i ʿaşḳım iden yâd-gâr
Başı ile yürüdi ġavvâṣ-var

2670- Câhil olanlar ne bilür yeğreği
Bir yaramaz nesne sanur ölmeği

122b - Vâsıṭa-ı vuṣlat-ı mevlâdur ol
Râbıṭa-ı ʿızzet-i İ lâdur ol

2672- Ṣûfi olan ṣuyı üfürür içer
Re'yile deryâ-yı muḥîṭi geçer

\- Tınma sukût ile yüri ebsem ol
Hût gibi aġzuñı tut ebkem ol

MERTEBE-İ SADİSEDE EVLİYA ẒİKR-İ EŞYAYI İŞGA İTDUGÜ BEYANINDADUR

\- Mertebe-i sâdise irse veli
Diñle nedür mertebe-i evveli

2672 b) muḥîṭi geçer: muḥîṭi çeker B

[2675]- Âlim olur ṭâʿat-ı eşyâya hem
Alem-i ṣuġrâyla kübrâya hem
Ẕikr-i nebâtatı işidür bilür
İrretinüñ ʿaynını binâ kılur
ʿÂlem-ı maḫlûḳı görür âşikâr
Her birisi ẕâkir-i perverd-gar
Gâ'ib erenler gibi bâd-ı ṣabâ
Râh-ı ṭariḳatde yeller dâ'imâ
İrse nebâtâta nesîm-i seher
Ṣûfi gibi ẕikrle başın salar
Mürġ-ı siḥr-i hûd sebḳını okur
Gonce gülüstân varaḳını oḳur
123a Her aġacuñ yaprağı olmış zebân
Ẕikr-i Hüdâ ile seriʿü'l-beyân
Şeyḫ-ı murâḳıb gibi zerrîn-ḳadeh
Ẕikr-i ḫafiden gözi göñli ferah
Pîr gibi yâsemen ehl-i ḥużûr
Ṭâʿati ḳılmış anı ḳızıl nûr
[2684]- Zühd ü ṣalâḥetde benefşe-laṭîf
Zâhid-i murtâż-veş olmuş nahîf

[2675] b) Ṣuġrayla: Ṣuġra ile B,C

[2684] a) Ṣalaḥatde: ṣalaḥında B

2685- Bülbül-i bāġuñ dili tefsîrde
Serv ü çinâruñ eli taḥrirde
- Sünbül ü gül mürşid-i kâmil miṣâl
Ṭâᶜatle tâc-ı re's-i ricâl
- Zinde tutar giceyi şeb-bûylar
Virdini ezberden oḳur cûylar
- Ẕikr idenüñ gökde melekler gibi
Ḫayra döner işi felekler gibi
- Eyle nebâtât-ı cihâna naẓar
ᶜÂlem-i bâlâya teveccüh ider
2690- Rû-yı felekden yaña mânend-i dûd
Her birisi bulsa iderdi ṣuᶜûd
- Ẕikre tâlar mâhi-i baḥr-ı revân
Baḥra olur ẕikr idici bir lisân
123b [2692]- Ṭâᶜati vaḳtini şaşmaz nücûm
Secde yerinden gözün açmaz nücûm
- ᶜAynı ile gök yüzi eyler rükûᶜ
Secdede yerler yüzi ehl-i ḫuşûᶜ
- Mürġ-i çemen birliğine muᶜterif
Hücreleri içre çoğı muᶜtekif
2695- Sedd-i ramaḳ niᶜmete kim ola tûş
Ḥamdle yüzin yere sürür vuḥûş

[2692] Şaşmaz nücûm: Şaşırmaz nücûm B,C

\- Ḳarnını dâneyle ṭoyursa ṭuyûr
Ṭûr-ı niyâza çıḳar oḳur ṭuyur
\- Sâlik olan çünki bu ḥâli görür
ᶜİbret alur ġayretini arturur
\- Ḫûş ameli kendûye maṭlûb olur
Nûr-ı ᶜubûdiyeti maḥbûb olur
\- ᶜÂlem-i envârı erenler bulur
Şemᶜ gibi fâni-i muṭlak olur
2700- Sedd-i belâ olur aña ṭâᶜati
ᶜÂdet idinmez yaramaz ᶜâdeti
\- HİKÂYET-İ Bİ-BEDEL Ü Bİ-HEMTA
\- Bu ḫaber-i muᶜteber-i dürr-nişâr
ᶜAynı ile şerḥ-i ᶜaḳâ'idde var
\- Ḥażret-i farûḳ u nâḳıᶜu'l-ümem
Vâlı-i ûlâ vü veliyü'l-ḥaram
124a - Hâdi-i ᶜuşşâḳ u refîḳ-ı ṭarîḳ
Ṣânî-i yarân resûl-ı şefîḳ
2705- Tîġ gibi keskin erenler başı
Faḫr-i cihânuñ uyarur yoldaşı
2706- Düşmene gönderdi bir ulı çeri
Sâre idi o çerinüñ seri

2706 b) Sâre idi: Sâriye idi B,C

- Niçe çeri cünd-i nebiyyi'l-emîn
ʿÂleme seyl-i maṭar-ı ebr-i din
- Ehl-i ġazâ kân-ı ṣafâ evliyâ
Seyf-i ḫudâ reh-ber-i muṣṭafa
- Erliğe herbirinüñ miṣli yoḳ
Cenge çekilmiş ḳılıç atılmış oḳ
Çâ bük ü çâlâk cihân pehlivân
Serv gibi cümle altuñ der-miyân
- Gün gibi bu ḳavm-i ḥadîdi'l-naẓir
Bir iki aylıḳ yola ḳıldı sefer
- Gelmiş idi ḫaber-i ġaziyân
Ḥayrete varmış idi p[illegible] ü civân
- Server-ı ʿâlem ser-i ümmet ʿömer
Cumʿa güni câmiʿe gitdi meğer
[2714]- Ehl-i kerem ṭâyife-i muḥterem
Ḫayr-ı ḫaber umarıdi meğer
124b [2715]- Cümle ṣalâ ehline oldı ṣalâ
Cumʿa namazı ola ta kim edâ
- Minbere ṭoğruldı o yâr-ı güzîn
ʿArş-ı ʿaẓîme nite kim şâh-ı dîn

2714 a) Ehl-i kerem: Ol kerem B,C

2715 a) Ṣalâ ehline: Ṣalâḥ ehline B,C

Rifᶜate irişdi mesiḥâ gibi
Ṭûr-ı temennâda ki mûsâ gibi

Ḫuṭbe oḳurken gözine nâ-gehân
Cümle ᶜıyân oldı ḳażâ-yı cihân

Gördi iki leşkeri ol mâh-ı rû
Bir ṭaġ içinde pusu ḳurmuş ᶜadû

2720- Bu idi maḳṣûd-ı cunûd-ı ḍalâl
Allah aṣḥâbı ide pây-mâl

2721- Sâriyeye naᶜra urup ol maḥal
Didi hemân el-cebel u el-cebel

Şiddet-i ṣavt-ıᶜömer irdi aña
Yel gibi ᶜazm itdi cebelden yaña

Pusıda olana aḳın ṣaldılar
Aṣlını ferᶜini tamâm aldılar

Kimi ḳırıldı kimi oldı esîr
Cümle yesîr oldı bu emr-ı ᶜayar

2725- Nûr-ı velâyet kime olsa naṣîb
Buᶜdu meṣâfe aña olur ḳarîb

Şems-i hüdâ idi o şâh-i ferîd
Bir görünür şemse ḳarîb ü baᶜîd

125a Ademıyânuñ ᶜabeṣi vü kemi
Yerde sanur adam olan adamı

2721 b) Di hemân: Didi hemân B

Ma'ni-i insân felek-i iḥtirâm
Ḳıldı melek gibi felekde maḳâm
Ol yüce yerden naẓar itse kibâr
Cümle yer ehlini görür âşikâr
Ṣıdḳı ile nûr-ı ṣalâḥḥiyeti
Merdüñ olur bâl u per-i rif'ati
'Âlem-i süflîde olan duzaḫı
Görmeye bu seyri düşünde daḫi
Merd-i Ḥaḳḳuñ sanki felekde melek
Kendusine himmeti 'âlî gerek
Ehl-i hevâ adam olayın dimez
Devletini rif'atini istemez
Pendle ıṣlâḥ olamaz ehl-i nâz
Ḳurı nihâlüñ gözin açmaz bahar
Oḳu bu temşili daḫi eyle hûş
Ḳalma yabanlarda mişâl-i vuḥûş

MERTEBE-İ SABİ'-İ EVLİYAULLAH

Mertebe-i sâbi'i iden maḳâm
Mühr-i süleymân gibi olur be-nâm
Virdi anuñ a'zam-ı esmâ olur
Ḥızr gibi târiḳ-i dünyâ olur

2735 a) eyle hûş: eyle cûş B,C

125b - Ḥaḳ yoluna mâ-melekini virür
Ḫâtem-i maḳṣûdı el ine girer
2739- Ġonce gibi kendüyi ḫâmûş ider
Gülşen-i dünyâyı ferâmûş ider
2740- Cîfe-i dünyâyı iletseñ hemân
Ṭaşra atar niteki baḥr-ı revân
- Mertesi bî-bedel ü bî-miṣâl
Şevḳ-i dili lem-yezel u lâ-yezel
- Gelmez aña merd-i şaḳî vü ġabî
Cem olamaz nûr ile ẓulmet gibi
- Göñli ṭolar nûrla mânend-i ḳâf
ʿAynına gelmez idi kûh-ı ḳâf
- Ḳâf gibi ḫalḳa ḳarışmaġı ḳor
Ḥıżr-ı vücûdın ider ehl-i ḥużûr
2745- Göñli sicaallaha muṭâbıḳ değîl
Ġayre żamîri mutaʿallık değil
- Ẕâtını hevâyla hüveydâ ider
ʿÂlem-i imkânı temâşa ider
- Maġrib ü maşrıḳda olan mâcerâ
Gün gibi ʿaynıyla görünür aña
- Ḫâṭırı mir'at-ı muṣaffâ olur
Maẓhar-ı envâr-ı tecellâ olur

2739 a) Ġonce gibi kendüyi ḫamûş ider: Kendüyi deyâ gibi hamuş ider B,C

126a Şevketle niteki şems-i ḍuḥâ
Bir adam olmaz idi iḳlîm aña

Kevkeb-i dürri gibi rif'at olur
Tâ ser ü pâ çeşm-i cihân-bîn olur

Şevḳle güyyâki güneşdür yürür
Altı cihâtı bir uğurdan görür

Kendüyi yoġ olmaġla var ider
Vuṣlat-ı mevlâ'ya sezâ-vâr ider

Göñli gözi vâḥid-ı muṭlaḳdadur
Nûr-ı Ḫudâdur naẓar-ı ḥaḳdadur

Râ-yı riyâ ile değil şerm-sâr
Baḥr-ı vucûdına yürütmez ġubâr

[2755] Hemçü elf-i âlâ vü i'lâdadur
Nûr gibi ṭûr-ı temennâdadur

Ḳayd-ı cihânile değil müttehem
Şuġl-ı ḫudâ olur aña hem ehem

Nefsine irḫâ-i 'inân eylemez
Cânına bu derd-i nihân eylemez

Şeyn-i şeyâṭin idemez kendüye
Ẓerrece iġvâ viremez kendüye

Sözde ceri nite ki nil ü fırât
Fâ'ide-mend anuñla kâ'inât

[2755] a) elif-i 'âlâ: elif-i 'âlî

126b Cezbe ṣalar ḥalḳa o deryâ-yı şevḳ
Ẕâtı olur mihr-i mücellâ-yı şevḳ
- Sözleri cân-baḫş-ı vücûd-ı ricâl
Ṣanki aḳar ṭûrdan âb-ı zülâl
- Kâşif-i aḫbâr-ı şeri'at olur
Vâḳıf-ı esrâr-ı ḥaḳîḳat olur
- Sâliki bâlâya çeker aşḳ-ı ẕât
Ayağınuñ altı olur şeş cihât
- 'Arşa 'urûc eylese cân u dili
Kevn ü mekân olmaz anuñ hâyili
Ẕât-ı mu'allâsı velinüñ ider
'Arşa yuḳarudan aşağa naẓar
- Leẕẕet alur ṣoḥbet-i ḥaḳdan müdâm
Câhil ü nâdânla itmez kelâm
[2767]- Alur aña ṣoḥbet-i şaḫṣ-ı pelîd
Mâni'-i eşğâl-ı kelâm-ı mecîd
- Şehr-i ṭariḳâtda olur yol eri
Yola götürmez niçe yolsuzlar
- Gülmez elüñ yüzüne dünyâ gibi
Yoḳ anuñ acı dili deryâ gibi
Ülfeti yok ṭâlib-i dünyâyla
Dost değil düşmen-i mevlâyla

[2767] b) yola getürmez: yola getürür B,C

127a 2771- ʿÂsî olan maʿnî yüzine ḥicâb
Niteki ḫurşîd-i semâya seḥâp

\- Ḳıṣṣa-ı eşḫâṣı işit ḥiṣṣe al
Eyle bu aḥvâli yüri ḥasb-i ḥâl

DER-BEYÂN-İ HİKâYET-İ HİKMET-ÂMİZ

2773- Ḥaḳdan yoluna ser virenüñ serveri
Gün gibi baḥr-ı keremüñ gevheri

2774- Kâtib-i divân-ı kelâm-ı ḳadîm
Ekrem-i yarân-ı nebiyyi'l-kerîm

2775- Ḥâkim u ḫoş-ḫûy u seḥâb-ı ḥayâ
Şeyḫ-i ḥaram muḥterem-ı aṣfiyâ

\- Ḥażret-i ʿoṣmân u imânu'l-hümâm
Cumʿa güni ḳıldı namâzın tamâm

\- Ellerini açdı duʿâ eyledi
Ḥaḳḳa niyâz itdi senâ eyledi

\- Câmi -i ḳurândur o kân-ı ṣafâ
İki mınâri iki dest-i duʿâ

\- Geldi aña bir arab-ı bî-edeb
Söyledi bir söz ʿaceb-ender-ʿaceb

2771 a) ʿÂṣi olan: ʿÂṣi olur B,C

2773 b) baḥr-ı keremüñ: baḥr-ı hünerüñ B

2774 b) Ekrem-i yaran: eşref-i yarân B,C

Didi eyyâ kâtib-i divân-ı ḥaḳ
ᶜÂlim-i taḥrîr ü süḫen-dân-ı ḥaḳ

Hiç ola mı sûre-i tebbet yedâ
Fażlıla bâlâ-ter-i iḫlâṣ ola

127b Yazma bu tertîb ile lâyıḳ değil
Dâ'ire-i ᶜaḳla muvâfıḳ değil

Merd-i ᶜarab eyledi ḫayli ᶜinâd
Ḥikmetini bilmeği itdi murâd

2784 Ol ᶜarabuñ virdi tesellisini
Açdı hemân dide-i aᶜmâsını

Dindi aña gel beri benden yaña
Göstereyim levḥ-i ᶜâẓîmi saña

Gözlerinini sildi didi baḳ hemân
Levḥ-i ᶜaẓîm aña göründi ᶜayân

Levḥine ḳur'ânını rabbü'l-enâm
Yazmış o tertîble itmiş tamâm

Ḥarfleri görünür eṭrâfdan
Her biri büyük cebel-i ḳâfdan

Süreleri yerlü yerinde muḳîm
Bunda ġaynuñ ᶜaynı kelâm-ı ḳadîm

2784 a) virdi tesellîsini: virdi tesellâsını B,C

2790- Aldı cevâbı ʿarab ol nefes
Zühd ü ṣalâḥiyyete ḳıldı heves
- Sûre sû'âlinden irişdi sürûr
Ṭoldı anuñ ṭûr-ı vucûdına nûr
- Anladı adamda olan ḥikmeti
Bildi vücûdundaki keyfiyeti
128a - Ben nice ḳul olmayım ol servere
Levḥ-i ʿaẓîmi göre dol göstere
- Ehline asân olur emr-i ʿaṣîr
ʿAynını aʿmalaruñ eyler baṣîr
2795- Ol ʿaraba oldı miṣâl-i bahar
Gözlerin açdı nitekim şâh-sâr
- Ṭâlib-i dünyâdan olan nâ-bekâr
Zîrle bâlâya ider iʿtibâr
- Oldı beḳâ ehline bâṭıl ḫayâl
Kâʿide-i ṣadrile ṣaff-ı ni'âl
- Şemsüñ olur üsti yanında zuḫâl
Nûr-ı kemâline irişmez ḫalel
- Hûşe-i engür gibi evliyâ
Müttehid olur bir olur dâyimâ
2800- Ḫalḳa-ı tesbîḥ gibi sâlikân
Ḫalḳa berâber görünür her zamân

2790 a) cevâbı: cevâbını B,C

ʿÖrf-i iżâfetleri merfûʿ olur
Râ-yı riyâsetleri memnûʿ olur

Gör bu kerâmât-ı velâyetleri
Gel ṭalib eyle bu saʿâdetleri

Ḳılma aḳarsu gibi ʿömrüñ hebâ
Gezme yabanlarda miṡâl-i ṣabâ

129a Mümkin iken salṭanat-ı dü cihân
Ġafletle kendü itme ziyân

Żulmet-i cânını ṣu kim nûr ider
Ḳartılaruñ żulmetini dûr ider

Ṣu gibi sen pâk ola gör evvelâ
Tâ ki saña hem-den olan ḳâḳ ola

Her sözi maʿḳûle ḳul ol bende ol
Bendesine bende-i efkende ol

HİKÂYET-İ ŞİR-İ HÜDA (Keremallahu)
Vechehu ve'r-raḍiyallahu ʿanh

Var idi bir râhib-i ḫalvet-nişîn
Şehr-i medâyinde muḳîm u mekîn

ʿIlm ü kemâl u hüneri bî-ḳıyâs
ʿAḳıl u dânâ vü haḳâyıḳ şinâs

2811- Mekteb-i ʿirfân idi kâşânesi
ʿİlm-i nücûmuñ anası atası

2811 b) anası atası, atası anası; C

Cevher-i cân gibi vücûdı müfîd
Ẓulmet-i küfr içre velî nâ-bedîd
Çekmiş idi dâmen-i tecrîde yây
Deys-i kemâle dili güyyâdur ey
Her sözinüñ var idi bir ḥikmeti
Ehl-i dile ṣoḥbeti cân ṣoḥbeti
Ehl-i hevâ ile yoğidi sözi
Heftede bir görünür idi yüzi
129b Ḥaydar-ı kerrâr u imamu'l-hüdâ
Da'vi-i dîn itmeğe vardı aña
Râhibe oldı hibe-i himmeti
Açdı aña râh-ı refâhiyeti
Râhibe taḥsîn ü ḥeżâr âferîn
Anuñile kıldı biraz baḥs̱-ı dîn
Aldı ele bir ḳılı ol nükte-dân
Urdı demir örse geçirdi hemân
Didi ki bir sâ'at olur yılda bir
Şimdiye dek bekledüm anı faḳîr
Aḫir olur şimdi bu sa'al geçer
Geçmez olur ẕerre ḳadar aña ḳıl
Ba'de zamân-ı naẓar itdi aña
Geçmedi mı ol ḳıl demre vâḳı'a

\- Ḥâydara iẓhâr-ı kemâl eyledi
Fikr-i daḳîḳ anca ḫayâl eyledi

\- Kân-ı kerem şâh-ı velâyet eli
Ol demre aldı geçirdi ḳılı

2825- Didi ki ḥayfâ vü diriġâ aña
Ḥikmeti bir sâʿate muhtâc ola

\- Olmaya anuñ şeref-i ṭalʿati
Bekleye yıldan yıla bir sâʿatı

130a - Kendü vucûdını ider ehl-iḥâl
Ḳuṭlu zamân u şeref-i mâh u sâl

\- Reh-ber-i dîn eyledi ol râhibi
Gözleri açıldı anuñ mâh gibi

\- Ḳıldı bu tedbîrle irşâdını
Deldı ḳıl ile dili polâdını

2830- Ḳılca şuʿâʿ-ı kerem-i müsteʿân
Ṭaġ gibi ẓulmetleri eyler nihân

\- Söyler ise dil dilinüñ nâḳılı
Ḥayret alur ʿâḳılı lâ-yeʿ ḳulı

\- Derdüñe dermân ara bir çâre ḳıl
Ḳorḳulı yolda yürime müstaḳıl

\- Vây aña kim mâniʿ ola ġafleti
Olmaya râhibçe anuñ ġayreti

Lâyıḳ-ı irşâd ola gör evvelâ
Mürşidüñi gönderür Allah saña
Ol kişi kim yâr-ı resûle uyar
Cevher-i ẕâtına yürünmez ġubâr
Aç ṣadef-ı ġûşı bu cevherlere
Uyma her aḥvali mükedderlere

ḪÂTİMETÜ'L-KİTAB

Çok şükür Allah'a o rabbu'l-enâm
Ni'meti şükrün bize virdi tamâm
130b Dil dilini kıldı seri'ü'l-beyân
Eyledi ḥikmet sözine tercümân
Ḳadre irüp niteki mâh-ı ṣı yâm
Ḫamse mi noḳṣânla itdüm tamâm
Naẓm olur iken bu kitâb-ı laṭîf
Olmışidüm pîr-ı ża'îf u nahîf
Beñzer idi cismime dâl-ı sücûd
Mâ'il-i ḥâḳ idi nihâl-ı vücûd
Ḥayretile niteki 'ayn-i rükû'
Ḳılmış idi aslına cismi rücû'
2843- Aḳ saḳalum sanki seḥâb-i bahâr
Virdi göñül gülşenine i'tibâr

2843 a) Seḥâb-ı bahâr: seḥâb-ı nehâr B

\- Dönmişidüm aḫir-i mâha hemîn
Olmışidüm şehr-i fenâya yakın
2845- Şaʿ şaʿ a-ı raḥmetüm itdi ẓuhûr
Ṣurâtını eyledi ḳandil-ı nûr
\- Pençe-i ḫurşîd-i semâ gibi hem
Yazıda ditrerdi elüm dem-be-dem
\- Kâġıda yazmaḳ dilesem vâridât
Gözlük olurdı gözime ḳol ḳanât
\- Niteki tolanmalu mihr-i münîr
Geçmişidüm cümle hevâdan faḳîr
131a - Dişlerimi dökdi hevâ-yı fenâ
Niteki bâdâm çiceğini ṣabâ
2850- Aḫir ömrümde rabbü'l-ganî
Olmaz oğıl atası itdi beni
\- Naẓm-ı kitâb az gerek ü öz gerek
Ḥaḳḳa yarar ḥalḳa yarar söz gerek
\- Mâ'il idüp ṭâlib olan ḳâbili
Söyledi bu baḥr-ı revânuñ dili
2853- Baḥr-ı ʿaden baḥrı gibi pür güher
Dîde gibi muḫtaṣaru muʿteber
\- Ḫâme ʿaṣâsıyla miṣâl-i kelîm
Açdum anuñ baḥrına râh-ı ʿaẓîm

2853 a) pür güher: pür hüner B

Çıḳdı beyâza bu suṭûr-ı maḳâl
Ḥayli talazlandı bu baḥr-ı kemâl
Nüsḫasınun her varaḳı baḥr-ı nûr
Yer yer aña oldı cezâyir suṭûr
Ḥalḳı çeker kendüye o baḥr-ı dîn
Görse ṭalar ḳalur aña ṭâlibîn
Adama her mısraʿı ibret-nümâ
Ḥaddini bilmezlere ʿayn-ı ʿaṣâm
Her varaḳı ḳâle gelür hâldür
Rifʿat-i insâna per ü bâldür
131b Eyledi evrâḳ-ı ḫuṭûṭ ittihâd
Yumdı ḳanadın bu humâ-yı murâd
Ṭâyîr-ı ḳudsi gibidür bu kitâb
Bâl u peri bi ʿadd u bî-ḥisâb
Aḳ kağıd üstüne bu ḳara yazı
Oldı ḳalem-ı ṭûṭîlerin izi
Adla bir gülşen-i envârdur
Her varaḳı ṭabla-i ʿaṭṭârdur
Bağçe-i maʿrifet-i dil-küşâ
Râyiḥa-ı ṭayyibe-i cân-fezâ
Ṣûrete geldi bu maʿâni güli
Ehl-i dilüñ gülşen-i cân güli

Gülşen-i cennet gibidür her yeri
Cedvelidür sanki akar kevseri

Ma'nileri hattla mesturdur
Perde-i 'ısmetde tûr u hûrdur

Câhil ü ña-mahremi görse hemân
Gizlenür ol perdede olmaz 'ıyân

Bağladum efsûnla câhil gözin
Görmesün ebkâr-ı ma'âni yüzin

[2870] Nazmları döndi beni ademe
Gün gibi yayıldı bütün 'âleme

132a Tardu şerin tercüme idenlere
Uğrıların yolına gidenlere

Gelse harâmıye nişân-ı zülâl
Müflis olanlardan ider celb-i mâl

Ben bu harâmilere hîç uymadım
Cimrilerüñ eskilerin soymadım

Bahra döner şâ'ir-i ehl-i vera'
Gevherine kimesne itmez tama'

Demi hüveydâ olıcak uğrılar
Yire bakar niteki cirm-i kamer

Tîr keşimdür bu kitâb-ı beyân
Oklarıdur sanki sutûr 'ıyân

2870 a) Nazmları: Nazmlarum B,C

\- Baḥr gibi gevheri yağma olur
Dilde nesi varısa peydâ olur

\- Düzd-ı maʿâni olanı yoḳların
Cânını ol oḳlarla oḳların

\- Raḥmet o ḫaṭṭâta ki üstâd ola
Anuñla naẓmımuz abâd ola

2880- Ḥüsn-ı ḫaṭṭından ola bu mes̱nevî
Sünbül-i ṣûri vü gül-i maʿnevî

\- Ḫaṭṭ-ı şerîfi ola bî-iştibâh
Şâhid-i maʿniye niḳâb-ı siyâh

132b - Ẕâtına vire ḳalemi iştibâh
Şîr-i Hüdâ'ya niteki ẕü'l-fiḳâr

\- Beytini kuṭfile yaza dil-küşâ
Sanki ḳanadın aça uça hemân

\- Çıḳması âsân ola ehl-i dile
Sebze gibi pertev-i ḫurşîdle

2885- ʿÂlem-i envârda ṣanki sürûş
Ḥarflerinden gele insâna cûş

2886- Her elifini o ṣıfâtı cemîl
Eylese ḳandîl-i kemâl-ı fiṭîl

2886 a) Eylese : Eyledi B,C

2887- Dâl-ı sa'îdi vire ḳalbe sürûr
Ve o vechîni ide 'ayn-ı nûr

2888- 'Ayn-ı tevâżu'da ola dâyimâ
Râh-ı hüdâda nitekim evliyâ

- Mimi cemâl ıssı gibi her zamân
Mü'min-i mevlâya vire tâze cân

2890- Hey ne belâdur bu ki bir bed-liḳâ
Yazıya ölçümlene nâdânda

- Yazmaġa başladığı gibi hemân
Anuñ elinden ḳalem ide fiġân

- Yazduğı ḫaṭ bâġ-ı ḫâraba döne
Noḳṭaları anda ġurâba döne

133a - Adama güyyâ ki sevâd-ı günâh
Yazıları ola belâ-yı siyâh

- Yazıda beytinden anuñ pür-mâl
Çıḳmaya med bunla mücrim miṡâl

2895- Ṣar ṣar-ı dest elemi bî-gümân
Beyte ola zelzele-i bî-emân

- Her kelime niteki ḫarçeng-i nîl
Görine nâ-sâz vü ḥaḳîr ü delîl

2887 b) Ve o vechini: râ-i şerifini B

2888 b) Mü'min-i mevlâya, Ame-i nâsa B,C

\- Yazduğı eğri elifi fi'l-miṣâl
Lâma döne vire kelâma ḫalel

2898- Yañlışı çok câhil-i muṭlak gibi
Râğbeti yoḳ zengi aḥmaḳ gibi

2899- Cîmi ola cehl-i vucûduna dâl
Mimi daḫi âyine-i pür-melâl

2900- Fetḥasını yaza veli nâ-sezâ
Her ser-i maẓlûm ola bir'aṣâ

\- Kesreleri ḳurı ḳırılmış nihâl
Gülşen-i te`lîfe virür iḫtilâl

\- Zinde-dil ol ṣoḥbet-i Yaḥyâyla
Gün gibi tâ kim hünerüñ yâyla

\- Ḥûr gibi aṣluña eyle rucû'
Eyleye tâ mihr-i kemâlüñ ṭulû'

\- Mürşid olup maṣṭar-ı ḫaṭṭ-ı kitâb
Ḫâmeye gösterdi ṭarîḳ-i ṣevâb

133b 2905- Oldı elimde ḳalem-i şâh-bâz
Ṣayd-ı gühem 'âlem-i iḳlimi râz

\- Gülşen-i taṣnîfe zülâl-ı beyân
Oldı bu mizâb ḳalemden revân

2898 b) Raġbeti yoḳ: hâleti yok B,C

2899 a) Mimi: Mimleri B

\- Geldi muḥaṣṣıl ḳaleme bir fenâ
Eyledi sûrîdelikden ibâ
\- Her iki mısra dan açup bâl uper
Eyler idi baḥrla berre güzer
\- Çekdi taʿalluḳdan elini ḳalem
Münselik-i muʿteḳifân oldı hem
2910- Nûr-ı tecellâ ḳaleme ṣaldı hem
Düşdi yere ṣanki ʿaṣâ-yı kelîm
\- Gonce gibi ağzını yumdı devât
Ḳadre irüp ṭurdı bu ab-ı ḥayât
\- Ẓâhir u bâṭında niçe sır didüm
Lâzım olan sözleri bir bir didüm
\- Her kim oḳursa umarum ki baña
Dest-i sehâsın aça ide duʿâ
\- Merḥamet-ı ḥaḳ ola ol ṣâliḥa
Rûḥum içün oḳıya bir fâtiḥa
Temmetü'l-kitâb biʿavn'il-meliki'l-vehhâb